Deall y materion a all fod yn cyfrannu at wahaniaethau hiliol o fewn dulliau dargyfeirio cyn-llys yng Nghymru ar gyfer pob grŵp o bobl, gyda ffocws ar Fenywod a Phlant:

Adolygiad o'r Llenyddiaeth

Awdur: **Mark Jones**
Cyfarwyddwr, Higher Plain Research & Education ac
Athro Ymweld ar gyfer y Ganolfan Troseddeg,
Prifysgol De Cymru

Cyfiawnder Troseddol yng Nghymru
Criminal Justice in Wales

Glasbrint Cyfiawnder i Fenywod
Women's Justice Blueprint

Rheolwyr Timau Troseddu Ieuenctid Cymru
YOT Managers Cymru

HIGHER PLAIN
Research & Education

WCCSJ
Canolfan Troesedd a Cyfiawnder Chymdeithasol Cymru
Welsh Centre for Crime and Social Justice

Centre for Criminology
University of South Wales
Prifysgol De Cymru

Diolchiadau

Hoffai'r awdur ddiolch i aelodau Grŵp Llywio Cynllun Gwrth-Hiliaeth Cyfiawnder Troseddol yng Nghymru am gefnogi'r prosiect Dargyfeirio hwn, a'r Partneriaid Comisiynu a wnaeth yr adolygiad hwn yn bosibl. Ni fyddai'r gwaith hwn wedi bod yn bosibl ychwaith heb i swyddfa Comisiynydd Heddlu a Throseddu De Cymru roi cychwyn arno.

ISBN: 978-1-83766-341-5

Cynnwys

Cyflwyniad 4

Cynllun Gweithredu Gwrth-hiliaeth ar gyfer y System Cyfiawnder Troseddol yng Nghymru 9

Amcanion Ymchwil 10

Cwmpas yr Ymchwil 10

1 Gwerthuso llwyddiant ac effaith Gwarediadau y tu allan i'r Llys a Rhaglenni Dargyfeirio. 16

2 Dadansoddiad manylach o Raglenni Dargyfeirio Cyn-Llys yn y CJS 22

Turning Point yng Ngorllewin Canolbarth Lloegr (Neyroud a Slothower, 2013) 23
Checkpoint yn Durham (Weir et al., 2021) 25
Arbrawf CARA Cwnstabliaeth Hampshire – Strang et al. (2017) 27
Ymyriadau Gweithredu Cadarnhaol Prydlon gyda throseddwyr 18-25 oed yn Ne Cymru – Towler (2017) 27
Diffyg safbwyntiau lleiafrifoedd ethnig o fewn llenyddiaeth dargyfeirio cyn-llys 30

3 Deall anghenion a phrofiadau menywod o fewn y CJS 32

Cefnogi a chwrdd ag anghenion menywod yn y CJS ac yn fwy penodol y rheini o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig o fewn y defnydd o ddargyfeirio ac ymyrraeth cyn-llys 34
Y Cyd-destun Cymreig ar gyfer Dargyfeirio Menywod 39

4 Profiadau plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig o'r System Cyfiawnder Ieuenctid a Chyfiawnder Troseddol 54

Dealltwriaeth o arferion Dargyfeirio cyn-llys gyda phlant a phobl ifanc o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig 60

5 Defnyddio Theori Dysgu ac Ymarfer wrth Ddatblygu Dulliau Dargyfeirio. 68

Casgliad 73

Cyfeiriadau 75

Deall y materion a all fod yn cyfrannu at wahaniaethau hiliol o fewn dulliau dargyfeirio cyn-llys yng Nghymru ar gyfer pob grŵp o bobl, gyda ffocws ar Fenywod a Phlant:

Adolygiad o'r Llenyddiaeth

Cyflwyniad

Yn dilyn marwolaeth drasig George Floyd yn UDA cafwyd protestiadau ar draws y byd, gan gynnwys yng Nghymru a Chaerdydd, fel rhan o fudiad Black Lives Matter. Arweiniodd hyn at adlewyrchiad mewn sawl rhan o gymdeithas gan y sefydliadau sy'n ei ffurfio ac yn dylanwadu arni, fel y System Cyfiawnder Troseddol, ar sut mae hanes cymunedau Du yn y DU yn cael ei drin, ac ar yr heriau parhaus a hiliaeth y mae pobl o leiafrifoedd ethnig yn parhau i wynebu yn y gymdeithas heddiw.

Mewn ymateb, cafodd Tasglu Cydraddoldeb Hiliol Caerdydd y dasg o nodi cyfleoedd ymarferol ar gyfer newid gwrth-hiliol i wella cydraddoldeb hiliol yn y ddinas, gan ddod o hyd i ffyrdd newydd o ddefnyddio ysgogiadau lleol i wella profiadau a chanlyniadau i drigolion Lleiafrifoedd Ethnig a chefnogwyd hyn gan swyddfa Comisiynydd yr Heddlu a Throseddu De Cymru. Er mwyn cyflawni'r bartneriaeth eang, ffocws ac elwa ar arbenigedd y sector, crëwyd is-grwpiau i alluogi ffocws ar faterion thematig penodol, ac un ohonynt oedd y System Cyfiawnder Troseddol (CJS). Roedd yr is-grŵp CJS (sydd bellach wedi'i ddiddymu) wedi cael y dasg o gydgysylltu tystiolaeth strategol, ymarfer ac adolygiadau polisi er mwyn llunio cynnig o argymhellion tymor byr, canolig a hir. Nododd y Tasglu a swyddfa Comisiynydd yr Heddlu a Throseddu De Cymru yr angen i fynd i'r afael â phrofiadau negyddol o ddargyfeirio y mae plant, menywod a dynion o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn eu hwynebu yn eu cymunedau.

Mae sylfaen ymchwil a thystiolaeth sylweddol sy'n dangos yn glir bod y CJS yn trin pobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn anghymesur ac yn wahanol; yn wir, mae'r rhan fwyaf o academyddion ac ymchwil yn y maes hwn yn canfod bod y CJS yn hiliol ar y lefel bersonol, ddiwylliannol, a sefydliadol a strwythurol. Yn 2017, amlygodd Adolygiad Lammy wahaniaethau yn y ffordd y caiff pobl o leiafrifoedd ethnig yn y CJS eu trin, a'u canlyniadau. Efallai mai dyma'r adolygiad cyntaf i gael gwerthusiad system mor fanwl a chyfan o'r CJS, ac adolygodd rôl Gwasanaeth Erlyn y Goron, y llysoedd, carchardai a'r gwasanaeth prawf ac ystyried profiadau dynion, menywod a phlant a phobl ifanc. Datgelodd Adolygiad Lammy faint o hiliaeth ac anghymesuredd oedd yn y gwasanaeth cyfiawnder troseddol, gan annog asiantaethau i ymateb i ganfyddiadau'r adolygiad.

Yn gywir ddigon, ysgogodd y canfyddiadau hyn gamau gan Weinyddiaeth Gyfiawnder (MoJ) Llywodraeth y DU, sydd wedi adrodd ddwywaith ar weithredu argymhellion adolygiad Lammy. Er bod rhywfaint o gynnydd wedi'i wneud, mae'n amlwg bod taith hir iawn o'n blaenau o hyd i fynd i'r afael â hiliaeth, gor-gynrychiolaeth, a thriniaeth wael o bobl o leiafrifoedd ethnig, ac yn enwedig y rheini â nodweddion gwarchodedig ychwanegol a/neu elfennau o fod yn agored i niwed fel menywod a phobl ifanc, ar draws y CJS cyfan.

Man cychwyn is-grwpiau'r CJS wrth ddatblygu dull gweithredu lleol oedd cydnabod, er mwyn newid agweddau at wahaniaethau hiliol yn y CJS, roedd angen dull gwrth-hiliol system gyfan. Nid yw llawer o agweddau ar y CJS wedi'u datganoli ac maent yn parhau i fod yn gyfrifoldeb i Lywodraeth y DU, sy'n golygu bod cyfyngiadau ar yr hyn y gall rhanddeiliaid lleol ei gyflawni wrth fynd i'r afael â materion system gyfan.

Serch hynny, mae dull system ddiwygiedig yn rhychwantu llawer o feysydd gwasanaethau amrywiol, y mae llawer ohonynt yn cael eu cynllunio a'u darparu drwy lens leol, o ddargyfeirio menywod a phobl ifanc o leiafrifoedd ethnig i ffwrdd o'r CJS, i ddarparu cymorth adsefydlu mewn cymunedau. Mae'r rhain yn feysydd lle gall dull lleol ychwanegu gwerth sylweddol a gallwn brofi dulliau newydd, yn enwedig o ran gwasanaethau ataliol. Wrth ddatblygu cynigion yn erbyn y thema hon, roedd y tasglu ac aelodau'r gymuned leol oedd yn cymryd rhan mewn sgyrsiau lleol ynghylch hil a chyfiawnder troseddol yn aml yn adfyfyrio ar y berthynas rhwng y CJS a maes eang o brofiadau cymdeithasol ac economaidd, ar draws gwahanol boblogaethau.

Datblygwyd argymhellion is-grŵp y CJS o fewn y thema hon drwy gydweithio mewn partneriaeth â chymunedau, unigolion â phrofiad uniongyrchol a sefydliadau arbenigol, i nodi'r problemau ac, yn bwysicaf oll, i gydweithio ar atebion i fynd i'r afael â gwahaniaethau hiliol. Y bwriad yw y bydd yr argymhellion hyn yn cyfrannu at ddysgu ehangach ar draws y CJS ac yn llywio'r gwaith o gynllunio gwasanaethau yn y dyfodol i flaenoriaethu llwybrau atal a dargyfeirio. Hwyluswyd y prosiect hwn gan swyddfa Comisiynydd Heddlu a Throseddu De Cymru yn benodol wrth ddatblygu'r fanyleb ac o ran eu cefnogaeth i gydlynu'r gwaith hwn.

Yn erbyn y cefndir hwn, mae'r ymchwil cyfredol hwn yn cael ei gomisiynu i ddarparu mewnwelediad a thystiolaeth i alluogi partneriaeth cyfiawnder troseddol leol Caerdydd i gyflawni'r argymhelliad a ganlyn:

Partneriaeth cyfiawnder troseddol leol Caerdydd i ddatblygu a buddsoddi mewn dulliau wedi'u teilwra neu ddulliau amgen o ddargyfeirio ar gyfer grwpiau lleiafrifoedd ethnig, gan gynnwys (ond heb fod yn gyfyngedig i) menywod a phlant.

Rhagwelir y bydd canfyddiadau'r ymchwil hwn yn cael eu rhannu â phartneriaid ledled Cymru, drwy drefniadau llywodraethu cyfiawnder troseddol Cymru gyfan er mwyn bod o fudd a helpu i lywio'r gwaith o ddylunio ac ymateb i wasanaethau ar gyfer y rheini o gymunedau lleiafrifoedd ethnig ledled Cymru.

Cyd-destun Polisi

Mae'n hanfodol bod partneriaid cyfiawnder troseddol yn dangos ymrwymiad i ddatblygu dealltwriaeth fanwl o ble y gall gwahaniaethau fodoli o fewn gwahanol boblogaethau a chymryd camau gwrth-hiliol i ddatrys y materion hynny. Rhaid i'r system gyfunol fod yn deg, yn ddiduedd a di-ragfarn wrth gyflawni ei dyletswydd fwyaf sylfaenol i sicrhau cyfiawnder i ddioddefwyr a'r cymunedau y mae'n eu gwasanaethu.

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru (2017) 'Fframwaith i gefnogi newid cadarnhaol i'r rhai sydd mewn perygl o droseddu yng Nghymru' sy'n darparu cynllun a chyfeiriad ar gyfer 2018-2023 i'r rhai sydd mewn perygl o droseddu. Mae'r gwaith dilynol wedi adeiladu ar y fframwaith hwn i fwrw ymlaen â'r gwaith o bartneriaeth a chydweithio cynyddol ledled Cymru i leihau'r galw ar y CJS a gwell cymorth a dargyfeirio pobl oddi wrth y CJS drwy ymyrraeth gynnar.

Mae ymchwil yn awgrymu y gall y rhai â nodweddion gwarchodedig, gan gynnwys, er enghraifft, menywod a phobl ifanc o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig wynebu anfantais ddwbl yn eu rhyngweithio â'r CJS. Roedd y Glasbrint Cyfiawnder i Fenywod ar y cyd rhwng y Weinyddiaeth Gyfiawnder a Llywodraeth Cymru (2019) yn nodi gweledigaeth i adeiladu ar y gwaith o drawsnewid gwasanaethau i wella canlyniadau a phrofiadau menywod ledled Cymru, drwy ddull system gyfan. Er mwyn gwireddu'r weledigaeth hon, mae angen deall yr anghenion, y profiadau a'r rhwystrau penodol a wynebir gan wahanol garfanau o fenywod sy'n dod i gysylltiad â'r CJS.

Mae'r Glasbrint Cyfiawnder i Fenywod (2019) wedi ceisio hyrwyddo'r angen i fabwysiadu dull sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn ac wedi'i lywio gan drawma o ddarparu a dylunio gwasanaethau i fenywod. Mae'r Glasbrint yn canolbwyntio ar gyflawni ar draws nifer o feysydd thematig sy'n adlewyrchu cyfnodau allweddol y daith cyfiawnder troseddol, ac o'i mewn, mae ffocws penodol ar gryfhau cyfleoedd ymyrraeth gynnar ac atal i fenywod ledled Cymru a chreu opsiynau cadarn yn y gymuned sy'n bodloni anghenion menywod. Fodd bynnag, mae'r Glasbrint hefyd yn cydnabod bod bylchau allweddol yn y sylfaen dystiolaeth mewn perthynas â charfannau megis y rhai o gefndir lleiafrifoedd ethnig, a allai fod yn amharu ar y gallu i gynnig y cymorth cywir. Drwy beidio â deall yr heriau posibl y mae'r unigolion hyn yn eu hwynebu, y risg yw efallai nad ydynt yn cael y cymorth sydd ei angen arnynt a/neu efallai eu bod yn ymddieithrio o'r gwasanaethau sydd ar gael oherwydd nad yw eu hanghenion yn cael eu deall yn llawn.

Mae tîm y Glasbrint felly wedi bod yn gweithio ar y cyd â'r is-grŵp Cyfiawnder Troseddol yng nghyd-destun rhaglen waith Gwrth-Hiliaeth Cymru, ac wedi comisiynu 'darn o ymchwil deall.' Bydd y gwaith hwn yn cefnogi dadansoddiad a chyfosod cynhwysfawr o'r ffactorau a all gyfrannu at wahaniaethau wrth wneud penderfyniadau a'r hyn sy'n gweithio o ran gwella mynediad at lwybrau atal ac ymyrraeth gynnar ar gyfer grwpiau lleiafrifoedd ethnig, gyda ffocws penodol ar fenywod a phlant.

Mae Adolygiad Lammy (2017) yn nodi bod penderfyniadau ple yn hollbwysig yn y CJS gan fod gwahaniaeth amlwg rhwng grwpiau o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig a grwpiau ethnig Gwyn. Mae diffynyddion o gefndiroedd ethnig lleiafrifol yn gyson yn fwy tebygol o bledio'n 'ddieuog' na diffynyddion Gwyn ac o ganlyniad, os canfyddir eu bod yn 'euog', maent wedyn yn fwy tebygol o wynebu dedfrydau mwy cosbol na phe baent wedi cyfaddef euogrwydd. Tynnodd Lammy sylw at y ffaith mai diffyg ymddiriedaeth yn y CJS sydd wrth wraidd y mater hwn.

Mae'r pwyntiau penderfynu allweddol hyn hefyd yn gyffredin mewn penderfyniadau sy'n ymwneud â gweinyddu Gwarediadau y Tu Allan i'r Llys (OoCD) a ddefnyddir i ymdrin â throseddau lefel isel neu ymddygiad gwrthgymdeithasol fel dewis arall yn lle symud ymlaen drwy'r broses cyfiawnder troseddol draddodiadol. Gellir cynnig OoCD pan fydd y troseddwr yn cyfaddef i'r drosedd a gall y dull hwn chwarae rhan arwyddocaol mewn datblygu strategaethau ymyrraeth gynnar ac atal ar gyfer unigolion sy'n dod i gysylltiad â'r CJS.

Yn yr un modd, mae penderfyniadau cyhuddo yn gymhleth oherwydd eu natur a gallant gael eu dylanwadu gan amrywiaeth o ffactorau a drafodir yn fanylach yn yr adolygiad hwn o lenyddiaeth. Gall diffyg ymddiriedaeth yn y system fod yn rhwystr i gael mynediad at OoCD gan fod angen cyfaddefiad o euogrwydd. Mae tystiolaeth yn awgrymu ymhellach fod dargyfeirio ieuenctid o fudd i'r bobl ifanc sy'n mynd drwyddo a dangoswyd ei fod yn lleihau aildroseddu. Fodd bynnag, mae anghydraddoldeb o ran mynediad ac ymgysylltiad ar gyfer plant a phobl ifanc o leiafrifoedd ethnig yn dal yn debygol o gael effaith sylweddol ar wahaniaethau yn ddiweddarach yn y CJS. Mae ymchwil yn dangos yn gryf bod triniaeth anghyfartal yn gynnar yn y CJS yn cronni i wahaniaethau mwy yn ddiweddarach (The Centre for Justice Innovation, 2021).

Comisiynodd Cyngor Cenedlaethol Penaethiaid yr Heddlu (NPCC, 2018) adroddiad gan Brifysgol Caergrawnt o'r enw ''Out of Court Disposals managed by the Police: a review of the evidence.' Canfu'r adroddiad fod yn rhaid i olrhain y sgrinio cymhwysedd, amodau, a chanlyniadau ar gyfer troseddwyr o leiafrifoedd ethnig fod yn rhan allweddol o ymateb gwasanaeth yr heddlu i ganfyddiadau Adroddiad Lammy. Mae adroddiad y Weinyddiaeth Gyfiawnder ar fynd i'r afael ag anghyfartaledd hiliol (2018) ac mewn ymateb i Argymhelliad 9 yn Adolygiad Lammy (2017) yn amlygu bod angen gwaith sy'n archwilio ffyrdd o feithrin ymddiriedaeth a gwella profiadau plant a rhieni o leiafrifoedd ethnig ar y pwynt cyswllt cyntaf. Mae'r adroddiad yn esbonio sut mae'r Asiantaeth Cymorth Cyfreithiol a'r Weinyddiaeth Gyfiawnder yn gweithio gydag asiantaethau allweddol sy'n ymwneud ag egluro hawliau cyfreithiol yng ngorsaf yr heddlu i archwilio ffyrdd o wella profiadau yng ngorsaf yr heddlu ac felly adeiladu ymddiriedaeth gyda phlant, pobl ifanc a rhieni fel y gellir gwireddu'r canlyniadau gorau i blant a phobl ifanc. Mae'r asiantaethau sy'n ymwneud â'r gwaith hwn yn cynnwys yr Heddlu, y Swyddfa Gartref, Gwasanaeth Erlyn y Goron, ymarferwyr amddiffyn a Chymdeithas Genedlaethol yr Oedolion Priodol.

Yn 2020, aeth Cyfiawnder Troseddol yng Nghymru (CJIW) ati i ailosod a chytuno ar bedair blaenoriaeth newydd gan gynnwys; dioddefwyr a thystion, pobl sydd wedi troseddu, ymyrraeth gynnar ac atal, a chydraddoldeb hiliol, gyda mynd i'r afael â Thrais yn erbyn Menywod a Merched (VAWG) yn llinyn aur drwy'r pedair blaenoriaeth. Mae'r adolygiad beirniadol hwn yn ymwneud â phob un o'r pedwar maes ond efallai ei fod yn ymwneud yn fwyaf penodol â chydraddoldeb hiliol ac ymyrraeth gynnar ac atal yn ogystal â llinyn aur VAWG.

Mewn papur gan CJIW (2022) maent yn amlinellu sut mae sawl gwahanol ddiffiniad a dealltwriaeth o ymyrraeth gynnar ac atal yn cael eu defnyddio gan wahanol sectorau a sefydliadau gan gynnwys y Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid, Iechyd Cyhoeddus Cymru, a'r Swyddfa Gartref. Oherwydd y gwahanol ddealltwriaethau, mae'n ddefnyddiol dadansoddi hyn yma a darparu diffiniad ar gyfer yr adolygiad beirniadol hwn i gefnogi dealltwriaeth gliriach a chymhwyso ymarfer. Bu CJIW yn dadansoddi'r amrywiaeth o ddealltwriaethau gyda thîm ymchwil iechyd y cyhoedd yn yr Uned Atal Trais yng Nghymru a chytunwyd i ddefnyddio'r diffiniad tair haen a ganlyn er mwyn darparu model a dull cyfannol sy'n cynnwys yr holl ymyriadau a mentrau sy'n mynd i'r afael ag achosion sylfaenol troseddu, niwed cysylltiedig, atal aildroseddu, a dargyfeirio pobl ifanc oddi wrth y system cyfiawnder troseddol; mae hyn i'w weld isod. Mae'r adolygiad hwn yn ymwneud â'r rhaglenni ac ymyriadau eilaidd a thrydyddol a elwir yn aml hefyd yn ddulliau 'cyn-llys'.

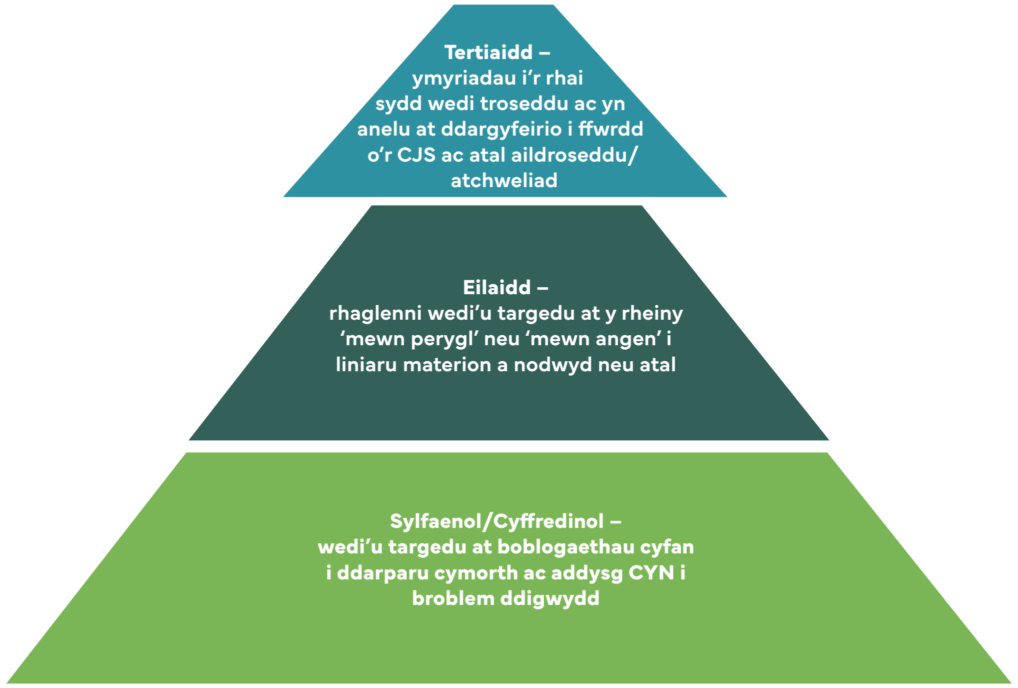

Yn dilyn yr adolygiad cyflym o'r llenyddiaeth a'r dadansoddiad mapio ymyriadau i ategu eu hadroddiad, canfu CJIW (2022) fod nifer sylweddol o raglenni, ymyriadau a gwasanaethau'n cael eu cynnal ledled Cymru, ac yn wir ledled y DU, ond bod yr hyn a gynigir yn eithaf 'tameidiog' yn yr ystyr nad oes cysondeb o ran dull a darpariaeth ar gyfer ymyrraeth gynnar ac atal. Yn wir, mae CJIW (2022) yn awgrymu bod angen mwy o waith i alinio ymyriadau cynnar a gwaith ataliol â dull system gyfan genedlaethol fel y gall dysgu a datblygu ddigwydd gyda phwynt cyswllt canolog a chysylltedd yng Nghymru. Mae CJIW (2022) felly'n eiriol dros yr angen am strategaeth atal gwasanaethau cyhoeddus i Gymru sy'n alinio llinynnau ar draws y Glasbrint Cyfiawnder i Fenywod a'r Glasbrint Cyfiawnder i Ieuenctid i sicrhau dealltwriaeth system glir, osgoi dyblygu, a llywodraethu ac adolygu a gwerthuso effeithiol.

Cynllun Gweithredu Gwrth-hiliaeth ar gyfer y System Cyfiawnder Troseddol yng Nghymru

Cyhoeddwyd y Cynllun Gweithredu Gwrth-hiliaeth ar gyfer y System Cyfiawnder Troseddol yng Nghymru ym mis Medi 2022 yn dilyn cyhoeddi Cynllun Gweithredu Gwrth-hiliaeth Cymru Llywodraeth Cymru ym mis Mai. Mae cynllun Llywodraeth Cymru a chynllun y CJS yn alinio ac yn cefnogi ei gilydd gyda'r nod o ddull system gyfan o ymdrin â gwrth-hiliaeth a newid ar draws cymdeithas.

Mae cynllun gweithredu'r CJS hefyd wedi'i ysgrifennu yng nghyd-destun cefnogi polisïau a deddfwriaeth allweddol eraill yng Nghymru a'r DU gan gynnwys; Cenedl Noddfa: Cynllun Ffoaduriaid a Cheiswyr Lloches (2019), Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) (2011), Deddf Cydraddoldeb (2010), Deddf Hawliau Dynol (1998) a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Mae'r Cynllun Gweithredu Gwrth-hiliaeth ar gyfer y CJS yng Nghymru (2022) wedi gwneud saith ymrwymiad i'r cyhoedd yng Nghymru ac yn nodi y bydd yn cyflawni'r cynllun yn unol â diffiniad a dealltwriaeth Llywodraeth Cymru o wrth-hiliaeth. Mae cynllun gweithredu'r CJS felly yn seiliedig ar dystiolaeth ac wedi'i lywio gan y rhai sydd ag arbenigedd yn y maes hwn ac yn bwysig gan a chydag arbenigwyr sydd â phrofiadau uniongyrchol o'r System Cyfiawnder Troseddol a/neu sy'n gweithio ym maes gwrth-hiliaeth.

Mae'r saith ymrwymiad a amlinellir yng nghynllun gweithredu'r CJS yn gysylltiedig â phob ymrwymiad ac yng nghyd-destun y cynnig hwn yr ymrwymiadau sy'n uniongyrchol berthnasol yw ymrwymiad chwech ac ymrwymiad saith.

Mae ymrwymiad chwech yn y cynllun gweithredu yn nodi y bydd y CJS yn gweithio tuag at 'Hyrwyddo Tegwch' ac y 'Byddwn yn hyrwyddo tegwch mewn system cyfiawnder troseddol sy'n wrth-hiliaeth ac sy'n herio hiliaeth a'i hachosion, fel bod pobl o bob cefndir ethnig a hunaniaeth yn profi canlyniadau teg.' Mae nifer o themâu o fewn ymrwymiad chwech gyda chamau gweithredu cysylltiedig a thema 'E'; 'Adolygu Cyngor ac Ymddiriedaeth yn y Ddalfa' sydd fwyaf perthnasol i'r cynnig hwn, sy'n nodi 'Byddwn yn monitro ac yn adolygu unrhyw wahaniaethau mewn cyfaddefiad pobl ifanc o leiafrifoedd ethnig o euogrwydd a phenderfyniadau gwarediad y tu allan i'r llys o gymharu â phobl ifanc gwyn, a amlygir fel maes i'w ddatblygu gan bapur Llywodraeth y DU 'Prydain Gynhwysol' (2022). Mae'r cam gweithredu hwn hefyd yn cydnabod 'Gwyddom y gall cyfaddefiad o euogrwydd atal rhywun rhag mynd i mewn i'r system cyfiawnder troseddol drwy ddefnyddio gwarediadau y Tu Allan i'r Llys ond mae gan bobl o leiafrifoedd ethnig lai o ymddiriedaeth yn y system, gan gynnwys o bosibl y cyngor a roddir iddynt pan yn y ddalfa, felly efallai y byddant yn cyfaddef euogrwydd yn llai rheolaidd na phobl wyn. Er mwyn mynd i'r afael â'r mater hwn, byddwn yn datblygu ac yn profi arfer newydd yn y maes hwn sy'n ymwneud ag oedolion a phobl ifanc, y byddwn yn eu dylunio gyda phobl o leiafrifoedd ethnig sydd â phrofiad uniongyrchol o'r System Cyfiawnder Troseddol a sefydliadau arbenigol yn y trydydd sector / sector gwirfoddol.' Mae'r cyd-destun hwn a'r ffocws yn y cynllun gweithredu yn dylanwadu'n uniongyrchol ar y dull a ddefnyddir gyda'r prosiect hwn a bydd gwaith yr adolygiad llenyddiaeth hwn yn helpu i lunio'r arfer hwnnw yn y dyfodol.

Mae aliniad uniongyrchol ag Ymrwymiad saith sy'n ymwneud â maes 'Atal, Ymyrraeth Gynnar ac Adfer' o fewn y CJS ac ymrwymiad i 'weithio gyda'n gilydd i roi terfyn ar or-gynrychiolaeth pobl o leiafrifoedd ethnig sydd wedi cyflawni trosedd a diffynyddion yn y system cyfiawnder troseddol yng Nghymru a 'Byddwn yn darparu cymorth cyfannol, sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn ac wedi'i lywio gan drawma i droseddwyr a'r rheini mewn perygl o droseddu fel y gallant wneud dewisiadau bywyd gwybodus ar gyfer cyflogaeth, addysg, perthnasoedd cymdeithasol, ac iechyd a llesiant meddyliol a chorfforol.'

Y thema sy'n atseinio gyda'r adolygiad hwn yw thema 'A' sef 'Atal Sylfaenol ac Ymyrraeth Gynnar' gyda'r nod o:

- cynyddu cyfranogiad oedolion a phobl ifanc o leiafrifoedd ethnig mewn cynlluniau dargyfeirio cyfiawnder troseddol a theilwra rhaglenni ymyrraeth gynnar ac adsefydlu yn well i ddiwallu anghenion pobl o leiafrifoedd ethnig.

- monitro lefelau ymgysylltu oedolion a phobl ifanc o leiafrifoedd ethnig mewn gwasanaethau ymyrraeth gynnar ac atal, a lle mae ymgysylltiad isel, byddwn yn gweithio ochr yn ochr â phobl a grwpiau lleiafrifoedd ethnig i ddeall pam, ac i ddatblygu darpariaeth fwy cynhwysol a phriodol.
- cynnal dadansoddiad systematig o brofiadau oedolion a phobl ifanc o leiafrifoedd ethnig o fynd i mewn i wasanaethau a pham mae pobl o'r fath yn mynd i mewn gyda throseddau mwy difrifol na'u cymheiriaid gwyn, gan nodi cyfle a gollwyd ar gyfer ymyrraeth gynnar. Byddwn yn datblygu gwasanaethau yn unol â hynny a lle bo angen byddwn yn gweithio gyda chomisiynwyr a darparwyr gwasanaethau i gynllunio gwasanaethau sy'n benodol i anghenion pobl o leiafrifoedd ethnig. Bydd y gwaith hwn yn cynnwys oedolion ond bydd yn canolbwyntio ar bobl ifanc a'u profiadau.

Amcanion Ymchwil

Er mwyn cefnogi'r gwaith o ddatblygu a buddsoddi mewn dulliau gweithredu wedi'u teilwra neu ddulliau amgen a chyflawni'r ymrwymiadau a'r camau gweithredu y cytunwyd arnynt ar draws y CJS gan yr holl bartneriaid yn y Cynllun Gweithredu Gwrth-hiliaeth ar gyfer CJS yng Nghymru, rhaid i bartneriaid adeiladu ar waith ymchwil sy'n bodoli eisoes i ddeall yn well y materion a'r rhwystrau cymhleth sy'n arwain at ganlyniadau anghymesur yn y system a'r ffactorau sy'n cyfrannu at wahaniaethau wrth wneud penderfyniadau. Bydd y prosiect hwn yn ceisio darparu argymhellion ynghylch yr hyn sy'n gweithio i wella mynediad at lwybrau ymyrraeth gynnar ac atal ar gyfer grwpiau lleiafrifoedd ethnig.

Bydd yr adolygiad hwn hefyd yn ceisio deall pwyntiau cyswllt gwneud penderfyniadau yn y system (mae hyn yn cyfeirio at benderfyniadau canlyniadau'r heddlu) er mwyn deall yn well:

- Beth sy'n cyfrannu at dangynrychiolaeth o grwpiau lleiafrifoedd ethnig mewn OoCD a gor-gynrychiolaeth mewn gwŷs Cyhuddiadau.
- Beth sy'n cyfrannu at wahaniaethau posibl wrth wneud penderfyniadau, a pha rwystrau, materion, bylchau a meysydd i'w gwella sydd y gellir eu deall yn well ac adeiladu arnynt (h.y., ymddiriedaeth, rhagfarn anymwybodol, tensiynau systemig, diwylliannol, crefyddol, cymunedol lleol, dylanwadau eraill – cyfryngau, cyfoedion, teulu).
- Pwy sy'n cyfrannu at y penderfyniadau hyn yn ogystal â'r materion a'r rhwystrau sy'n effeithio ar y penderfyniadau hynny. Nid cyfrifoldeb yr heddlu a phartneriaid CJ yn unig yw gwneud penderfyniadau. Mae amrywiaeth o weithwyr proffesiynol yn ogystal ag unigolion, teuluoedd a chynghorwyr sy'n cyfrannu at benderfyniadau sy'n effeithio ar ganlyniadau yn y pen draw yn y maes hwn.
- Beth sy'n gweithio wrth fynd i'r afael ag anghymesuredd o ran mynediad at lwybrau atal ac ymyrraeth gynnar.

Cwmpas yr Ymchwil

Bydd y prosiect ymchwil hwn yn canolbwyntio ar gyfleoedd i wneud penderfyniadau ar ymyrraeth gynnar ac atal trwy ddargyfeirio cyn-llys, ar gyfer pob grŵp a nodwedd lleiafrifoedd ethnig ond gyda ffocws ar (ond heb fod yn gyfyngedig i) fenywod a phlant. Gan mai yng Nghaerdydd y dechreuodd y gwaith, dyma fydd yr ardal o ffocws daearyddol ar gyfer natur gymhwysol diweddarach yr ymchwil hwn. Fodd bynnag, bydd yr hyn a ddysgir yn cael ei ledaenu ledled Cymru, drwy'r trefniadau llywodraethu cyfiawnder troseddol Cymru gyfan a'r prosiect Glasbrint.

Dull a Chynllun yr Ymchwil

Bydd y prosiect hwn yn defnyddio dull cymysg dilyniannol i fodloni nodau a chwmpas y prosiect hwn mewn pedwar cam:

1. Adolygiad bwrdd gwaith o'r llenyddiaeth sydd ar gael i ddeall yn well y wybodaeth gyfredol, ymarfer, bylchau, ac argymhellion ar gyfer datblygu ymarfer yn y dyfodol, gan gynnwys:

i) Ymchwil, polisi, gwerthusiadau, ymarfer, a chanllawiau sydd eisoes yn bodoli ynghylch dargyfeirio ac atal cyn-llys, gan gynnwys defnyddio OOCD, a gwneud penderfyniadau yn y system.

ii) Adolygiad o naratifau ymgysylltu cymunedol diweddar ac adroddiadau perthnasol a gynhaliwyd wrth gyd-gynhyrchu'r Cynllun Gweithredu Gwrth-hiliaeth ar gyfer y CJS yng Nghymru gan ganolbwyntio ar brofiadau'r heddlu a'r CJS ehangach.

iii) Sicrhau bod dysgu sy'n ymwneud yn benodol â thrawma hiliol / Ymarfer wedi'i Lywio gan Drawma yn cael ei amlygu.

2. Mapio'r broses penderfynu mewn perthynas â gweithgarwch dargyfeirio a dargyfeirio cyn-llys ar gyfer pawb sy'n ymwneud ag ardal Caerdydd:

i) Deall y cynnydd o ran gwneud penderfyniadau trwy ddatblygu siart llif gwneud penderfyniadau.

ii) Dadansoddi a 'mapio' y data i'r pwyntiau gwneud penderfyniadau allweddol ar y siart llif gwneud penderfyniadau er mwyn deall yn well ac archwilio cyfleoedd i ddefnyddio data.

iii) Nodi pwy sy'n gyfrifol ac archwilio trwy grwpiau ffocws beth sy'n cyfrannu at benderfyniadau allweddol ym maes dargyfeirio cyn-llys.

iv) Deall profiadau sefydliadau sy'n darparu gweithgareddau ac ymyriadau dargyfeirio, pobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig sydd wedi derbyn dargyfeiriad cyn-llys, ac os yw'n bosibl cyfreithwyr sy'n rhoi cyngor mewn perthynas â derbyn dargyfeirio cyn-llys ac OoCD.

v) Adroddiad Astudiaeth Achos (byr i hwyluso ymgysylltiad cymunedol a blociau adeiladu ar gyfer yr adroddiad terfynol).

3. Yn dilyn camau 1-2, hwyluso ymgysylltiad cymunedol priodol a sensitif gyda grwpiau rhanddeiliaid allweddol sydd â phrofiadau byw o'r CJS i brofi a herio'r argymhellion a'r ddealltwriaeth.

i) Grwpiau ffocws rhanddeiliaid allweddol i gael eu hwyluso gan y rhai sydd â phrofiadau byw o'r CJS o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig sydd bellach yn gweithio mewn gwasanaethau cymorth yn y CJS a/neu broffesiynau iechyd perthynol.

4. Cynhyrchu adroddiad terfynol sy'n crynhoi gwaith camau 1-3 gan sicrhau bod y prif themâu llenyddiaeth, canfyddiadau grwpiau ffocws, argymhellion ar gyfer arfer gorau a dealltwriaeth o wneud penderfyniadau wedi'u cefnogi / cytuno gan y grwpiau rhanddeiliaid.

Dylai pob un o'r uchod gyfrannu at gynhyrchu set o argymhellion/ystyriaethau (gan roi sylw penodol i fenywod a phobl ifanc) a fydd yn cyfrannu at ddatblygu:

Dulliau wedi'u teilwra neu ddulliau amgen o ddargyfeirio ar gyfer grwpiau Lleiafrifoedd Ethnig sydd hefyd wedi'u llywio gan drawma. Mae hyn er mwyn sicrhau bod cyfle cyfartal i ddargyfeirio oddi wrth y CJS ac at wasanaethau sy'n seiliedig ar gymorth.

Y cyhoeddiad hwn yw cam cyntaf y prosiect hwn, sef yr adolygiad o'r llenyddiaeth.

Adolygiad o'r Llenyddiaeth

Bydd yr adolygiad yn trafod a chyfosod y llenyddiaeth sydd ar gael ynghylch ymyriadau trydyddol yn bennaf fel y'u diffinnir gan CJIW (2022) lle mae ymyriadau wedi'u hanelu at ddargyfeirio pobl oddi wrth y CJS ac felly'n cynnwys rhaglenni a gweithgareddau a elwir hefyd yn ddargyfeiriol, atal, ymyrraeth gynnar ac yn aml yn cael eu gweithredu trwy ddefnyddio OoCD.

Bydd y llenyddiaeth a adolygir yn cynnwys swm sylweddol o destunau priodol yn ymwneud â'r deunydd pwnc ac yn cynnig lens i gefnogi canlyniadau'r prosiect hwn a bydd yn cynnwys; erthyglau a chyfnodolion ymchwil, dogfennau polisi, adroddiadau, gwerthusiadau prosiect, ymarfer cyhoeddedig, a dogfennau eraill megis canllawiau ymarfer (ac felly bydd yn cynnwys peth llenyddiaeth 'lwyd').

Bydd ffynhonnell allweddol arall o ddealltwriaeth ar gyfer yr adolygiad hwn yn dod o'r naratifau a'r trafodaethau ynghylch profiadau'r bobl sydd wedi ymgysylltu â'r heddlu a'r CJS ehangach; mae'r naratifau hyn yn cynnwys mwyafrif mawr o bobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig drwy'r ymgysylltiadau a gynhaliwyd ledled Cymru wrth gyd-gynhyrchu ac ysgrifennu'r Cynllun Gweithredu Gwrth-Hiliaeth ar gyfer y CJS yng Nghymru (2022).

Yn olaf, oherwydd y llinyn o ymarfer wedi'i lywio gan drawma o fewn y Cynllun Gweithredu Gwrth-Hiliaeth ar gyfer y CJS yng Nghymru, lle'r oedd dealltwriaethau i'w hennill o fewn y llenyddiaeth a adolygwyd, bydd sylw penodol i brofiadau trawma a thrawma hiliol a'u cyfosod yn cael ei gynnwys.

Yn y pen draw, bydd yr adolygiad hwn yn rhoi trosolwg o'r wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r cymwysiadau i ymarfer yn y maes hwn ac yn cefnogi camau dilynol y prosiect fel yr amlinellir uchod. Bydd hyn sicrhau y gellir cytuno ar adroddiad terfynol (cam pedwar) sy'n cynnig dealltwriaeth sy'n seiliedig ar dystiolaeth ac wedi'i chydgynhyrchu ar sut i ddatblygu dulliau amgen neu wedi'u teilwra o ddargyfeirio ar gyfer grwpiau lleiafrifoedd ethnig sydd hefyd wedi'u llywio gan drawma hiliol a thrawma.

Fel yr amlygwyd uchod, y brif ffordd y caiff pobl eu dargyfeirio oddi wrth y CJS yw yn ystod profiadau cyswllt cynnar lle mae troseddau'n rhai mân neu y gellir eu hystyried yn rhai mân. Mewn cyd-destunau o'r fath gellir gwneud penderfyniad i ddargyfeirio pobl oddi wrth y CJS gan ddefnyddio OoCD yn hytrach na gweithredu proses fwy ffurfiol sy'n cynnwys y llysoedd a/neu'r ddalfa sy'n golygu eu bod yn dod yn rhan o'r CJS. Mae'n hysbys iawn, unwaith y daw person 'o fewn' y CJS, ei fod yn debygol o deimlo a dioddef ystod o ganlyniadau hirdymor y gall y CJS eu cael megis trawma, stigma, troseddoli, ac effeithiau negyddol ar lesiant (ymhlith profiadau eraill). Felly, mae trafodaeth a dadansoddiad o'r defnydd, effeithiolrwydd, a'r hyn a ddysgir o'r gwerthusiad o OoCD yn fan cychwyn priodol ar gyfer yr adolygiad hwn.

Gwarediadau y Tu Allan i'r Llys yng Nghymru a Lloegr a'r fframweithiau peilot newydd

Mae Gwarediadau y Tu Allan i'r Llys (OoCD) yn galluogi'r heddlu i ymdrin ag ymddygiad troseddol lefel is ac yn aml am y tro cyntaf trwy ddefnyddio gorchymyn gwaredu priodol heb fod angen mynd trwy broses erlyn llys. Mae ystod o chwe math gwahanol o OoCD yng Nghymru a Lloegr ac mae'r rhain yn cynnwys; Rhybuddion Canabis, Penderfyniadau Cymunedol, Rhybuddiadau Amodol, Rhybuddion Khat, Hysbysiadau Cosb am Anhrefn (PND), a Rhybuddiadau Syml. Dylai pob OoCD hefyd, lle bo'n briodol, a chyda chaniatâd, gefnogi llais y dioddefwr i gael ei glywed ac i fod yn rhan o'r broses gwneud penderfyniadau, er enghraifft, y person a droseddodd i ymddiheuro ac ymgysylltu â rhaglen addysg i gefnogi adsefydlu (Gibson, 2021).

Mae'n bwysig nodi bod OoCD hefyd yn gyfle i ddarparu ymyrraeth gynnar a chymorth a allai atal troseddau pellach. Felly, dylai OoCD ddargyfeirio pobl oddi wrth ymddygiad troseddol yn y dyfodol i fwy o 'gyfleoedd adsefydlu i droseddwyr drawsnewid eu bywyd cyn gynted â phosibl' (NPCC, 2018, t. 4). Mae cyfleoedd adsefydlu o'r fath yn aml yn cynnwys addysg a hyfforddiant sy'n gallu helpu i newid ymddygiad a lleihau'r cynnydd pellach mewn troseddu a fyddai, ar gyfer ffocws yr adolygiad hwn, hefyd yn cyfrannu at greu cymdeithas lai hiliol ar y lefelau personol a chymunedol. Mae'r syniad o gefnogi newid cadarnhaol a lleihau'r siawns o stigma a labeli cofnod troseddol i gyd hefyd yn cefnogi taith ymatal fwy llwyddiannus ac felly'n ddull defnyddiol i'w fabwysiadu (Ashworth a Zedner, 2008).

Fodd bynnag, mae nifer y gwahanol fathau o OoCD wedi'u beirniadu am fod yn rhy gymhleth ac y gallai dull OoCD symlach gynnig symlrwydd o ran cymhwysiad a defnydd i weithwyr proffesiynol ac i'r cyhoedd ehangach ei ddeall. Roedd y broses organig ac anffurfiol ar gyfer aelodaeth o banel craffu a sut mae'r panel hwnnw'n sicrhau atebolrwydd wrth wneud penderfyniadau ar gyfer canlyniadau effeithlon, priodol a chyson hefyd wedi'i gwestiynu gan awgrymu bod angen mwy o graffu yn y system a'r broses gyfan (Gibson, 2021).

Oherwydd y beirniadaethau hyn, rhoddwyd prosiect peilot ar waith yn 2014 yng Nghymru a Lloegr i brofi dull dwy haen symlach gyda ffocws ychwanegol ar y rhai sy'n cael OoCD yn cymryd mwy o gyfrifoldeb a gweithredu gyda'u gorchmynion gwaredu. Mae'r dull dwy haen yn debycach i ymarfer Cyfiawnder Adferol (RJ) a byddai llawer yn awgrymu ei fod yn herio achosion yr ymddygiad a'i fod yn ateb gwell i'r dioddefwr, y troseddwr, a'r gymdeithas (Bowen a Slade, 2020; Gibson, 2021) ac yn gwneud y dioddefwr yn fwy canolog i'r broses a'r system (Gibson, 2021). Profwyd y peilot i ddechrau mewn tair ardal ond mae modelau o hyn bellach wedi'u mabwysiadu mewn llawer o ardaloedd ac mae fframwaith rhybuddiadau amodol diwygiedig arall hefyd wedi'i brofi a'i adolygu sydd â'r nod penodol o ddargyfeirio pobl a oedd wedi troseddu i ffwrdd o erlyniad ffurfiol o'r CJS tuag at adsefydlu ac ymatal drwy gefnogi anghenion unigol gyda rhaglen wedi'i theilwra o ymgysylltu a gweithgarwch ystyrlon (Rowe et al, 2022).

Crëwyd y fframwaith peilot cychwynnol yn 2014 drwy ymgynghori sylweddol â rhanddeiliaid ac ymarferwyr allweddol a chytunwyd i leihau nifer yr OoCD i ddau fath yn unig, sef Penderfyniadau Cymunedol (CR) a Rhybuddiadau Amodol (CC) (MOJ, 2013; 2014) . Y rheswm am y gostyngiad a'r dull hwn oedd y byddai OoCD yn cael canlyniadau mwy priodol ac ystyrlon i'r sawl a droseddodd ac yn cyd-fynd â'r drosedd (Ames et al, 2018), yn cynnig gwell cynhwysiant a datrysiad trwy RJ lle bo'n briodol i'r dioddefwr, a lleihau amser a chost gweithdrefn llys o blaid gwneud penderfyniadau a datrysiad 'rheng flaen' (NPCC, 2018).

Er mwyn cefnogi gwell dealltwriaeth o sut y gallai OoCD o'r fath weithio gyda throseddau trais domestig a throseddau casineb rhoddwyd eithriad i'r troseddau hyn i ganiatáu iddynt gael eu defnyddio lle y gellid bod wedi defnyddio Rhybuddiadau Syml yn unig yn flaenorol.

Ceir trosolwg clir o'r dull peilot ar gyfer CR a CC isod (o Ames et al, 2018: 6)

Tabl 2.1: Fframwaith OOCD dwy haen: Rhybuddiadau Amodol (CC) a Datrysiadau Cymunedol (CR)

Rhybuddiad Amodol (CC)	Datrysiad Cymunedol (CR)
Defnyddir pan fydd y troseddwr yn cyfaddef ei fod yn euog, pan fo gobaith realistig o euogfarn yn y llys am y drosedd, a phryd y gellir gwasanaethu budd y cyhoedd orau gan droseddwr yn cydymffurfio ag amodau addas yn hytrach nag erlyniad. Gall amodau fod yn gosbol, gwneud iawn, cyfyngol a/neu adsefydlol eu natur. Gall amodau gynnwys Cyfiawnder Adferol. Rhaid i droseddwr gytuno i dderbyn y CC a'r amodau sydd ynghlwm wrtho. Gall methu â chydymffurfio â'r amodau y cytunwyd arnynt arwain at erlyniad am y drosedd wreiddiol. Yn gyffredinol mae gan droseddwyr 16-20 wythnos i gydymffurfio ag amodau, yn dibynnu ar y math o drosedd. Mae CC yn rhan o gofnod troseddol troseddwr.	Defnyddir ar gyfer mân droseddau yn bennaf nad ydynt yn cael eu herlyn yn y llys yn gyffredinol. Gall gynnwys cytundeb dwyochrog rhwng troseddwr a dioddefwr, lle mae un yn bodoli. Mae'n rhaid i'r troseddwr gyfaddef cyfrifoldeb am y drosedd. Mae troseddwyr yn cytuno i ymgymryd â chamau gweithredu. Gallai'r rhain gynnwys atgyweirio'r niwed a achoswyd i'r dioddefwr neu'r gymuned ehangach (ee ymddiheuriad ffurfiol) neu fynychu cwrs adsefydlu. Gall camau gweithredu gynnwys Cyfiawnder Adferol. Dim terfyn amser a ragnodwyd yn gyffredinol ar gyfer cydymffurfio â CRs. Math anstatudol o OOCD ar hyn o bryd. Nid yw CR yn rhan o gofnod troseddol.

Cofnododd y tair ardal beilot gyfanswm o 13,643 o OoCD oedolion rhwng 3 Tachwedd 2014 a 31 Hydref 2015, gyda 59% yn CR a 41% yn CC; roedd y cyfraddau CR yn debyg i safleoedd heb fod yn rhai peilot (55%) dros yr un amserlen. Roedd achosion Troseddau Casineb yn cynrychioli 1% yn unig o'r holl OoCD yn yr ardaloedd peilot a'r safleoedd nad oeddent yn rhai peilot.

Amlinellodd Ames et al (2018) sut, yn yr un modd ag ymarfer presennol, roedd y cynllun peilot hefyd yn cynnwys gweithio gyda Gwasanaeth Erlyn y Goron (CPS) i adolygu achosion unigol yn annibynnol a gwneud penderfyniadau ar OoCD neu gyhuddiad ffurfiol a camau gweithredu angenrheidiol yn dilyn torri'r OoCD.

Roedd defnyddio paneli craffu i wirio, monitro a chynnig tryloywder wrth wneud penderfyniadau yn ymarfer safonol mewn unrhyw ardal ond o fewn y safleoedd peilot roedd yn ymddangos ei fod yn fwy arwyddocaol ac yn cefnogi mwy o weithio mewn partneriaeth mwy effeithiol gyda rhanddeiliaid eraill, fel ynadon, staff CPS, darparwyr ymyriadau, sefydliadau cymorth i ddioddefwyr, yr heddlu, a chomisiynwyr troseddu (Ames et al, 2018).

Yn dilyn adolygiadau o'r rhaglen beilot a gwerthuso a dysgu parhau o safleoedd ychwanegol a brofodd y dull newydd, rhyddhaodd Llywodraeth y DU ei Phapur Gwyn, 'A Smarter Approach to Sentencing,' yn 2020 sy'n cynnig mabwysiadu'r fframwaith dwy haen yn genedlaethol ac mae'n sicr yn ymddangos mai dyma fydd yn digwydd yn 2024 ar adeg ysgrifennu'r adolygiad beirniadol hwn. Bydd y fframwaith cenedlaethol newydd hwn yn cyflwyno fframwaith dwy haen ar gyfer OoCD gan ddefnyddio rhybuddiad dargyfeiriol neu rybuddiad cymunedol. Mae'n debygol y bydd heddluoedd yn gallu parhau i ddefnyddio gwarediadau anstatudol megis datrysiad cymunedol. Bydd y rhybuddiad dargyfeiriol newydd yn disodli, ond mae'n debyg i'r rhybuddiad amodol, a bydd ganddo amod adsefydlu, gwneud iawn neu gosbol yn gysylltiedig ag amserlen a'r canlyniad fydd erlyniad os na chaiff ei gyflawni (Centre for Justice Innovation, 2022). Mae'r Revolving Doors Agency (2022) wedi beirniadu'r datblygiad newydd hwn oherwydd bod y rhybudd dargyfeiriol newydd yn ei hanfod yr un fath â'r rhybuddiad amodol ond trwy ddefnyddio'r term 'dargyfeiriol' mae'n creu dryswch gan fod gwaith dargyfeirio wedi'i anelu at ddargyfeirio pobl oddi wrth y CJS, nid gosod amodau i ymgysylltu ymhellach â hi, fel y bydd y rhybuddiad dargyfeiriol yn ei wneud. Fodd bynnag, maent yn cydnabod bod angen cymorth a help ar bobl sydd mewn perygl o ddod, neu sydd eisoes yn rhan o brofiad 'drws tro' y CJS. Yn wir, mae'r Revolving Doors Agency (2022) yn awgrymu, pan fydd y rhybuddiad dargyfeiriol newydd yn cael ei roi ar waith, y dylid galw'r set 'amodau' yn 'ymyriadau' a dylent ganolbwyntio ar gyfiawnder adferol ac ymatal ac nid mesurau cosbol sydd mor aml yn aneffeithiol o ran lleihau aildroseddu neu helpu'r person sydd wedi troseddu.

1

Gwerthuso llwyddiant ac effaith Gwarediadau y tu allan i'r Llys a Rhaglenni Dargyfeirio.

Un o'r prif resymau a ddarparwyd dros y rhesymeg dros ddefnyddio OoCD a rhai rhaglenni dargyfeirio yw eu bod yn canolbwyntio ar adsefydlu ac yn ceisio herio a newid yr ymddygiad negyddol a throseddol sylfaenol yn ogystal â datrysiad cadarnhaol i ddioddefwyr a chymunedau (NPCC, 2018, Rowe et al, 2022).

Mae Gibson (2021) yn dadlau na chanfuwyd trwy werthusiad fod OoCD ag amodau ynghlwm wrthynt yn fwy effeithiol o ran lleihau aildroseddu na'r rhai heb amodau o'r fath. Ni chanfu'r gwerthusiad o'r cynllun peilot tri safle cychwynnol gan ddefnyddio'r fframwaith dwy haen unrhyw wahaniaeth arwyddocaol rhwng safleoedd prawf a'r rhai sy'n defnyddio'r dull OoCD safonol gyda chwe math o OoCD ac mae'n defnyddio Ames et al (2018) fel tystiolaeth ar gyfer hyn. Yn ei hadolygiad o Rybuddiadau Amodol, canfu'r Centre for Justice Innovation (2022: p1) fod tystiolaeth 'gyfyngedig a phetrus iawn' eu bod yn gwneud gwahaniaeth i leihau troseddu boed yn cael eu rhoi fel OoCD neu drwy erlyniad. Er bod eu briff yn cydnabod y gallai eu canfyddiadau fod o ganlyniad i ddefnydd isel o Rybuddiadau Amodol a gwerthusiadau ansawdd cyfyngedig ar yr adeg hon ar adeg cyhoeddi (gan gynnwys yn hwn yr unig ddau Hap-dreial a Reolir a gyflawnwyd yng Nghymru a Lloegr ar eu defnydd). Adolygodd Cordis Bright (2019) y gwerthusiadau o 20 o gynlluniau dargyfeirio llys ac erlyn gohiriedig a chanfod rhywfaint o dystiolaeth y gallent leihau cyfraddau aildroseddu i'r rhai sy'n cael gwarediadau llys.

Mae Rowe et al (2022) yn cynnig rhywfaint o obaith yn y defnydd o rybuddiadau amodol o fewn OoCD gan iddynt ganfod nad oedd canlyniadau'r prosiect yn dangos cyfraddau aildroseddu is yn y tymor byr ond dangosodd fod cyfraddau aildroseddu ar gyfer OoCD yn is o'u cymharu â gwarediadau eraill ond rhaid cydnabod bod swyddogion heddlu perthnasol wedi mynegi pryderon bod yr ymyriadau a ddarparwyd yn rhy fyrdymor a bod angen cefnogaeth hirdymor i wir gefnogi ymataliad. Yn ddiddorol, teimlai'r rhai a oedd wedi troseddu fod y dull ymyrraeth a'r amser yn briodol ac yn effeithiol. Mae Rowe et al (2022) yn tybio bod y fframwaith wedi creu'r cyd-destun bod y rhai a oedd wedi troseddu yn cymryd cyfrifoldeb dros sicrhau eu bod yn ymatal eu hunain a bod dull o'r fath, er ei fod yn ddefnyddiol ar gyfer hunan-asiantaeth, yn gyfyngedig heb ymyrraeth tymor hwy a oedd yn cefnogi cyd-destun cymdeithasol, diwylliannol ac economaidd troseddu.

Mae Ames et al (2018) yn cynnig dadansoddiad manwl o'r peilot cychwynnol ac yn ymdrin ag ystod o themâu i'w hystyried gan gynnwys; adborth cyffredinol, gwerthuso prosesau, gwerthuso effaith, a gwerthusiad cost/adnodd a fyddai'n ddefnyddiol wrth ystyried gweithredu fframwaith o'r fath mewn maes newydd.

Yr adborth cyffredinol gan y rhai a gymerodd ran yn y safleoedd peilot yn 2014 oedd bod y peilot wedi dylanwadu'n gadarnhaol ar gyfarfodydd y panel o ran amlder amlach a oedd yn golygu ei fod yn cefnogi teimlad agosach o weithio mewn partneriaeth a hyder cyffredinol yn y broses graffu. Cafwyd gwerthusiad hefyd gan rai partneriaid ei fod, oherwydd dull partneriaeth agosach, yn cefnogi diwylliant mwy agored a thrafodol lle'r oedd aelodau'r heddlu yn fwy agored a pharod i drafod gwneud penderfyniadau ac ystyried adborth ac eisiau dysgu a gwella eu hymarfer mewn cyd-destunau lle y gallai penderfyniadau OoCD gael eu hystyried yn amhriodol (Ames, 2018). Mae Rowe et al (2022) hefyd yn tynnu sylw at y ffaith y gall prosiectau o'r fath sy'n creu dulliau partneriaeth ar draws sectorau ar lefel leol, er eu bod yn hyblyg ac yn gost-effeithiol ar gyfer y CJS (Davies a Biddle, 2018), greu cyd-destun lle roedd darpariaeth darparwyr llwybrau yn gyfyngedig oherwydd heriau o ran adnoddau ac felly'n effeithio ar gysondeb tegwch a chyfiawnder o fewn y partneriaeth. Yn wir, canfuwyd bod cyfleoedd llwybrau, er eu bod o bosibl yn drawsnewidiol i'r rhai a oedd wedi troseddu, yn aml yn cael eu dyrannu gan ddefnyddio rhwydweithiau a pherthnasoedd anffurfiol yn hytrach nag asesiadau ar sail anghenion neu risg. Honnir bod tegwch ansawdd a hygyrchedd y ddarpariaeth ar gyfer rhaglenni o'r fath ar draws ardaloedd/rhanbarthau yn cael ei gynnal neu fod risg o ymarfer a chefnogaeth anghyson a fyddai yn y pen draw yn effeithio ar y syniad o CJS teg a chyfiawn i ddioddefwyr, y rhai sy'n troseddu a'r gymuned ehangach (Rowe et al, 2022).

Canfu'r gwerthusiad a chanfyddiadau allweddol o'r peilot yn 2014 fod cyfranogwyr o'r Heddlu yn gadarnhaol ynglŷn â'r broses symlach a'r dull ymyrraeth, atgyfeirio ac arweiniad ac mae hyn wedi'i gefnogi gan y gwerthusiad a gynhaliwyd gan Rowe et al (2022). Fodd bynnag, roedd beirniadaeth (gan nifer o randdeiliaid) bod angen amserlen weithredu fwy realistig yn ogystal ag adnoddau priodol ar gyfer rheoli'r prosesau gosod amodau a monitro yn effeithiol. Rhoddodd y dioddefwyr rywfaint o adborth cadarnhaol ar eu profiadau gyda rhai yn gwerthfawrogi'r cyfathrebu clir gan yr heddlu a sefydliadau partneriaeth eraill (a gefnogir gan ganfyddiadau cynharach gan y CJJI, 2011) ac eraill yn teimlo bod eu cynnwys yn y broses o wneud penderfyniadau wrth osod amodau ar gyfer y cyflawnwr yn bwysig ac yn gyffredinol ddefnyddiol i'w dealltwriaeth o'r dull os oeddent yn anghyfarwydd ag OoCD. Dywedodd yr asiantaethau partner a gymerodd ran fod y peilot wedi rhoi cyfle priodol iddynt allu cefnogi teithiau ymatal cadarnhaol i'r rhai a gymerodd ran. Nododd asiantaethau o'r fath hefyd, er mwyn gwella'r dull yn dilyn y peilot, fod angen mwy o eglurder ynghylch rolau a chyfrifoldebau'r holl randdeiliaid, gwell cyfathrebu yn y bartneriaeth, a bod angen arweiniad a hyfforddiant cliriach ar gyfer yr heddlu sy'n ymwneud â gosod neu brosesu amodau ac atgyfeiriadau (a gefnogir hefyd gan y Ganolfan Arloesi Cyfiawnder, 2022). Mae Rowe et al (2022) yn cytuno ac yn awgrymu pwyll gyda dulliau ymyrryd a phan ddefnyddir dulliau unigolyddol, er y gallent fod yn ddefnyddiol, mae angen eu hystyried o fewn y cyd-destun cymdeithasol ac economaidd ehangach y mae pobl sydd wedi troseddu yn canfod eu hunain ynddo.

Yn ddiddorol, roedd gwahaniaethau yn y gwerthusiad o'r broses ar draws y tri safle peilot gyda'r holl safleoedd yn datblygu modelau gweithredol gwahanol yn ymwneud ag a oedd timau arbenigol a oedd yn asesu anghenion a chanlyniadau cyflawnwyr, y dull o ran canllawiau ar lefel leol, a oedd hyfforddiant yn cael ei ddarparu yn gynnar, adolygu a monitro amodau gwaredu ac effeithiolrwydd a phriodoldeb TG at ddibenion monitro (Ames et al, 2018). Mae hyn yn awgrymu bod angen dealltwriaeth fanylach o effeithiau o'r fath a pha amodau sy'n cefnogi arfer gorau a chanlyniadau gwell i'r holl randdeiliaid. Roedd amodau adsefydlu yn cael eu defnyddio amlaf mewn CC ac yna amodau gwneud iawn, yna amodau cyfyngol, yna amodau cosbol.

Cafwyd adborth gan rai swyddogion heddlu fod gosod amodau weithiau'n anodd oherwydd diffyg hyfforddiant neu gyd-destun y digwyddiad ac nad oedd rhai amodau'n ymddangos yn fuddiol nac yn cefnogi ymataliad i'r troseddwr (Ames et al, 2018). Amlinellodd Gibson (2021) bryderon hefyd mewn perthynas â gwneud penderfyniadau ar OoCD ac mae'n tynnu sylw at bryderon nad oedd yr heddlu'n dilyn y canllawiau priodol a'r amrywiaeth o ran gwneud penderfyniadau ar draws heddluoedd, gan ddefnyddio adolygiad y CJJI (2011) fel tystiolaeth ar gyfer hyn lle canfuwyd nad oedd traean o OoCD wedi'u gweinyddu'n briodol. Canfu Slothower (2014) mai dim ond pan ddefnyddiwyd systemau gwneud penderfyniadau ar sail TG y rhoddwyd amodau SMART wrth osod OoCD amodol; sy'n golygu pan oedd dulliau gweithredu yn seiliedig ar ddisgresiwn y swyddog, yn gysylltiedig â hyfforddiant byr y rhai sy'n gwneud penderfyniadau, ac amodau a argymhellir ar bapur nad oeddent yn rhai SMART, roeddent yn anorfodadwy, ac yn aneffeithiol. Mae Slothower (2014) yn amlygu risgiau aildroseddu, gorfodi, diffyg dilysrwydd o ran canfyddiadau o ddioddefwyr, y cyhoedd, a'r bobl a oedd wedi troseddu.

Mae Gibson (2021) hefyd yn cwestiynu effeithiolrwydd gwneud penderfyniadau mewn perthynas â throseddau llai difrifol y gellir dadlau y dylent arwain at ganlyniadau anffurfiol. Mae Gibson yn tynnu sylw at y ffaith bod rhai pobl sy'n troseddu ar lefel isel yn cael amodau mwy difrifol a bod effeithiau 'ehangu'r rhwyd' o'r fath yn cynyddu'r ymgysylltiad â'r CJS fel ag y mae 'cynyddu tariff' pan allai gwarediadau lefel is fod wedi cael eu defnyddio yn lle lefel gwarediadau lefel uwch. Mae'r Centre for Justice Innovation (2022) yn cytuno ac yn tynnu sylw at y ffaith bod ymchwil ryngwladol, ac i ryw raddau o'r DU, yn canfod, pan fydd ymyriadau'n cael eu gweithredu'n gynnar ac yn cael eu gwneud fel dewisiadau amgen gwirioneddol i achosion llys, y gallant wella canlyniadau a lleihau cyfraddau aildroseddu. Maen nhw hefyd, fel Gibson (2021) yn rhybuddio am risgiau cynyddu tariff oherwydd mwy o ymgysylltu â'r CJS a methu gofynion rhybuddiad amodol.

I'r gwrthwyneb, amlygodd Rowe et al (2022) fod y defnydd o fframwaith rhybuddiadau amodol diwygiedig wedi effeithio ar broffesiynoldeb yr heddlu a'u gallu i ddefnyddio disgresiwn wrth wneud penderfyniadau oherwydd y cyfyngiadau yng nghwmpas y fframweithiau. Mae Rowe et al (2022) yn awgrymu bod y dyraniad awtomatig o lwybrau penodedig, ynghyd â'r ffaith nad oedd swyddogion yn cael gwybod canlyniadau'r llwybrau a oedd hefyd yn golygu na ellid hysbysu dioddefwyr yn effeithiol, yn agweddau negyddol ar yr RCCF ac mewn gwirionedd yn tanseilio annibyniaeth broffesiynol swyddogion a'u penderfyniadau. Mae'n amlwg bod rhywfaint o anghytuno yn yr ymchwil ynghylch a yw dulliau gweithredu awtomataidd yn gweithio'n well na'r rhai sy'n dibynnu ar ddisgresiwn a gwneud penderfyniadau gan swyddogion.

Mae Rowe et al (2022) yn gofyn y cwestiwn fodd bynnag y gallai adborth negyddol o'r fath gan swyddogion yn y prosiect hwn hefyd ddod o'r wybodaeth bod diwylliant yr heddlu mewn perthynas â dulliau cymunedol ac adferol yn aml yn negyddol ac yn cael ei danbrisio (Marder, 2020) . Er mwyn archwilio hyn ymhellach, mae Rowe et al (2022: 18) yn awgrymu y gallai gwaith yn y dyfodol ganolbwyntio ar ansawdd penderfyniadau'r heddlu mewn perthynas â gwarediadau anffurfiol ac maent yn sicr i'w gweld yn cytuno bod angen i fframweithiau o'r fath fod yn wyliadwrus rhag mynd yn rhy awtomataidd ac wedi'u rhaglenni ymlaen llaw neu bydd perygl o ddod yn 'gam arall tuag at McDonaldeiddio gwaith yr heddlu.'

Canfu CJJI (2011) fod y ddau reswm mwyaf cyffredin y tu ôl i wneud penderfyniadau o'r fath yn ymwneud â nodweddion penodol y troseddwr neu'r drosedd, y mae Gibson (2021) yn ei godi fel problem gan y byddai'n awgrymu bod gwahaniaeth o'r fath yn ymwneud â rhagfarn a gwahaniaethu posibl ac yn amlygu canfyddiadau'r Swyddfa Diwygio Cyfiawnder Troseddol (OCJR, 2010) a ganfu'n union y fath anghymesuredd yn y defnydd o OoCD yn ôl oedran, ethnigrwydd, a rhyw. Mae Gibson (2021) yn codi pryderon pellach nad yw gwahaniaethu o'r fath wrth wneud penderfyniadau yn cael ei ddeall yn llawn ar draws yr holl heddluoedd oherwydd bod data o'r fath yn cael ei goladu ar gyfer rhybuddion a PND OoCD yn unig ac felly mae hyn yn awgrymu'n gryf bod angen casglu data o'r fath yn y dyfodol.

Canfu'r Weinyddiaeth Gyfiawnder (2019) hefyd fod yr amrywiad yn y defnydd o OoCD rhwng heddluoedd wedi cynyddu ers 2011 gydag ystodau o 10% i 53% fel cyfran o'r holl droseddau a ddygwyd gerbron y llys. Ceir rhywfaint o esboniad o wahaniaethau o'r fath oherwydd dulliau gweithredu ar lefel leol a all gael canlyniadau rhagorol (Campbell, Ashworth a Redmayne, 2019) ond mae'n dal i amlygu bod angen deall amrywioldeb o'r fath yn well er mwyn osgoi 'loteri cod post' o ganlyniadau ar gyfer pobl sy'n troseddu (Gibson, 2021). Mae'r Centre for Justice Innovation (2022) hefyd yn amlygu bod heddluoedd wedi adrodd am ostyngiad yn y defnydd o OoCD gyda gostyngiad graddol o 642,872 yn 2008 pan gawsant eu cyflwyno i 151,848 yn unig yn 2021 (gan ddefnyddio'r data sydd ar gael) ac felly o bosibl yn cwestiynu'r ymrwymiad i'w defnydd a'r gred yn eu heffeithiolrwydd.

Mae Gibson (2021) yn archwilio ymhellach y cysyniad o briodoldeb ac atebolrwydd trwy gynnig dwy lens i drafod y penderfyniadau a wneir o fewn y broses OoCD; atebolrwydd mewnol ac atebolrwydd allanol yw'r rhain. Mae atebolrwydd mewnol yn cynnwys gwneud penderfyniadau gan uwch swyddogion yn craffu ar yr OoCD a'i hawdurdodi cyn gweinyddu a samplu a/neu archwilio'r broses o wneud penderfyniadau gan uwch swyddog neu o fewn panel. Cefnogir atebolrwydd allanol gan baneli craffu sy'n adolygu OoCD ar ôl iddynt gael eu rhoi.

Mae Gibson (2021) yn amlinellu'r gofyniad awdurdodi mewnol yn fanwl a sut mae'r broses weinyddu'n dibynnu ar lefel y drosedd gyda throseddau mwy difrifol yn gofyn am wneud penderfyniadau ar lefel uwch. Mae'r rhybuddiad syml ac amodol yn gofyn am ringyll neu uwch, gyda rhai troseddau neillffordd (yn dibynnu ar ddifrifoldeb a/neu amgylchiadau'r drosedd) yn gofyn am arolygydd a throseddau ditiadwy yn cael eu cyfeirio at y CPS. Nid oes angen swyddog rheng ar y pedwar OoCD arall ar gyfer gwneud penderfyniadau ac felly mae Gibson (2021) yn dadlau nad oes llawer o graffu mewnol ar benderfyniadau o'r fath heblaw swyddogion yn cyfiawnhau ac yn cofnodi eu penderfyniadau ac yn defnyddio canfyddiadau CJJI (2011) bod y dull hunan-adrodd hwn o atebolrwydd yn aneffeithiol oherwydd bod swyddogion yn cofnodi'r rhesymeg wrth wneud penderfyniadau yn gyfyngedig. Mae hwn yn faes ymarfer y dylid canolbwyntio arno er mwyn cynyddu arfer da ac effeithiol.

Ceir beirniadaeth hefyd o fecanweithiau atebolrwydd allanol er gwaethaf canllawiau clir y dylai paneli craffu allanol gynnig tryloywder a chael craffu annibynnol a chyhoeddus (NPCC, 2018). Mae Gibson (2021) yn nodi bod paneli o'r fath yn rhydd i benderfynu ar eu haelodaeth eu hunain, amlder cyfarfodydd, y mathau o achosion y maent yn eu hadolygu a sut ac a fyddant yn cyhoeddi eu canfyddiadau gyda hyd at 50% heb gyhoeddi eu canfyddiadau (mewn adolygiad yn 2015 gan Gymdeithas yr Ynadon). Nid yw'n syndod bod amrywiaeth rhwng heddluoedd ac mae effeithiolrwydd paneli o'r fath wedi'i gwestiynu gydag angen am fwy o gysondeb a thryloywder, yn enwedig gan fod y system dwy haen yn debygol o ddod yn system gyffredin gyda mwy o ddefnydd tebygol o rybuddiadau amodol gyda chanlyniadau mwy arwyddocaol os cânt eu torri; mae Gibson (2021) yn honni bod angen canllawiau clir a rhannu cyhoeddus cyson fel bod atebolrwydd gwirioneddol.

Mae Gibson (2021) yn tynnu sylw at y ffaith bod ffurf arall ar atebolrwydd allanol a daw hyn o'r defnydd o arolygiadau cywirdeb data troseddu gan yr Arolygiaeth Cwnstabliaeth a Gwasanaethau Tân ac Achub sy'n cynnal 'profion trochi' sampl o OoCD pob heddlu i adolygu eu hymarfer a gallai'r rhain fod yn ffurf effeithiol o atebolrwydd er eu bod yn cael eu cyflawni'n llai aml.

O ran y math o drosedd, OoCD a ddefnyddiwyd ar gyfer troseddau casineb a thrais domestig (DV) oedd y troseddau lleiaf cyffredin ac mae'n gadarnhaol nodi bod cyfraddau aildroseddu ar gyfer DV yn is nag ar gyfer troseddwyr nad ydynt yn droseddwyr trais domestig o fewn tri mis cyntaf i dderbyn OoCD. Byddai'n ddefnyddiol archwilio pa ymyriadau a ddefnyddiwyd ar gyfer troseddwyr DV er mwyn deall yn well pam y gallai hyn fod yn wir a bydd yr adolygiad o brosiect CARA (Strang et al, 2017) yn cefnogi'r ddealltwriaeth h on yn ddiweddarach yn yr adolygiad hwn. Roedd y rhai a gafodd OoCD troseddau casineb yn aildroseddu mewn canrannau/niferoedd isel iawn ac nid oedd unrhyw wahaniaeth arwyddocaol o ran pa OoCD yr oedd troseddwyr troseddau casineb yn ei dderbyn (Ames et al, 2018). Oherwydd diffyg unrhyw berthynas rhwng pa OoCD a gyhoeddwyd mewn troseddau casineb byddai'n ddefnyddiol deall pa nodweddion oedd yn amlwg ym mhob un o'r ddau OoCD a pham y gwnaed penderfyniadau ar gyfer un OoCD neu'r llall.

Ystyriaeth arall ar gyfer gweithredu OoCD yn effeithiol yw'r goblygiadau o ran adnoddau a dangosodd y peilot fod y dull dwy haen a ddefnyddiwyd wedi costio tua 70% yn fwy na'r arfer safonol yn ystod y cyfnod hwnnw.

Yn dilyn gwaith gan Ames et al (2018) cafwyd gwerthusiad pellach o ganlyniadau aildroseddu'r peilot o gymharu ag ardaloedd eraill gan ddefnyddio'r fframwaith chwe haen safonol gan Sturrock a Mews (2018). Canfuwyd nad oedd unrhyw wahaniaethau arwyddocaol rhwng ardaloedd peilot ac ardaloedd eraill wrth ddefnyddio'r dull safonol. Roedd y dadansoddiad hwn yn cymharu cyfraddau aildroseddu, hyd yr amser ar gyfer aildroseddu, difrifoldeb a niwed a achosir gan aildroseddu (gan ddefnyddio Mynegai Niwed Troseddau Caergrawnt), cyfraddau aildroseddu trais domestig.

Mae Gibson (2021) hefyd yn awgrymu bod angen gofal wrth asesu effeithiolrwydd OoCD gan gynnwys y system dwy haen newydd o ran boddhad dioddefwyr oherwydd y meintiau sampl bach a ddefnyddir wrth ymgysylltu â dioddefwyr. Dywed Gibson fod angen ymchwil pellach yn y maes hwn yn ogystal â deall canfyddiadau ehangach y cyhoedd ar y defnydd o OoCD ond mae'n cytuno y gall defnyddio cyflyrau sy'n canolbwyntio ar y dioddefwr fel cyfiawnder adferol ac amodau gwneud iawn mewn OoCD wella boddhad dioddefwyr.

Adolygodd Neyroud (2018) hefyd y dystiolaeth i effeithiolrwydd OoCD ar gyfer yr NPCC lle cyfosododd y dealltwriaethau hanesyddol ac ymchwil gyfredol hyd at 2018. Daeth Neyroud i'r casgliad bod OoCD yn effeithiol, o gymharu ag erlyniad llys, o ran lleihau niwed ac aildroseddu i bobl ifanc, oedolion ifanc ac oedolion yn ogystal â chynnal hyder a boddhad dioddefwyr. Mae Neyroud hefyd yn awgrymu bod OoCD yn gweithio'n dda gyda throseddwyr niwed isel a risg isel a bod ganddynt y potensial i fod yn effeithiol gyda throseddwyr risg cymedrol hefyd. Mewn perthynas â lleihau niwed canfu bod defnyddio amodau yn dangos canlyniadau addawol os yw troseddwyr yn cael eu sgrinio'n briodol o ran cymhwysedd, bod yr asesiad o anghenion yn cyfateb i amodau sy'n briodol i'r troseddwr, a bod amodau'n cael eu holrhain yn effeithiol. Yn ddiddorol, mae amodau sy'n cyfateb i fenywod yn dangos canlyniadau cadarnhaol sydd angen mwy o ymchwil.

Daeth Neyroud (2018) i'r casgliad bod OoCD yn fwy cost effeithiol na symud ymlaen i achosion llys ond bod y cynllun peilot fframwaith dwy haen yn ddrutach na'r model presennol oherwydd cost darparu a monitro'r amodau sydd ynghlwm wrth yr OoCD. Er gwaethaf hyn, mae Neyroud yn awgrymu y gallai'r model dwy haen ddod yn fwy cost effeithiol gydag offer cymorth mwy effeithlon yn ymwneud â sgrinio, asesu anghenion a gosod amodau ac mae'n cynnig camerâu a wisgir ar y corff fel enghraifft o sut y gallent alluogi delio â'r rhan fwyaf o warediadau CR+ ar lefel stryd ac felly dylid ei brofi.

Roedd Gibson (2021) fel Neyroud (2018) ac Ames et al (2018) i gyd wedi canfod tystiolaeth annigonol i allu dod i unrhyw gasgliadau ynghylch a oedd y defnydd o OoCD a'r peilot fframwaith dwy haen yn effeithiol ar gyfer troseddau casineb a bod angen profi hyn yn ffurfiol cyn y gellid deall a yw'n gweithio a'i botensial ar gyfer gweithredu eang (fel y mae'r defnydd o amodau wedi'u teilwra ar gyfer menywod).

Mae Gibson (2021) fodd bynnag fel Ames et al (2018) a Neyround (2018) yn awgrymu nad yw'r system ddwy haen yn dangos mwy o effeithiolrwydd o ran lleihau aildroseddu na'r system bresennol. Maent i gyd yn cytuno bod manteision posibl i ddulliau dargyfeirio wedi'u targedu mwy ar gyfer grwpiau penodol o droseddwyr megis troseddwyr benywaidd, cyn-filwyr, oedolion ifanc, y rhai sy'n defnyddio sylweddau, a'r rhai sydd â phrofiadau iechyd meddwl, a byddai'r Centre for Justice Innovation (2022) yn ychwanegu cyn belled â bod ymyriadau o'r fath yn gynnar ac yn ymgais wirioneddol i ddargyfeirio o erlyniad llys mwy ffurfiol. Mae Gibson (2021) yn amlygu, pan roddir amodau adsefydlu, y gall leihau aildroseddu'n llwyddiannus ac mae'n cyfeirio at Brosiect CARA yn gweithio gyda chyflawnwyr cam-drin domestig yn Hampshire (Strang et al, 2017); Checkpoint yn Durham (Wier et al., 2019, 2021;) a Turning Point yng Ngorllewin Canolbarth Lloegr (Neyroud a Slothower, 2013) a bydd y rhain yn cael eu trafod yn fanylach yn ddiweddarach yn yr adolygiad hwn. Canfu Cordis Bright (2019) hefyd yn eu hadolygiad o raglenni dargyfeirio llys ac erlyn gohiriedig fod cefnogaeth gyfyngedig ar gyfer canlyniadau buddiol ehangach i'r rhai a gymerodd ran, gan gynnwys effeithiau cadarnhaol ar ddefnyddio sylweddau, iechyd meddwl, iechyd corfforol, ymddygiad gwrthgymdeithasol, empathi, gwytnwch, ac ansawdd bywyd cyffredinol, sy'n addawol ond a ddarganfuwyd mewn ychydig dros hanner y gwerthusiadau a adolygwyd ganddynt yn unig. Daeth Cordis Bright (2019) i'r casgliad bod siawns well o ganlyniadau cadarnhaol i'r rhai sy'n ymgysylltu â rhaglenni o'r fath pan fo dulliau wedi'u teilwra'n fwy ar gyfer eu hanghenion unigol.

Felly, mae'r gwerthusiadau o'r defnydd o OoCD yn gyffredinol, a'r cynllun peilot fframwaith dwy haen newydd gan Ames et al (2018), Neyroud (2018), Gibson (2021), Cordis Bright (2019), a'r Centre for Justice Innovation (2022), a'r adolygiad o'r fframwaith rhybuddiadau amodol diwygiedig gan Rowe et al (2022) yn awgrymu, er mwyn deall fframwaith OoCD dwy haen yn llawn a'i roi ar waith yn well ar draws pob maes plismona yng Nghymru a Lloegr, bod rhai ystyriaethau ac argymhellion allweddol i sicrhau gwell arferion a chanlyniadau ar gyfer yr holl randdeiliaid. Mae'r rhain yn cynnwys:

1. Cyfnod gweithredu o chwe mis o leiaf i gefnogi darpariaeth effeithiol.
2. Mwy o dryloywder ac atebolrwydd wrth wneud penderfyniadau gan heddluoedd mewn perthynas â nodweddion gwarchodedig dioddefwyr a throseddwyr.
3. Seilwaith TG priodol a'r gallu i gefnogi sgrinio, monitro a dadansoddi cymhwysedd amserol ac effeithiol.
4. Ymgysylltu effeithiol, cynnwys dioddefwyr a chyfathrebu gyda hwy drwy gydol y broses ac ar ôl y canlyniad.
5. Adnoddau priodol ar gyfer yr heddlu a darparwyr ymyriadau i gyflawni llwyth gwaith uwch yn enwedig mewn perthynas ag addysg a hyfforddiant, monitro cydymffurfiaeth, ac asesu achosion mwy cymhleth.
6. Gwerthusiadau Effeithiol gyda phob OoCD.
7. Gwell dealltwriaeth a monitro o effaith defnyddio OoCD gyda throseddwyr Trais Domestig a throseddau casineb gyda sampl mwy o droseddwyr i gynnig y cyfle ar gyfer dealltwriaeth mor fanwl.
8. Dulliau unigol wedi'u teilwra i gefnogi anghenion a newid cadarnhaol yn y rhai sy'n cymryd rhan.

Dadansoddiad manylach o Raglenni Dargyfeirio Cyn-Llys yn y CJS

Mae Gibson (2021) yn amlygu, pan roddir amodau adsefydlu, y gall leihau aildroseddu'n llwyddiannus ac mae'n cyfeirio at Brosiect CARA yn gweithio gyda chyflawnwyr cam-drin domestig yn Hampshire (Strang et al, 2017); Checkpoint yn Durham (Weir et al., 2021;) a Turning Point yng Ngorllewin Canolbarth Lloegr (Neyroud a Slothower, 2013). Mae Weir et al. (2021) yn tynnu sylw at yr adolygiad a gynhaliwyd gan Blakeborough a Pierpoint yn 2007 yn dangos bod ymyriadau cyn-llys gan ddefnyddio rhybuddiad amodol wedi cefnogi pobl a oedd wedi troseddu i fynd i'r afael ag achosion troseddu ar draws chwe heddlu'r DU. Canfu Towler (2017) fod dulliau dargyfeirio gan ddefnyddio arfer adferol gydag oedolion ifanc 18-25 oed yn ne Cymru yn llwyddiannus o ran herio ymddygiad troseddol a chefnogi anghenion ehangach yn ymwneud ag ACE. Canfu Holloway, Williams, a Brayford (2017) a Cordis Bright (2021 a 2022) hefyd o fewn cyd-destun Cymreig fod dull penodol i fenywod yn llwyddo'n dda i gefnogi dargyfeirio oddi wrth y CJS a chaiff hyn ei gynnwys yn yr adran benodol i fenywod yn nes ymlaen yn yr adolygiad hwn. Fodd bynnag, canfu Wier et al (2021) fod yr ymchwil i asesu effeithiolrwydd cynlluniau rhybuddiadau a dargyfeirio yn y DU yn gyfyngedig iawn (Cefnogwyd gan Cordis Bright, 2019) a bod angen gwneud mwy i ddeall yn well sut a pham y gallai dulliau o'r fath weithio a nododd y Centre for Justice Innovation (2022) hyn hefyd yn eu canfyddiadau yn y maes gwaith hwn.

Wrth gyfeirio at ddealltwriaeth byd-eang arall o ble y defnyddir dulliau dargyfeiriol ac erlyniadau gohiriedig hefyd, ymgymerodd Harvey et al (2007) ag adolygiad systematig manwl o 20 o brosiectau, yr oedd 19 ohonynt yn ddargyfeiriol, o astudiaethau yng Ngogledd America ac Awstralia. Cafodd Harvey et al. (2007: 385) fod rhai canlyniadau cadarnhaol o ran lleihau troseddu gan ddefnyddio modelau a dulliau o'r fath ond bod dealltwriaeth wirioneddol o sut a pham roedd rhaglenni o'r fath yn gweithio yn gyfyngedig oherwydd "ansawdd methodolegol gwael ac adrodd annigonol ar fanylion astudiaethau." Cyfyngiad ar y gwaith hwn gan Harvey et al. (2007) yw ei fod yn ystyried prosiectau dargyfeiriol sydd wedi'u cyflawni gydag oedolion sydd â phroblemau defnyddio sylweddau yn unig. Mae Weir et al. (2021) yn cytuno ac yn datgan bod diffyg difrifol yn y diffyg astudiaethau meintiol sy'n cynnig dealltwriaeth gymharol rhwng dulliau dargyfeiriol a mwy ffurfiol sydd â nodweddion carfan tebyg (oedran, ethnigrwydd, rhyw, ac ati) a'i fod yn her sylweddol i'r rhai sy'n ymwneud â datblygu polisi OoCD dargyfeiriol ac adsefydlu effeithiol oherwydd ni ddeellir yn llawn beth sy'n gweithio a sut a pham y gallai weithio.

Dylai'r adolygiad hwn a'r gwaith dilynol felly fod yn ofalus wrth gymhwyso'r hyn a ddysgwyd yma ac mewn disgwyliadau ar gyfer llwyddiant, ac yn hytrach ystyried y prosiect presennol hwn fel rhan o daith barhaus i ddeall yn well beth sy'n gweithio o ran cefnogi pobl o leiafrifoedd ethnig mewn ymyriadau dargyfeiriol.

Oherwydd y sylfaen dystiolaeth gyfyngedig yn y maes hwn, bydd yr adolygiad hwn nawr yn gwerthuso'n fanylach y prosiectau peilot allweddol sydd wedi defnyddio amodau dargyfeiriol ac adsefydlu i gefnogi ymataliad, lleihau aildroseddu, a lleihau niwed yn y DU gyda ffocws ar ddarpariaeth o fewn cyd-destun Cymreig ar ddiwedd hyn. Bydd yr adran hon yn cynnig cyd-destun i gydosod yr elfennau allweddol sy'n ymddangos yn angenrheidiol i gefnogi'n effeithiol y defnydd o ymyriadau dargyfeiriol gan y boblogaeth gyffredinol gan nad yw'r adolygiadau canlynol o'r gwerthusiadau prosiect yn cynnwys llawer o safbwyntiau lleiafrifoedd ethnig. Mae'r ffaith hon yn dangos y lens wen sy'n treiddio trwy lawer o ddull y CJS at ei hymarfer a sut mae prosiectau a dulliau 'newydd' o'r fath yn cael eu datblygu a'u gwerthuso; mae angen i hyn newid os yw'r CJS am fod yn wrth-hiliol.

Turning Point yng Ngorllewin Canolbarth Lloegr (Neyroud a Slothower, 2013)

Prosiect arloesol yn y DU a brofodd ac a werthusodd ddull dargyfeiriol gyntaf oedd Operation Turning Point a ddarparwyd gan Heddlu Gorllewin Canolbarth Lloegr (Neyroud a Slothower, 2013). Nod y prosiect hwn oedd gweld a allai troseddwyr niwed isel, a fyddai'n cael eu herlyn o fewn fframweithiau arferol, ymatal rhag troseddu yn y dyfodol gydag erlyniad gohiriedig sy'n cael ei ollwng os yw'r person yn ymgysylltu ag amodau wedi'u teilwra, megis addysg sy'n herio ymddygiad troseddol a gwasanaethau cymorth eraill, fel cymorth defnyddio sylweddau. Ar y cyfan, nid oedd canlyniadau'r prosiect yn nodi newidiadau sylweddol mewn cyfraddau aildroseddu na lleihau niwed ond dangoswyd mwy o foddhad dioddefwyr ac arbedion cost (Neyroud et al., 2015).

Y bwriad oedd i Gynlluniau Triniaeth fod yn rhai SMART (penodol, mesuradwy, cyraeddadwy, perthnasol ac amserol) ac mae'n ddiddorol bod Timau Rheoli Troseddwyr sy'n Oedolion (OMT) wedi cael hyn yn anodd gan nad oedd yn ymarfer cyffredin tra bod Timau Troseddwyr Ifanc wedi arfer â hyn, ac felly wedi canfod dulliau o'r fath yn gyffredin i'w hymarfer. Yn ystod y prosiect rhoddwyd arweiniad a hyfforddiant i OMT i ddatblygu'r dull hwn o ymarfer a chefnogi Cynllun Triniaeth Turning Point SMART. Canfu Neyroud a Slothower (2013) fod ansawdd a phriodoldeb cynlluniau triniaeth yn amrywio o hyd er gwaethaf hyfforddiant ac arweiniad. Maen nhw'n awgrymu, er mwyn sicrhau cysondeb o ran ymarfer, bod angen i ganllawiau a hyfforddiant gynnwys y rhai y mae wedi'u hanelu atynt er mwyn sicrhau ymgysylltiad ac ymrwymiad ac felly mae'r adolygiad hwn yn awgrymu bod cydgynhyrchu â'r rhai sydd â phrofiadau uniongyrchol ar gyfer prosiectau o'r fath yn ymddangos yn ddull cadarnhaol ac angenrheidiol ar gyfer gwaith yn y dyfodol yn y maes hwn.

Symudodd y prosiect tuag at ddull tîm mwy cydgysylltiedig lle cytunwyd ar yr amodau triniaeth safonol a'u halinio â ffactorau risg cyffredin fel defnyddio cyffuriau neu anghenion iechyd meddwl. Roedd hyn yn golygu bod ymchwilwyr Turning Point, OMT, ac asiantaethau partner yn gweithio mewn partneriaeth i gynllunio triniaethau penodol ac amodau gorfodadwy ar gyfer pob person a oedd wedi troseddu. Roedd y model hwn yn cefnogi disgresiwn swyddogion tra'n cefnogi dull mwy safonol o osod cynlluniau ac amodau triniaeth ond gallai a dylai gynnwys y person a droseddodd fel ei fod yn ymwybodol o'r dull gweithredu ac yn gallu cydsynio a theimlo'n rhan o ddatblygu eu cynllun triniaeth wedi'i deilwra eu hunain o'r cychwyn cyntaf.

Roedd cynlluniau triniaeth yn amrywio ond roedd gan bob un ddau amod penodol, sef peidio â throseddu, a chael cyfarfodydd rheolaidd gyda'r rheolwr troseddwyr. Roedd nifer yr amodau a osodwyd yn amrywio o dri i wyth gyda chyfartaledd o 4.6 amod ac nid oedd unrhyw berthynas rhwng nifer yr amodau a osodwyd a'r gyfradd torri amodau. Roedd y bobl a oedd wedi troseddu a oedd yn rhan o'r prosiect hwn yn teimlo'n gyffredinol fod yr amodau a osodwyd yn deg, heb fod yn rhy feichus, a theimlai llawer y byddent wedi elwa o fwy o amodau i'w cynllun triniaeth. Canfyddiad diddorol oedd na ddylai rheolwyr troseddwyr osod amod gyda'r sawl sydd wedi troseddu ynghylch cyfathrebu cyfiawnder adferol gyda'r dioddefwr gan nad yw'n anghyffredin nad yw dioddefwyr eisiau cyfarfod neu siarad â'r person a gyflawnodd drosedd arno. Mae'n amlwg y gall cyfiawnder adferol fod yn ddefnyddiol i ddioddefwyr ond mae'n rhaid iddynt ddewis y math hwn o ddatrysiad ac felly dylai dulliau o'r fath fod yn ddewis a rheolaeth iddynt bob amser o fewn unrhyw ddull amodol megis y prosiect Turning Point (Neyroud a Slothower, 2013).

Canfuwyd hefyd yn ystod y prosiect fod angen i reolwyr troseddwyr feithrin perthynas â darparwyr amodau i gefnogi gweithio cadarnhaol ac atgyfeirio ac er mwyn sicrhau bod amodau'n cael eu bodloni. Roedd hyn yn golygu, unwaith y byddai amod wedi'i gwblhau, roedd angen tystiolaeth i ddangos prawf o gwblhau ac ychwanegwyd hyn at y broses gyda'r

rheolwr troseddwyr a'r sawl a droseddodd yn cymeradwyo pob un o amodau'r cynllun triniaeth.

Un rhwystredigaeth gyffredin a gafodd ei adrodd gan reolwyr troseddwyr oedd nad oedd y broses atgyfeirio o'r ddalfa bob amser yn effeithiol gan nodi materion gan gynnwys; hysbysu araf, atgyfeiriadau anghywir i'r tîm rheolwyr troseddwyr yn lle'r tîm troseddau ieuenctid, ac atgyfeiriadau amhriodol, gyda pob un ohonynt yn achosi oedi.

Ar y dechrau roedd rheolwyr troseddwyr yn amheus o'r defnydd o gynlluniau triniaeth yn hytrach na mynd trwy brosesau cosbol mwy ffurfiol ond canfu'r rhan fwyaf yn y pen draw fod y dull yn gadarnhaol ac yn gefnogol i herio'r rhesymau pam roedd pobl yn troseddu. Roedd hefyd yn cael ei ystyried yn gadarnhaol pe na bai pobl a droseddodd yn ymgysylltu â'r amodau, yna roedd canlyniad hunangywiro lle byddai'r rhai a oedd yn torri amodau yn mynd trwy'r broses erlyn ffurfiol arferol.

Roedd peth o'r dysgu allweddol o ran cefnogi rheolwyr troseddwyr i ddatblygu a chynnal cefnogaeth briodol ar gyfer cynllun triniaeth priodol yn cynnwys (Neyroud a Slothower, 2013: t35-36) yr angen am hyfforddiant ac arweiniad o ansawdd da i gefnogi ymgysylltiad effeithiol â'r person a droseddodd er mwyn deall ei anghenion a chreu cynllun a oedd yn diwallu'r anghenion hynny yn enwedig gyda'r rhai nad oeddent yn cyfaddef euogrwydd, a gweithio mewn partneriaeth cadarnhaol gan reolwyr troseddwyr gyda darparwyr cynlluniau triniaeth i sicrhau bod amodau'n cael eu cynnal a'u bodloni yn y pen draw.

Mae'n hynod bwysig tynnu sylw at y ffaith bod angen cymorth ac arweiniad ar reolwyr troseddwyr hefyd i sicrhau bod dioddefwyr yn cael eu cefnogi'n briodol ac yn cydsynio i ymgysylltu â Chyfiawnder Adferol lle'r oedd potensial i wneud hynny a bod 'Cynllun Cyswllt Dioddefwyr' wedi'i greu at y dibenion hyn. Yn achos Turning Point dangosodd yr adroddiad interim (Neyroud a Slothower, 2013) ymgysylltiad isel iawn gan ddioddefwyr a chan bobl a oedd wedi troseddu wrth achub ar y cyfle ar gyfer Cyfiawnder Adferol. Canfu Neyroud a Slothower (2013) fod hyn oherwydd nifer o ffactorau a oedd ag atebion clir i unioni arfer gwael gan gynnwys; sgrinio'n effeithiol y potensial ar gyfer Cyfiawnder Adferol, defnyddio hwyluswyr profiadol a hyfforddedig sy'n defnyddio geiriad cyfathrebu ysgafn a chefnogol a sgiliau i gynnig y cyfle i ddioddefwyr gyda chyfarfod wyneb yn wyneb cychwynnol, gan gymhwyso geiriad strategol i'r rhai a oedd wedi troseddu fel bod rhywfaint o pwysau i fanteisio ar y cyfle, a chred yn yr ymagwedd gan yr hwylusydd / rheolwr troseddwyr a derbyniad ei fod o fewn eu rôl i weithio gyda dioddefwyr nid dim ond pobl a droseddodd.

Soniodd y mwyafrif llethol o ddioddefwyr am brofiadau negyddol o fod yn rhan o Turning Point a theimlent fod angen cosb fwy ffurfiol i gosbi'r sawl a oedd wedi troseddu a theimlent fod dull Cyfiawnder Adferol yn rhy drugarog ac yn annhebygol o newid yr ymddygiad troseddol. Fodd bynnag, roedd y rhai a ymgysylltodd â'r broses Cyfiawnder Adferol yn llawer mwy tebygol o deimlo'n fodlon â'u profiadau, teimlo'n fwy diogel a llai dig, bod â mwy o hyder yn y CJS a chredu bod y rhai a droseddodd yn llai tebygol o aildroseddu. Roedd dioddefwyr hefyd yn anfodlon iawn â'r modd yr ymdriniodd yr heddlu â'r sefyllfa a'r cymorth a ddarparwyd, a chafwyd cyfathrebu gwael ym mhob cam o'r cynllun peilot. Mae Neyroud a Slothower (2013: t40) yn awgrymu rhywfaint o ddysgu allweddol yma; cynyddu ymgysylltiad â Chyfiawnder Adferol gan ddefnyddio dull gosodedig a 'Sgript Cyswllt Dioddefwyr' gan fod dioddefwyr yn teimlo bod yr heddlu a'r CJS yn poeni amdanynt ac mae hyn yn cynyddu'r gefnogaeth bod y dull a ddefnyddir yn deg a bod yr heddlu'n mynd ati i geisio 'ymladd trosedd.' Yn olaf, sicrhau bod ymgysylltu cadarnhaol a gwaith dilynol ar ôl yr ymgysylltiad cychwynnol fel bod y dioddefwr yn cael ei gynnwys ac yn ymwybodol o ganlyniadau'r broses Cyfiawnder Adferol.

Checkpoint yn Durham (Weir et al., 2021)

Cyflwynwyd y cynllun Checkpoint gan Gwnstabliaeth Durham fel prosiect erlyn gohiriedig gan ddefnyddio dulliau amgen i gefnogi ymatal ac aildroseddu yn hytrach na chynnal erlyniad ffurfiol yn seiliedig ar y syniad o Blismona Ymatal Troseddwyr. Defnyddiodd y prosiect ddull adsefydlu iechyd y cyhoedd i leihau troseddu drwy gynnig cyfle i bobl a oedd wedi troseddu fynd i'r afael â'u hymddygiad troseddol a chymryd cyfrifoldeb ac atebolrwydd amdano, yn ogystal ag ymdrin yn gadarnhaol ag achosion eu hymddygiad negyddol i gefnogi ymataliad yn y dyfodol a dyheadau a chyfleoedd bywyd di-drosedd. Os oedd pobl a droseddodd yn ymgysylltu'n llwyddiannus â'r rhaglen nid oedd unrhyw erlyniad na chofnod troseddol ond os na lwyddwyd i wneud hynny a'u bod yn torri eu contract, yna byddai'r erlyniad gohiriedig yn cael ei ailysgogi a byddai erlyniad ffurfiol yn cael ei gynnal lle byddent yn mynychu'r llys neu'n cael gorchymyn gwaredu arall sy'n ymwneud â lefel y drosedd (Weir et al., 2021).

Defnyddiodd y prosiect 'Llyw-wyr' annibynnol arbenigol a oedd yn weithwyr prawf hyfforddedig i ddarparu modelau rôl cadarnhaol, meithrin ymddiriedaeth a deall anghenion y rhai a oedd wedi troseddu, a datblygu rhaglenni byr wedi'u teilwra i gefnogi ymataliad. Nodwedd allweddol arall y mae Weir et al (2021) yn ei phriodoli i lwyddiant y rhaglen yw'r defnydd o ddulliau datrys problemau gyda'r rhai a oedd wedi troseddu a chreu cyfleoedd i gynyddu eu dyheadau a'u cyfleoedd bywyd tra'n cael gwared ar y stigma a'r label o fod yn droseddwr. Roedd y broses asesu i nodi 'anghenion troseddegol' y rhai a gymerodd ran yn hollbwysig i'r dull hwn, a oedd yn cynnwys asesiad manwl o anghenion a chyfweliad â Llywiwr i gefnogi datblygiad 'llwybr critigol' i gefnogi cynllun wedi'i deilwra a 'chontract' i gefnogi ymataliad. Mae'r llwybrau hanfodol yn cynnwys hunanasesu ar raddfa 1-10 yn ymwneud ag anghenion bywyd allweddol, heriau, a rhwydweithiau cymdeithasol a faint maent yn dylanwadu ar eu hymddygiad troseddol, gan gynnwys: llety, agweddau ac ymddygiad, perthnasoedd, cyflogaeth, hyfforddiant ac addysg, cyllid, defnyddio sylweddau, llesiant, a chamfanteisio. Mae'r rhai dan sylw hefyd yn amlygu'r tri ffactor mwyaf dylanwadol ar eu hymddygiad troseddol. Mae hyn yn cefnogi'r Llywiwr i gael mewnwelediad gwerthfawr i'r mater y mae'r person a droseddodd yn ei wynebu a datblygu rhaglen bedwar mis bwrpasol a phenodol i'r unigolyn hwnnw ymgysylltu â phum amod i gefnogi newid cadarnhaol. Mae un o'r pum amod yn orfodol ac yn ymwneud â chytuno i beidio ag aildroseddu a lle bo'n briodol i gwrdd â'r dioddefwr a datrys y niwed a achoswyd. Roedd amodau dewisol eraill yn cynnwys gwisgo tag GPS a chwblhau gwaith gwirfoddol (18-36 awr) a oedd yn cefnogi datblygiad personol yn ogystal â rhoi yn ôl i'r gymuned.

Roedd Llywiwr yn gyfrifol am gefnogi'r person a oedd wedi troseddu ond hefyd am fonitro gweithgarwch a llwyddiant y rhaglen wedi'i theilwra gan ddefnyddio system TG newydd o'r enw COMET a oedd yn asesu cywirdeb y rhaglen 'triniaeth' ac yn ymwneud â: faint o'r rhaglen a ddarparwyd oedd yn cyfateb i'r rhaglen wreiddiol a fwriadwyd (Ffyddlondeb); Faint o'r rhaglen a ddarparwyd (Dos); ac yn olaf, Pa mor dda y cyflwynwyd elfennau'r rhaglen (Ansawdd).

Mae Weir et al., (2021) yn cynnig canfyddiadau'r hap-dreial rheoli hwn o 521 o bobl a droseddodd rhwng Awst 2016 a Mawrth 2018. Mae'r canlyniadau'n gadarnhaol gyda'r prosiect yn cefnogi cyfraddau aildroseddu is o gymharu â charfan reoli gyda gostyngiad o 10.3% mewn troseddu a gostyngiad o 30% yn y risg o aildroseddu. Mae Weir et al., (2021) yn awgrymu efallai mai erlyniad posibl, nid ei ddifrifoldeb, sy'n dylanwadu ar wneud penderfyniadau, yn ogystal ag os nad yw'r person a droseddodd yn cwblhau'r ymyriad wedyn yn cael ei labelu fel troseddwr. Mae Kennedy et al., (2017) yn cefnogi hyn ac yn ychwanegu bod gallu'r heddlu i barhau i gosbi'n fwy ffurfiol hefyd yn ffactor sy'n dylanwadu ar benderfyniadau gan rywun sydd wedi cyflawni trosedd.

Mae Checkpoint felly yn enghraifft ddefnyddiol o raglen rheoli troseddwyr sy'n ceisio cefnogi newid ymddygiad cadarnhaol ac i'r rhai sydd

wedi troseddu wneud iawn am y niwed y maent wedi'i achosi ac ymatal rhag troseddu pellach. Er, rhaid cydnabod hefyd bod y papur wedi defnyddio llenyddiaeth ddyddiedig i roi cyd-destun a thrafod ymataliad o ystyried ei fod wedi'i gyhoeddi yn 2019.

I gloi, mae Weir et al., (2021) yn tynnu sylw at ddiffyg gwirioneddol sylfaen dystiolaeth o ansawdd uchel ar y defnydd o ddulliau atal ac ymatal mewn achosion cyn-llys o ymdrin â throseddu, ac effeithiolrwydd hynny. Mae Weir et al. (2021) yn honni bod yr hap-dreial rheoledig a gynhaliwyd ganddynt gydag ymgyrch Checkpoint yn ddull meintiol angenrheidiol o werthuso effeithiolrwydd dulliau o'r fath. Canfuwyd bod y model a'r dull hwn yn lleihau aildroseddu hyd at 10% dros gyfnod o 24 mis yn dilyn ymyrraeth ac yn cefnogi'r person a droseddodd i gael diwallu ei anghenion a gweithio tuag at ymatal yn hytrach na dim ond eu prosesu a'u troseddoli ymhellach. Amlygwyd hefyd y gwahaniaethau i ddull prosiect Turning Point a pham ei fod yn ddull mwy effeithiol a bod ganddo newid ymddygiad mwy effeithiol o ran cyfraddau troseddu ac aildroseddu.

Tabl 1. Prif wahaniaethau rhwng Turning Point a Checkpoint.

	Turning Point	Checkpoint
Darparu'r ymyriad	Swyddogion yr Heddlu	Llyw-wyr arbenigol, annibynnol
Meini Prawf Cymhwysedd	Troseddwyr Tro Cyntaf	Troseddwyr gyda llai na thair trosedd blaenorol
Troseddau a Gynhwysir		Cynhwysir troseddau ychwanegol
Lleoliad	Un safle peilot	Ardal gyfan yr heddlu
System TG	Dim system TG newydd	System newydd TG mewnol, pwrpasol o'r enw COMET i storio a rheoli asesiadau anghenion ac amodau contract troseddwyr

Arbrawf CARA Cwnstabliaeth Hampshire – Strang et al. (2017)

Bu arbrawf prosiect CARA yn gweithio gyda dynion a oedd wedi cyfaddef trais partner risg isel fel achos/trosedd gyntaf ac wedi derbyn rhybuddiad amodol. Bu'r rhai dan sylw yn cymryd rhan mewn gweithdy Rhybuddio a Cham-drin mewn Perthynas (CARA) pedwar diwrnod (dros ddau benwythnos) a barodd 5 awr bob dydd gyda grŵp o bobl eraill a oedd hefyd wedi troseddu yn yr un modd. Hwyluswyd y gweithdy gyda gweithwyr proffesiynol medrus a'i nod oedd lleihau difrifoldeb niwed troseddu o'i gymharu â grŵp rheoli dim gweithdy. Defnyddiodd y gweithdy ddull a fathwyd gan Rowlinson (2016) a alwyd yn gyfweld emosiynol a oedd ag arddull gydweithredol a thrafodol i gynyddu ymrwymiad a chymhelliant unigol i newid eu hagweddau a'u hymddygiad camdriniol.

Dangosodd gwerthusiad o'r arbrawf hwn fod gweithdai CARA wedi defnyddio dull effeithiol i leihau niwed cam-drin domestig yn y dyfodol ymhlith y troseddwyr tro cyntaf a gyfaddefodd eu bod yn euog ac a gymerodd ran yn y gweithdai. Mae Strang et al., (2017) yn nodi, oherwydd y meini prawf cymhwysedd llym i fod yn rhan o'r prosiect, ei fod yn cynnig prawf peilot da y gellid ei ailadrodd i'w ddefnyddio'n ehangach ymhlith troseddwyr trais domestig am y tro cyntaf o'r fath.

Ymyriadau Gweithredu Cadarnhaol Prydlon gyda throseddwyr 18-25 oed yn Ne Cymru – Towler (2017)

Mae Towler (2017) yn adolygu prosiect diddorol gydag oedolion ifanc yn ne Cymru a gyflwynwyd yn 2015 a chynhaliwyd ei adolygiad ansoddol rhwng 2016 a 2017. Mae ganddo ddiddordeb a gwerth arbennig gan ei fod wedi'i leoli yng Nghymru, gwlad ffocws yr adolygiad beirniadol hwn, ac mae'n brosiect sy'n gweithio gydag oedolion ifanc ond sy'n defnyddio dull gwaith ieuenctid (fel arfer yn cael ei fframio yn 11-21 oed gyda 11-19 oed fel ystod oedran craidd) i gefnogi dargyfeirio ac ymatal rhag troseddu. Defnyddiodd y prosiect ddull ymarfer adferol lle'r oedd oedolion yn cael eu harestio ond yna'n cael eu dargyfeirio oddi wrth rybuddiad neu waredіad llys gan ddefnyddio datrysiad cymunedol oedolion a oedd yn cynnwys ymyriad a oedd yn mynd i'r afael â'r drosedd trwy weithdy canlyniadau troseddu, elfen cyfiawnder adferol o ran gwneud ymddiheuriad trwy gyfryngu gwennol a llythyrau ymddiheuriad a gymerodd gyfrifoldeb am eu gweithredoedd gyda'r dioddefwr, a hefyd gydag anghenion ychwanegol a mwy unigoledig eraill yn cael eu cefnogi, rhai ohonynt yn aml yn ymwneud â Phrofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod (ACE). Pan oedd oedolion yn ymrwymo i'r amodau hyn, roedd yn golygu nad oedd ganddynt gofnod troseddol a'u bod yn cael eu dargyfeirio oddi wrth y CJS.

Canfu Towler (2017) fod y prosiect wedi cael effaith hynod gadarnhaol ar yr oedolion y mae wedi'u cefnogi a bod y naratifau gan yr holl randdeiliaid yn gadarnhaol. Nodwyd bod mwy o lwyddiant a chefnogaeth gan yr oedolyn ifanc a oedd wedi troseddu os, ar ôl iddo gael ei arestio roedd prosesu cyflym o ran y bwlch rhwng arestio ac ailymddangos ar gyfer mechnïaeth a sgrinio ac asesu brysbennu i greu ymyrraeth unigol gyda'r gweithiwr prosiect a gefnogodd y daith ymyrraeth, gydag ychydig ddyddiau yn ymddangos yn ddelfrydol ar gyfer cadw'r arestiad a'r canlyniadau yn bresennol ac yn arwyddocaol i'r oedolyn ifanc. Y dull ar gyfer sgrinio ac asesu oedd prosesu hyn yng ngorsaf yr heddlu ac fe'i cyflawnwyd gan y gweithiwr

prosiect a ddefnyddiodd ddull gwaith ieuenctid. Teimlai'r timau cyflawni fod lleoliad gorsaf yr heddlu ynghyd ag agwedd gyfeillgar y gweithiwr prosiect yn cynnig cydbwysedd defnyddiol o ran cefnogi difrifoldeb y sefyllfa ond roedd y dull cymorth a gynigir i oedolion ifanc. Yn wir, roedd anghenion yr oedolion ifanc yn gymhleth ac felly roedd defnyddio dull gwaith ieuenctid anffurfiol, seiliedig ar drafodaeth, gan ddefnyddio gwrando gweithredol i feithrin ymddiriedaeth a pherthnasoedd cefnogol yn allweddol i lwyddiant y prosiect hwn. Roedd y gwerthusiad gan y swyddogion arestio a rhingylliaid y ddalfa hefyd yn gadarnhaol o ran y dull a ddefnyddiwyd ac roeddent yn hyderus i'w gefnogi. Yn anffodus, roedd safbwynt y dioddefwr yn negyddol gyda boddhad isel a chyfranogiad isel ac felly mae hwn yn faes sydd angen ei archwilio ymhellach trwy ymchwil ac ymgysylltu â dioddefwyr.

Canfu Towler (2017) nifer o argymhellion i gefnogi datblygiad pellach y prosiect hwn a sut y gellid ei ddatblygu i ddod yn ddull a model Cymru gyfan ar gyfer ymarfer dargyfeirio oedolion ifanc. Mae angen ymarfer dargyfeirio ac ymyrryd cyson ar draws ardaloedd lleol i sicrhau bod ansawdd a phrofiad yn deg ac yn gyfartal a bod y lleoliad ar gyfer ymyriadau yn briodol heb unrhyw beth i dorri ar draws. Byddai datblygu arfer da parhaus drwy arsylwi, gwerthuso a rhannu dulliau gweithredu a chynnwys ar draws partneriaid sy'n darparu yn ddefnyddiol ac yn creu rhwydwaith cadarnhaol o rannu arfer da a gyrru dulliau newydd ac arloesol yn eu blaen. Er mwyn sicrhau trosglwyddiad cadarnhaol i unrhyw brosiect neu ymyriad arall yna dylai pob atgyfeiriad gan weithwyr prosiect gael ei gefnogi gan y gweithiwr hwnnw lle maent yn mynychu gyda'r oedolyn ifanc i'r cyfarfod cyntaf er mwyn sicrhau trosglwyddiad 'diogel'. Yn ystod asesiad cychwynnol, dylid trafod unrhyw anghenion diogelu a chymryd camau gweithredu'n gyflym ac yn briodol wrth weithio gyda'r oedolyn ifanc mewn ffordd broffesiynol a chefnogol. Mae angen i fenywod sy'n cael eu hatgyfeirio o'r prosiect Braenaru i Fenywod fod yn ymwybodol o fwriadau a diben y gweithdy canlyniadau troseddu er mwyn iddynt allu cymryd rhan yn effeithiol. Yn olaf, er mwyn sicrhau llywodraethu effeithiol, awgrymir model cydweithredol gyda'r holl bartneriaid cyflawni i hyrwyddo cynhwysiant a chyfranogiad yn y prosiect a'r dulliau a ddefnyddir.

Mae'n bwysig tynnu sylw at y ffaith nad oedd yr adroddiad gan Towler (2017) yn cynnwys unrhyw ddadansoddiad ystadegol o gyfraddau aildroseddu nac o nodweddion yr oedolion ifanc hynny a ymgysylltodd â'r prosiect, gan gynnwys ethnigrwydd neu rywedd. Mae hwn yn fwlch difrifol yn yr adroddiad gwerthuso mewn perthynas â'r adolygiad beirniadol hwn. Roedd hefyd yn amlwg iawn o naratifau'r oedolion ifanc a rannwyd yn yr adroddiad bod y mwyafrif helaeth o'r 70 o oedolion ifanc a gynhwyswyd yn fyfyrwyr ac felly o fewn Addysg Bellach neu Uwch ac felly dylid ystyried a yw hyn yn gynrychioliadol o'r holl gymunedau oedolion ifanc.

O adolygu a gwerthuso OoCD diweddar a rhaglenni dargyfeirio / ymyrraeth cyn-llys eraill mae rhai meysydd dysgu defnyddiol ar gyfer poblogaethau cyffredinol, sy'n golygu'r rhai sy'n cael eu dominyddu gan bobl o ethnigrwydd Gwyn Prydeinig ac sy'n bennaf yn ddynion. Mae nodweddion cyffredin y rhaglenni a adolygwyd yn cynnig peth cyffredinedd a meysydd dysgu i gefnogi datblygiad rhaglenni o'r fath yn y dyfodol. Mae'r nodweddion cyffredin a gefnogodd lwyddiant a chanlyniadau cadarnhaol mewn rhaglenni dargyfeirio neu argymhellion cyffredin a wnaed gan eu gwerthusiadau yn cynnwys:

1. Cysondeb arfer ar draws yr holl ddarpariaeth a bod rhwydwaith yn cael ei greu gyda phartneriaid darparu i rannu data, profiadau, arfer da, monitro a gwerthuso.
2. Mae angen perthnasoedd partneriaeth cryf i gyflawni prosiectau dargyfeirio cyn-llys yn effeithiol, yn enwedig rhwng yr Heddlu a darparwyr ymyriadau a ddylai weithio'n agos wrth wneud penderfyniadau ac asesu cymhwyster cleientiaid.
3. Mae prosesu dargyfeirio cyn-llys yn gyflym yn hanfodol i gefnogi ymrwymiad cleientiaid a chymhelliant i ymgysylltu.
4. Mae angen codi ymwybyddiaeth a hyfforddiant o ansawdd uchel ar gyfer pob partner i gefnogi dealltwriaeth a datblygiad y sgiliau sydd eu hangen i gefnogi'r dull gweithredu a'r model ymarfer. Mae hyn yn arbennig o bwysig i staff yr Heddlu sydd wedi arfer gweithio o fewn prosesau erlyn mwy cosbol a ffurfiol ac sy'n llai cyfarwydd â gweithio mewn dulliau mwy therapiwtig sy'n cael eu harwain gan anghenion, ac mae hyn yn cynnwys hyfforddiant ar ddulliau cyfiawnder adferol.
5. Dylai hyfforddiant gael ei gyd-gynhyrchu a'i ddarparu gan y rhai sydd â phrofiadau uniongyrchol o'r CJS a dulliau cyn-llys.
6. Dylai arferion dargyfeirio cyn-llys geisio meithrin perthnasoedd cadarnhaol cryf gyda chleientiaid ar adeg eu harestio a thrwy gydol eu hymwneud â'r prosiect. Dylid canolbwyntio ar ddatblygu cyd-ymddiriedaeth a pharch, modelau rôl cadarnhaol gan yr ymarferydd ac ymyriadau sy'n cefnogi trafodaeth i gynyddu hunan-asiantaeth, dewis gwybodus, datblygu datrys problemau a defnyddio arfer wedi'i lywio gan drawma. Ni ddylid gwneud i gleientiaid deimlo'r stigma a'r label niweidiol o 'fod yn droseddwr' ac yn hytrach mae'r prosiect yn ymwneud â'u cefnogi i fyw bywydau iachach a mwy cadarnhaol.
7. Dylai cynlluniau ymyrraeth a chymorth cyn-llys gael eu harwain gan ymarferwyr sy'n annibynnol ar y CJS sy'n gweithio gyda chleientiaid i ddatblygu cymorth i ddiwallu eu hanghenion ac ni ddylent greu cynlluniau sy'n rhy feichus ac sydd â nifer fawr o amodau. Ymddengys bod tri i bedwar amod yn ddull cyffredin a defnyddiol.
8. Dylai ymyriadau gael eu teilwra'n unigol ac mae eu hangen yn gyffredin i gefnogi profiadau negyddol yn ymwneud ag iechyd meddwl, defnyddio sylweddau, perthnasoedd nad ydynt yn iach, rheoli emosiwn ac ymddygiad, ACE, llesiant cyffredinol.
9. Dylai ymyriadau ddefnyddio amrywiaeth o ddulliau darparu gan gynnwys cymorth un i un, atgyfeirio at wasanaethau cymorth, gweithdai grŵp, cymorth ymyrraeth ar-lein.
10. Mae angen i ddulliau Cyfiawnder Adferol sicrhau bod y dioddefwr yn cael ei gynnwys yn effeithiol drwy gydol ymgysylltiad y cleient sydd wedi troseddu. Mae angen i ddioddefwyr deimlo bod rhywun yn gwrando arnynt, eu bod yn cael eu clywed, a bod ganddynt rywfaint o ddewis a rheolaeth dros y broses a'r amodau a osodir ar gyfer y cleient.
11. Mae angen ymchwil empirig o ansawdd uchel ar gyfer prosiectau dargyfeirio cyn-llys yn y dyfodol fel y gellir defnyddio gwersi dibynadwy ar gyfer prosiectau yn y dyfodol a rhaid i hyn gynnwys profiadau ac anghenion pobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig a nodweddion gwarchodedig eraill megis crefydd, oedran, rhyw, LHDTQIA+, ac yn benodol hunaniaethau traws.

Diffyg safbwyntiau lleiafrifoedd ethnig o fewn llenyddiaeth dargyfeirio cyn-llys

Fodd bynnag, mae'n amlwg mai beirniadaeth fawr o'r ymyriadau cyn-llys uchod yw nad yw eu gwerthusiadau eu hunain yn dadansoddi profiadau lleiafrifoedd ethnig o'u rhaglenni dargyfeirio mewn gwirionedd (Bennett a Corry-Roake, 2021). Mae'r diffyg persbectif lleiafrifoedd ethnig yn wir am bobl o leiafrifoedd ethnig yn ehangach ac o ran grwpiau lleiafrifoedd ethnig penodol megis menywod a phobl ifanc, yn enwedig merched ifanc. Mae diffyg dealltwriaeth a chymorth a gwasanaethau priodol yn anfon pobl o leiafrifoedd ethnig yn ddyfnach i'r CJS (Wang, 2023) ac nid yw'n syndod bod rhywfaint o wahaniaeth yn gwaethygu (Bhattacharya, 2021), mae'n sicr yn dangos y gwynder y mae'r CJS yn gweithredu oddi mewn iddo ac yn flanced o wynder fel eira, fel y'i nodwyd yn farddonol gan Eddo-Lodge (2017).

Oherwydd prinder llenyddiaeth ar brofiadau ac anghenion cyffredinol pobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig o raglenni dargyfeirio, mae'n ddefnyddiol cynnwys y profiadau a gafwyd yn yr adroddiad diweddar gan Brif Arolygydd Carchardai EM (HMCIP, 2022) ar brofiadau carcharorion gwrywaidd du sy'n oedolion a staff carchardai du. Mae'r adolygiad hwn yn canolbwyntio'n benodol ar brofiadau menywod a phobl ifanc felly gellir cyfiawnhau'r ffocws yma ar ddynion. I nodi, mae hwn yn canolbwyntio ar 'ddynion du' ac felly nid yw'n cynnwys profiadau llawer o brofiadau a dealltwriaethau lleiafrifoedd ethnig gwahanol, ond mae'n cynnig dealltwriaeth ddefnyddiol i gefnogi nodau'r adolygiad hwn i ddeall anghenion pobl o leiafrifoedd ethnig yn well a sut orau i gefnogi eu hanghenion tuag at ymatal.

Canfu adroddiad HMCIP (2022) 15 o ganfyddiadau allweddol ac nid oes lle yn yr adolygiad hwn i'w cwmpasu i gyd ond yn ddefnyddiol i'r adolygiad hwn mae'r dysgu sy'n ymwneud â sut i ymgysylltu a chefnogi pobl Ddu yn well a'r rhai sy'n ymwneud â datblygu staff sy'n ddiwylliannol gymwys i gefnogi a deall anghenion pobl Ddu yn effeithiol.

Canfu HMCIP (2022) fod angen cyflawni llawer mwy o ran datblygu ymarferwyr diwylliannol gymwys a gwrth-hiliaeth a oedd yn herio rhagfarn a hiliaeth ymhlith staff gwyn; dylid nodi bod llawer o'r staff gwyn yn gwadu bod hiliaeth o'r fath yn bodoli. Efallai mai addysg a hyfforddiant oedd yr angen allweddol o'r adroddiad gan iddo ganfod bod angen i ddynion Du yn y carchar allu cael sgyrsiau â staff am eu hanghenion a'u profiadau gan gynnwys hiliaeth yn y CJS a'r gymdeithas ehangach ond roedd diffyg ymddiriedaeth i wneud hynny, ac roedd llawer o staff yn teimlo na allent siarad â dynion Du oherwydd nad oeddent yn eu deall, gan achosi perthnasoedd negyddol a drwgdybiaeth sylweddol ar y ddwy ochr. Canfu'r adroddiad nad oedd llawer o ddynion Du wedi adrodd am eu hanghenion o ran trallod seicolegol, iechyd meddwl, a hunan-niwed oherwydd diffyg ymddiriedaeth staff y carchar a'r potensial ychwanegol ar gyfer stigma a chael eu stereoteipio ymhellach fel 'dyn du peryglus' a'i asesu fel mwy o risg. Roedd angen i'r staff Gwyn hefyd ddeall yn well sut mae ethnigrwydd yn croestorri â hunaniaethau gwahaniaethol eraill megis crefydd ac oedran, ac mae llawer o ddynion Du yn y carchar o ffydd Fwslimaidd ac yn bobl ifanc/oedolion, felly mae amrywiaeth o anghenion sydd angen cymorth priodol a'r defnydd o iaith, dealltwriaeth ac ymarfer priodol. Yn y pen draw, roedd angen mawr i staff allu meithrin perthnasoedd effeithiol gyda dynion Du a oedd yn defnyddio dilysrwydd, proffesiynoldeb, a dulliau cefnogol i feithrin parch ac ymddiriedaeth gan ddynion Du.

Mae Bhattacharya (2021) yn ychwanegu at y ddealltwriaeth o'r hyn sydd angen ei newid i gefnogi canlyniadau a phrofiadau gwell yn y CJS ar gyfer pobl o leiafrifoedd ethnig ac yn canolbwyntio ar yr un mater o'r angen i feithrin ymddiriedaeth, ac yn cynnig pedwar prif argymhelliad gan gynnwys; cynyddu'r defnydd o benderfyniadau y tu allan i'r llys a dileu'r angen am bledio'n euog, recriwtio mwy o ynadon a barnwyr o leiafrifoedd ethnig, lleihau cadw pobl ifanc o leiafrifoedd ethnig, ac adolygu'r broses o roi cyngor cyfreithiol i ddiffynyddion o leiafrifoedd ethnig. Mae Bhattacharya (2021) hefyd yn awgrymu nid yn unig nad yw pobl o leiafrifoedd ethnig yn ymddiried yn y CJS ond hefyd nad yw'r CJS yn ymddiried mewn pobl o leiafrifoedd ethnig a'r cymunedau y maent yn rhan ohonynt. Mae'n ymddangos yn glir y bydd angen i ffocws sylweddol unrhyw ddull ymyrryd gyda phobl o leiafrifoedd ethnig ddarparu model sy'n cefnogi amser i feithrin perthnasoedd ymddiriedus gyda'r rhai sy'n ymgysylltu.

Mae'r reality fod rhaglenni dargyfeirio yn methu i fodloni anghenion lleiafrifoedd ethnig neu hyd yn oed yn eu hystyried mewn adroddiadau dim yn newydd, a chynigiodd NACRO yn 2009 ganllaw defnyddiol a beirniadol ar gyfer datblygu gwasanaethau priodol ar gyfer pobl o leiafrifoedd ethnig sy'n ymwneud â rhaglenni dargyfeirio o'r fath; mae'n ddiddorol bod eu hargymhellion yn dal i fod â hygrededd ac angen yn 2023, 14 mlynedd ar ôl ei gyhoeddi. Gellid dadlau bod y wybodaeth i newid arfer a bod yn gynhwysol ac yn wrth-hiliol wedi bodoli ers amser maith ond nid yw'r CJS wedi gwrando ac wedi cymryd y camau angenrheidiol i sicrhau ei fod yn dod yn realiti.

Mae'r argymhellion canlynol i gefnogi ymarfer gyda phobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig, a datblygu gwasanaethau priodol ar eu cyfer, ac mae'r rhain wedi'u cyfosod o HMCIP (2022) a Bhattacharya (2021) ond maent yn dal yn bennaf o adroddiad NACRO (2009):

1. Gweithlu amrywiol sy'n adlewyrchu'r grwpiau y mae'n eu gwasanaethu.
2. Mae addysg a hyfforddiant yn canolbwyntio ar ddatblygu cymhwysedd diwylliannol ac ymarfer gwrth-hiliol, ac mae'n cynnwys sut mae ethnigrwydd yn aml yn croestorri ag oedran penodol (plant ac oedolion ifanc), crefydd ac iaith.
3. Mae perthnasoedd â chleientiaid yn canolbwyntio ar ddatblygu ymddiriedaeth, parch a gonestrwydd trwy sgyrsiau diwylliannol gymwys lle mae cleientiaid yn teimlo y gallant eu datgelu a bod yn onest am eu profiadau a'u hanghenion.
4. Mae asesu anghenion yn ystyried hunaniaeth ddiwylliannol a chrefyddol unigolyn.
5. Mae asesu risg yn wrthrychol ac nid yw hil ac ethnigrwydd yn cael eu gweld fel arwydd o berygl.
6. Datblygir perthnasoedd effeithiol gyda gwasanaethau dehongli / iaith.
7. Cofnodi a monitro ethnigrwydd, iaith, a ffydd fel y gellir cyflawni dadansoddiad i gefnogi dealltwriaeth.
8. Gwneir rhwydweithiau a phartneriaethau effeithiol gyda gwasanaethau amrywiol ac arbenigol sy'n bodloni anghenion pobl o leiafrifoedd ethnig a chyflawnir atgyfeiriadau a rhannu gwybodaeth.
9. Cyfathrebu sefydliad cyfan effeithiol gyda'r holl bartneriaid ar waith, arfer gorau ac arweiniad.
10. Codi ymwybyddiaeth a meithrin ymddiriedaeth o fewn grwpiau a chymunedau lleiafrifoedd ethnig.

Mae'r adolygiad hwn wedi archwilio dealltwriaeth o OoCD a chynlluniau dargyfeirio cyn-llys eraill sy'n cynnig barn gyffredinol yn unig o'r boblogaeth sy'n cael ei dominyddu gan brofiadau dynion Gwyn ac un enghraifft o safbwynt oedolyn ifanc. Cafwyd rhai syniadau cyffredinol am sut i ddiwallu anghenion pobl o leiafrifoedd ethnig yn well yn y CJS ym mharagraffau cloi'r adran hon. Bydd yr adolygiad hwn nawr yn archwilio maes ffocws allweddol, gan ddadansoddi'r llenyddiaeth yn benodol ar ymyriadau dargyfeirio cyn-llys ar gyfer menywod a phobl ifanc, a lle bo ar gael yn cael cipolwg ar brofiadau lleiafrifoedd ethnig o raglenni ac ymyriadau o'r fath.

3 Deall anghenion a phrofiadau menywod o fewn y CJS

Canfu adroddiad Corston (2007) fod menywod yn fwy tebygol o gael eu harestio am fân droseddau na dynion, ac o gael eu dedfrydu am droseddau tro cyntaf na dynion, yn ogystal â bod yn fwy tebygol o fod yn ddioddefwyr trosedd na dynion. Er eu bod ond yn cyfrif am 14% o'r bobl a arestiwyd, 15% a gefnogir drwy'r gwasanaeth prawf a 5% yn y carchar yn 2018/19 mae menywod yn dal i fod yn un o'r grwpiau mwyaf agored i niwed yn y CJS (Centre for Justice Innovation, 2019). Yn gyffredinol, mae menywod wedi cael eu trin yn llymach gan y CJS na dynion ac roedd canfyddiadau ac argymhellion adroddiad Corston yn awgrymu bod angen dulliau penodol i fenywod o fewn y CJS.

Rhyddhaodd y Weinyddiaeth Gyfiawnder Strategaeth Troseddwyr Benywaidd y Weinyddiaeth Gyfiawnder (2018) sy'n defnyddio'r argymhellion o adroddiad Corston (2007) ac sy'n canolbwyntio ar leihau nifer y menywod yn y ddalfa drwy ddefnydd cynyddol o ymyriadau cymunedol, a datblygu cymorth mwy priodol i fenywod yn y ddalfa sy'n canolbwyntio ar deulu, lleihau hunan-niweidio, a chymorth ar drosglwyddo yn ôl i'r gymuned ar ôl rhyddhau. Fodd bynnag, daw'r swyddfa archwilio genedlaethol (2022) i'r casgliad nad yw'r CJS yn ymatebol nac yn gefnogol i anghenion menywod yn y system o hyd.

O fewn cyd-destun Cymreig, cyhoeddwyd Glasbrint Cyfiawnder i Fenywod Cymru ar y cyd rhwng y Weinyddiaeth Gyfiawnder a Llywodraeth Cymru yn 2019 a dyma'r prif fecanwaith cyflawni ar gyfer y blaenoriaethau yn Strategaeth Troseddwyr Benywaidd y Weinyddiaeth Gyfiawnder (2018) gyda ffocws/dull gweithredu wedi'i amlygu'n benodol ar ymarfer sy'n seiliedig ar dystiolaeth. Nod y Glasbrint (2019: t1) yw mynd i'r afael â'r her o ddatblygu a darparu dull cydgysylltiedig o roi cymorth i fenywod yng Nghymru sy'n 'cydnabod anghenion rhyw-benodol menywod, yn hyrwyddo llesiant cadarnhaol ac yn cefnogi canlyniadau hirdymor llwyddiannus i leihau aildroseddu.' Prif feysydd ffocws y Glasbrint yw: lleihau nifer y menywod yn y system drwy wella ymyrraeth gynnar, atal, a chymorth dargyfeiriol; darparu dewisiadau amgen i'r ddalfa a gwell cymorth cymunedol megis y ganolfan breswyl i fenywod; a gwella dealltwriaeth o anghenion menywod trwy dystiolaeth gadarn a helpu i wella hyder dedfrydwyr mewn dedfrydau cymunedol. Mae heriau i hyn oherwydd nad oes carchar i fenywod yng Nghymru, felly mae menywod yn nodweddiadol yn cael eu cadw mewn carchardai a all fod gryn bellter oddi wrth eu teuluoedd a'u rhwydweithiau cymorth. Gall hyn hefyd gymhlethu ymhellach y profiadau o adsefydlu ac ailintegreiddio yn dilyn cyfnod o garcharu i fenywod sy'n byw yng Nghymru.

Mae cefnogaeth lwyddiannus unrhyw fenywod sy'n ymgysylltu â'r CJS yn dibynnu ar waith rhyngasiantaethol ystod amrywiol o sefydliadau gan gynnwys y rhai o fewn y CJS a'r rhai y tu allan iddo. Mae'r rhwydwaith cymorth hwn yn cynnwys y rheini o adrannau eraill y llywodraeth (lleol a chenedlaethol), yn ogystal â'r sector gwirfoddol neu'r trydydd sector yn enwedig yng nghyd-destun cymorth o fewn y gymuned ar gyfer ystod gyfan o anghenion llesiant (Swyddfa Archwilio Genedlaethol, 2022).

Mae'n amlwg ar draws y sylfaen dystiolaeth fod gan fenywod brofiadau ac anghenion gwahanol na dynion yn y CJS a bod ganddynt heriau a gwendidau penodol sy'n dylanwadu ar eu troseddu gan gynnwys defnyddio sylweddau, cam-drin gan gynnwys cam-drin domestig, a thrawma (Swyddfa Archwilio Genedlaethol, 2022). Mae menywod hefyd yn cael eu heffeithio'n fwy difrifol gan amgylchedd y carchar na dynion gyda chyfradd iechyd meddwl uchel (49% o'i gymharu â 18% ar gyfer dynion) a chyfradd hunan-niweidio uchel yn y ddalfa (pum gwaith yn fwy na dynion) er bod 77% o fenywod wedi'u dedfrydu i gyfnodau byr o lai na blwyddyn. Mae menywod hefyd yn cyflawni troseddau llai difrifol na dynion ac yn peri llai o risg a niwed i'r cyhoedd. Fodd bynnag, mae'r gyfradd aildroseddu ar gyfer menywod yn uwch na dynion gyda chyfradd aildroseddu o 71% o fewn 12 mis i ryddhau o'i gymharu â 63% ar gyfer dynion (Swyddfa Archwilio Genedlaethol, 2022). Mae menywod hefyd yn fwy aml yn rhoi gofal sylfaenol o fewn deinameg teulu ac mae 60% o fenywod sydd yn y carchar yn famau o gymharu â 49% o ddynion sy'n dadau (Swyddfa Archwilio Genedlaethol, 2022).

Er gwaethaf ffocws ymyriadau cymunedol gydag ymyrraeth gynnar a dargyfeirio o fewn gweledigaeth strategol y Weinyddiaeth Gyfiawnder, amlygodd Clinks (2018) fod ganddynt bryderon nad oedd yr adnoddau i gyflawni'r strategaeth a amlinellwyd gan y Weinyddiaeth Gyfiawnder (2018) yn ddigonol ac yn anffodus mae'r gwariant gwirioneddol ar hyn hyd yma wedi bod yn is na'r cronfeydd a amlygwyd (Y Swyddfa Archwilio Genedlaethol, 2022). Bu cynnydd cyfyngedig hefyd ar sicrhau ac ehangu opsiynau cymunedol yn benodol ar gyfer menywod ers lansio'r strategaeth yn 2018 (Swyddfa Archwilio Genedlaethol, 2022). Mae hyn yn peri pryder pan fo dargyfeirio yn amlwg yn gweithio i fenywod ac yn llai niweidiol i fenywod na bod o fewn y CJS (Centre for Justice Innovation, 2019).

Yng Nghymru fodd bynnag, mae dilyniant arfer da yn gryfach gan ei fod yn cyflawni drwy'r Glasbrint a bu rhywfaint o gynnydd defnyddiol ers ei gyhoeddi. Bu cynnydd da o ran cryfhau opsiynau cymunedol i fenywod, yn enwedig bod cynlluniau dargyfeirio ar waith ar draws pob un o'r pedair ardal heddlu yng Nghymru, ac mae'r defnydd o wasanaeth dull system gyfan i fenywod ledled de Cymru a Gwent fel y trafodwyd yn gynharach (Cordis-Bright, 2021, 2022) wedi darparu opsiwn cymunedol cadarn y gall menywod ei gyrchu ar unrhyw adeg yn eu taith cyfiawnder troseddol. Mae'r rhai sy'n ymwneud â chyflwyno'r Glasbrint hefyd yn gweithio gyda phartneriaid i ehangu a chryfhau'r rhwydwaith o ganolfannau/canolfannau menywod a mannau diogel eraill i fenywod ar draws ein cymunedau yng Nghymru. Mae Cymru hefyd yn creu safle newydd ar gyfer cynllun peilot Canolfan Breswyl i Fenywod, gan gryfhau ymhellach opsiynau yn y gymuned i fenywod sydd i agor yn 2024 (Llywodraeth Cymru, 2020).

Mae'r Glasbrint Cyfiawnder i Fenywod (2019) ar gyfer Cymru yn cynnig sawl dangosydd o'r hyn sy'n gyfystyr â chanlyniadau llwyddiant i fenywod, cymunedau, a Chymru gyfan. Mae'r dangosyddion llwyddiant yn cynnwys:

1. lleihau troseddu a gwneud cymunedau'n fwy diogel gan leddfu'r galw ar wasanaethau fel plismona ac iechyd i gyfrannu at adeiladu Cymru fwy ffyniannus, diogel, iach a gweithgar, unedig a chysylltiedig
2. rhoi dechrau gwell mewn bywyd i blant, gan leihau effaith profiadau niweidiol yn ystod plentyndod, fel cam-drin domestig neu gael mam yn y ddalfa.
3. sicrhau bod menywod a phlant yn byw mewn cartref diogel ac o ganlyniad yn llai tebygol o droseddu.
4. rhoi'r sgiliau sydd eu hangen ar fenywod i ofalu amdanynt eu hunain a'u plant, gan eu galluogi i fyw bywydau boddhaus a bodlon yn eu cymunedau
5. gweithio gyda phartneriaid i sicrhau gwell iechyd emosiynol a chorfforol a pherthnasoedd mwy cefnogol o fewn teuluoedd, i helpu i gryfhau ein cymunedau.

Mae nodau'r Glasbrint Cyfiawnder i Fenywod yn ddefnyddiol ac yn glir ac mae'n arfer da ei fod hefyd yn amlinellu ei fod yn defnyddio menywod â phrofiadau byw o'r CJS ac arfer sy'n seiliedig ar dystiolaeth i yrru'r strategaeth hon yn ei blaen.

Comisiynodd Llywodraeth Cymru (2022) asesiad gwerthadwyedd o'r Glasbrint Cyfiawnder i fenywod a chanfuwyd bod angen gwasanaethau priodol ar gyfer pob menyw sy'n gynaliadwy

ac wedi'u hariannu'n deg ledled Cymru er mwyn atal cystadleuaeth wrthgynhyrchiol o ran adnoddau cyfyngedig. Canfu'r adroddiad hefyd ei bod yn anodd deall profiadau menywod o'r CJS a gwasanaethau ymyrraeth gynnar a dargyfeirio oherwydd systemau a dulliau data aneffeithiol. Mae'n ddefnyddiol nodi bod y Glasbrint Cyfiawnder i Fenywod ar hyn o bryd yn gweithio i ddatblygu dangosfwrdd data partneriaeth sy'n canolbwyntio'n benodol ar fenywod sy'n dod i gysylltiad â'r CJS, i alluogi monitro tueddiadau'n well a galluogi gwell dadgyfuno data mewn perthynas â charfannau gwahanol o fenywod. (ee, mewn perthynas ag ethnigrwydd, oedran), i gefnogi cynllunio a gweithredu ar sail tystiolaeth. Roedd argymhelliad clir hefyd i ddatblygu dull fel defnydd Iechyd y Cyhoedd (Hysbysiadau Dulliau Dadansoddi) ar gyfer asesu ymyriadau a gwasanaethau atal a dargyfeirio ac a oedd unrhyw wahaniaethau mewn canlyniadau i fenywod a oedd â gwahanol OoCD.

Er gwaethaf strategaeth Glasbrint glir, mae bylchau o hyd o ran deall profiadau ac anghenion menywod yn ehangach a hyd yn oed yn fwy felly ar gyfer menywod a merched o leiafrifoedd ethnig o fewn y CJS a'r YJS.

Cefnogi a chwrdd ag anghenion menywod yn y CJS ac yn fwy penodol y rheini o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig o fewn y defnydd o ddargyfeirio ac ymyrraeth cyn-llys

Mae Adolygiad Lammy (2017) yn dod i'r casgliad bod pobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn aml yn cael eu gwahaniaethu yn y CJS a'r YJS ac felly mae'n aml yn wir bod menywod o leiafrifoedd ethnig (Cox a Sacks-Jones, 2017) a merched yn profi gwahaniaethu dwbl ar draws yr hunaniaethau/nodweddion hyn (Fitzpatrick et al, 2022). Canfu ymchwil yn ymwneud â merched yn y Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuenctid fod merched yn aml yn cael eu hystyried yn fwy problematig a heriol i weithio gyda nhw na bechgyn (Bateman a Hazel, 2014) a gellir eu hystyried yn 'wyrdroëdig ddwywaith' ar gyfer eu gweithgarwch troseddol ond hefyd yn mynd yn groes i'r ymddygiadau ac ystrydebol. Lluniadau o sut y dylai merched ymddwyn o fewn cymdeithas (Burman a Gelsthorpe, 2017; Clarke & Chadwick, 2020). Mae'n werth tynnu sylw yma ei bod yn amlwg bod nodweddion a hunaniaethau eraill sy'n croestorri â rhyw ac ethnigrwydd hefyd. Roedd Fitzpatrick et al. (2022) yn eu hymchwil canfuwyd bod menywod o leiafrifoedd ethnig neu ferched â phrofiadau gofal yn wynebu effaith 'triphlyg' sy'n wynebu gwahaniaethu lluosog a diffyg cymorth i ddiwallu eu hanghenion o fewn y CJS a'r YJS. Mae gan hyn oblygiadau amlwg a difrifol wrth ddefnyddio lensys hunaniaeth eraill fel crefydd, anabledd, a hunaniaethau LHDTQIA+.

Yn anffodus, mae diffyg llenyddiaeth benodol ar ddargyfeirio a rhaglenni cyn-llys sy'n ymwneud â menywod o leiafrifoedd ethnig, felly bydd y prosiectau hynny lle mae gwerthusiadau wedi'u cynnal ac sydd ar gael i fenywod yn gyffredinol yn cael eu harchwilio.

Mae un o'r gwerthusiadau cyntaf o raglen ddargyfeirio benodol i fenywod yn y DU yn dilyn adroddiad ac argymhellion Corston (2007) gan Easton et al (2010) a werthusodd raglen beilot ar gyfer rhybuddion amodol sy'n canolbwyntio ar fenywod. Roedd y cynllun peilot yn cyfeirio menywod at ganolfannau 'Together Women' gyda chyflyrau adsefydlu cysylltiedig, a elwir yn rhybudd penodol i fenywod (WSC), rhwng 2008 a 2009 mewn safleoedd peilot yn Leeds, Bradford, a Lerpwl. Roedd y menywod a'r partneriaid a gymerodd ran yn gadarnhaol o'r profiad gan ei fod yn rhoi cyfle i gael dealltwriaeth fanwl o faterion ac anghenion sylfaenol menywod. Canfuwyd bod y canlyniadau'n cael effaith gadarnhaol ar droseddu ac agweddau eraill ar fywydau menywod megis rhwydweithiau cymdeithasol/cyfalaf cadarnhaol, gwell iechyd meddwl, a llai o fuddion defnyddio sylweddau. Roedd 75% o'r menywod a gafodd WSC yn bodloni'r amodau a osodwyd ac roedd hyn yn amrywio ar draws safleoedd o 73% i 81% gydag awgrym heb ei werthuso bod gan WSC's gyda niferoedd uwch o amodau cysylltiedig gyfraddau cydymffurfio is. Mae Easton et al (2010) yn dangos bod y cyfraddau cydymffurfio ar gyfer y cynllun peilot hwn wedi arwain at gyfraddau cydymffurfio is na rhybuddion amodol (80%), ond yn uwch na chyfraddau gweithredu cynnar cynlluniau rhybudd amodol sy'n awgrymu y gallai cyfradd cydymffurfio'r cynllun peilot gynyddu yn gyfarwydd ag ef. Yn ddiddorol, roedd y gyfradd gydymffurfio ar gyfer y peilot yn llawer uwch na'r gyfradd ar gyfer hysbysiadau cosb am anhrefn (52%) y gellir dadlau ei fod yn orchymyn gwaredu cymaradwy ar gyfer troseddau lefel isel tebyg.

Canfu Easton et al (2010) fod 84% o'r 114 o fenywod a gafodd WSC yn 'wyn Prydeinig' yn Leeds a Bradford a 92% yn Lerpwl. Dim ond 8 menyw o grŵp ethnig lleiafrifol oedd ar draws y tri safle gyda chwe menyw arall ag ethnigrwydd heb ei ddatgan. Mae Easton et al (2010) yn amlygu sut roedd yr amrywiaeth ethnig gyffredinol ar draws pob safle yn gymesur â phoblogaeth gyffredinol y tri safle mewn perthynas â data Cyfrifiad 2001; ond mae'n ddefnyddiol nodi bod data'r cyfrifiad ar yr adeg hon naw mlynedd wedi dyddio felly nid oedd yn gywir ac nid yw'n cael ei ddeall ychwaith o ran demograffeg oedran. Nid yw'r gwerthusiad ychwaith yn cynnig unrhyw beth ar ddysgu ac anghenion sy'n ymwneud yn benodol â menywod o leiafrifoedd ethnig.

Roedd gan anghenion y menywod a gymerodd ran yn y cynllun peilot dargyfeirio hwn ystod eang o hanes ac anghenion gan gynnwys cam-drin a thrais domestig, ymddygiad troseddol, materion lles a iechyd meddwl, materion tai, a defnyddio sylweddau a dyled a materion ariannol oedd y rhai mwyaf cyffredin. ar draws y tri safle. Roedd iechyd meddwl yn her sylweddol gyda 46% o fenywod yn Bradford a Leeds yn profi hyn â chyflyrau gan gynnwys iselder, deubegwn, anhwylderau personoliaeth, gorbryder, a hunan-niweidio. Roedd 47% o fenywod wedi profi cam-drin a thrais yn y gorffennol ac roedd 12% yn dioddef trais domestig ar hyn o bryd. I gefnogi anghenion cyfannol y menywod roedd amrywiaeth o gefnogaeth gan gynnwys ymyriadau yn ymwneud â; 'hunan-barch, sgiliau cyflogaeth a meddwl, yn ogystal â rhaglenni trais domestig, cwnsela, bwyta'n iach, cadw'n heini, cyngor ar fudd-daliadau a thai, gwnïo, cynnal a chadw'r cartref, sgrinio iechyd, nyrsio cyffuriau ac alcohol, a therapïau cyfannol fel aciwbigo' a dywedodd dros 50% o'r menywod mai'r dull hwn oedd yn eu cefnogi i ymdrin â'u problemau a gweithio drwyddynt (Easton et al, 2010: t26). Yn wir, roedd y rhan fwyaf yn teimlo bod y ddarpariaeth yn eu cefnogi i fyfyrio, i siarad ac i gael gwrandawiad, ac yn y pen draw i ailasesu eu bywydau a'u penderfyniadau ac i osod llwybr newydd a chysylltu â sgiliau a rhinweddau personol anghofiedig, yn ei hanfod roedd yn eu grymuso ac yn cynyddu eu hunan-barch. asiantaeth. Roedd mwyafrif y menywod yn credu bod angen i'r WSC fod yn ystod o amodau a allai olygu erlyniad oni bai eu bod yn cael y 'gwthiad' hwnnw i wneud y newid, ac nid oedd llawer eisiau'r cywilydd, y trawma, a'r stigma sy'n gysylltiedig â hynny. erlyn chwaith. Mae Easton et al (2010) hefyd yn tynnu sylw at y ffaith bod y menywod, oherwydd y ffocws ar hunanddatblygiad a diwallu anghenion y menywod, wedi dechrau gweld eu hunain nid fel troseddwyr neu droseddwyr ond yn fwy fel menywod yr oedd angen cymorth arnynt, a oedd â dewis i ymgysylltu, a wedi cael pobl a oedd yn credu ynddynt ac a oedd yn creu cyd-destun lle roeddent yn credu y gallent newid. Mae'n amlygu'r angen i wasanaethau cymorth gael a dangos cred yn y bobl y maent yn eu cefnogi, eu bod yn cael eu parchu, a bod menywod yn gallu newid ac ymatal â'r cyfleoedd a'r dull cywir o ymgysylltu.

Mae'r Gwasanaeth Cenedlaethol Rheoli Troseddwyr (2015) a Sefydliad Tavistock (2019) ill dau yn darparu adolygiadau manwl o ganolfannau menywod a pham eu bod yn gweithio. Mae'r Gwasanaeth Cenedlaethol Rheoli Troseddwyr (2015) yn cynnig saith ffocws ac angen blaenoriaethol i fenywod y maent wedi'u nodi yn eu hymchwil a'u hymarfer i gefnogi canlyniadau gwell i fenywod sydd wedi troseddu. Mae Sefydliad Tavistock (2019) yn cynnig pum ffocws tebyg ar gyfer gwaith effeithiol gyda menywod. Gellir dadlau bod y rhain yn ddefnyddiol o ran dysgu ac ystyriaeth ar gyfer datblygu cynlluniau dargyfeirio o safon (Y Ganolfan Arloesi Cyfiawnder). Mae'r syniad o ganolfannau menywod yn sicr yn cyd-fynd yn dda â'r cyd-destun polisi a amlinellwyd yn gynharach o safbwynt llywodraeth ganolog a'r Glasbrint o fewn cyd-destun Cymreig yn yr adolygiad hwn o ddargyfeirio menywod oddi wrth y CJS a'r angen am ymyriadau sy'n canolbwyntio ar fenywod a mannau diogel. Fel y nodwyd yn gynharach, mae'r Glasbrint Cyfiawnder i Fenywod wedi ymrwymo i weithio gyda phartneriaid i ehangu a chryfhau ymhellach y rhwydwaith o ganolfannau/canolfannau menywod a mannau diogel i fenywod ledled Cymru. Mae angen nodi eto nad yw'r naill na'r llall o'r adolygiadau manwl hyn o ganolfannau menywod lluosog yn amlygu unrhyw anghenion neu brofiadau penodol menywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig.

Wrth ddadansoddi'r hyn sy'n gyffredin ar draws adroddiad y Gwasanaeth Cenedlaethol Rheoli Troseddwyr (2015) ac adolygiad Sefydliad Tavistock (2019) mae rhai dulliau blaenoriaeth clir i gefnogi profiadau menywod yn effeithiol ac maent yn cynnwys yr angen i ddarparu/cefnogi:

1. Ymarfer sy'n cael ei yrru gan werth, wedi'i lywio gan ryw a thrawma
2. Datblygu a chanolbwyntio ar berthnasoedd iach a rheoleiddio emosiynol gyda theulu, plant, partneriaid, ffrindiau, a'r gymuned/cymdeithas ehangach
3. Mannau diogel i fenywod yn unig ar gyfer datblygu hunaniaeth bersonol a chymdeithasol ar y cyd gyda diogelwch emosiynol a seicolegol
4. Gwasanaethau grymuso, yn seiliedig ar gryfderau, a gwasanaethau wedi'u cydgynhyrchu fel bod menywod yn gweithio ochr yn ochr â menywod eraill i greu newid cadarnhaol ac ennill mwy o reolaeth dros eu bywydau bob dydd gyda hunangred
5. Darpariaeth gyfannol, wedi'i theilwra ac amlasiantaethol i greu profiad 'siop un stop' o gymorth i leihau rhwystrau i gael mynediad at wasanaethau
6. Integreiddio ac adsefydlu diogel i'r cartref a'r gymuned gyda gwybodaeth a sgiliau i adeiladu cyfalaf cymdeithasol trwy gymdeithasoli, addysg, cyflogaeth, a gweithgareddau cadarnhaol eraill.

Mae'r Centre for Justice Innovation (2019) yn cynnig gwersi defnyddiol pellach o werthuso llenyddiaeth fwy diweddar sy'n canolbwyntio ar gefnogi dargyfeirio cyn-llys gyda menywod yn y DU. Canfu'r ganolfan y dylai rhaglenni dargyfeirio gynnwys mentrau cefnogol a gwirfoddol i fenywod, ac er gwaethaf yr anghenion uchel hysbys sydd gan fenywod ar fin ymgysylltu â'r CJS (ac oddi mewn iddi) na ddylai cyfleoedd gynnig cymaint â 'gorddos' i fenywod â amodau a mentrau rhy ddwys gan y gall fod yn rhy llethol a gosod menywod i fyny i fethu. Fel y mae'r cyd-destunau polisi'n ei nodi, mae'r ganolfan hefyd yn cytuno bod angen cymorth ar fenywod mewn lleoliad cymunedol ac sy'n cynnig dull integredig o gefnogi anghenion cymhleth gyda gweithiwr allweddol yn gweithio'n agos ochr yn ochr â menywod i sicrhau pontio diogel trwy fentrau a thuag at wasanaethau atgyfeirio eraill lle bo'n briodol, gan gynnwys presenoldeb mewn gwasanaethau newydd. Mae'n amlwg hefyd o'r adroddiad bod angen gwasanaethau sy'n seiliedig ar rywedd ar fenywod sy'n meithrin perthnasoedd i gefnogi eu hanghenion cyfannol mewn ffordd ddiogel, gefnogol ac anfeirniadol, a bod dulliau un fenter yn annhebygol o weithio oherwydd eu bod yn gymhleth ac yn ddwfn. - trawma eistedd.' Amlygodd yr adroddiad hefyd, oherwydd profiadau menywod a'u hanghenion cymhleth, ei bod yn bwysig gallu cael cymorth parhaus hyd yn oed os gwelir eu bod yn 'methu', a bod ar fenywod angen ac y dylent gael cyfleoedd lluosog i gael eu bywydau yn ôl. olrhain a theimlo bod ganddynt reolaeth dros eu bywydau.

Mae'r Centre for Justice Innovation (2019) yn cynnig astudiaeth achos prosiect cynnar o'r 'Footprints Project' a ddefnyddiodd OoCD gyda model ymarfer adferol i ddargyfeirio menywod oddi wrth y CJS. Mae'r prosiect Footprints (2020) yn rhannu trosolwg mwy diweddar o'u gwaith a'u llwyddiant ar eu gwefan. Mae'r prosiect Footprints yn elusen leol sy'n arbenigo mewn gweithio ochr yn ochr â menywod a buont yn gweithio gyda heddlu Dorset ar y prosiect dargyfeirio hwn. Y model darparu oedd y byddai menywod yn derbyn OoCD gyda'r amodau atodedig y byddent yn cytuno iddynt ac yn ymgysylltu â hwy am hyd at 16 wythnos o ymgysylltu â rhaglen o weithgareddau a ddatblygwyd yn unol ag asesiad anghenion unigol ac yn dilyn. Roedd y ddarpariaeth cymorth yn cynnwys cymorth wyneb yn wyneb, dros y ffôn, cyfeirio at wasanaethau arbenigol gyda chyfarfod cychwynnol yn cael ei gefnogi gan weithiwr cymorth allweddol menywod. Mae'r prosiect wedi bod yn llwyddiant hyd yn hyn ac mae'n cefnogi 100 o fenywod y flwyddyn gyda chyfradd dim aildroseddu o 94% ar gyfer 2020. Her sylweddol ar gyfer blwyddyn gyntaf y prosiect oedd newid y diwylliant o ddefnyddio'r fframwaith OoCD dwy haen newydd ac roedd swyddogion heddlu'n araf i wneud atgyfeiriadau fel arfer cyffredin.

Y prosiect dargyfeirio arall y mae'r Centre for Justice Innovation (2019) yn ei ddefnyddio fel astudiaeth achos o arfer da yw'r prosiect Checkpoint Plus gyda heddlu Surrey a ddefnyddiodd ddull cymorth cyfannol yn seiliedig mewn canolfan cymorth i fenywod i ddargyfeirio menywod oddi wrth y CJS. Y model ar gyfer y prosiect hwn oedd darparu gweithiwr arbenigol un-i-un wedi'i lywio gan drawma i gefnogi ymyriadau allweddol a chyfeirio at wasanaethau ac asiantaethau arbenigol i bob menyw. Roedd y prif lwybrau cymorth yn ymwneud â phrofiadau o iechyd meddwl, defnyddio sylweddau a thrais domestig. Roedd y prosiect hefyd yn ymgorffori elfen ymarfer adferol lle gallai menywod gwrdd â dioddefwyr eu troseddau wyneb yn wyneb, neu ysgrifennu llythyr ymddiheuriad, neu ddatganiad yn adlewyrchu eu trosedd a chanlyniadau ac effaith hynny. Canfu gwerthusiad y prosiect hwn mai un o'r prif resymau dros ei lwyddiant oedd bod menywod yn fwy parod i ymgysylltu â'r ganolfan fenywod gan ei fod yn sefydliad annibynnol nad oedd yn cael ei ystyried yn rhan o'r heddlu na'r CJS ehangach. Roedd gan y prosiect gyfradd diffyg aildroseddu o 95% a chyfradd boddhad o 96% gan y menywod dan sylw. Nid oedd y prosiect hwn ychwaith yn rhannu unrhyw bersbectif ethnigrwydd yn eu gwerthusiad.

Mae gwerthusiad diweddar arall o wasanaeth dargyfeirio i fenywod gan Advance (2021) sy'n adolygu gwasanaeth dargyfeirio yn Llundain. Mae gwerthusiad y prosiect hwn yn rhagdybio bod angen newid sylweddol o fewn y CJS lle mae angen newid systemig er mwyn cynnig gwasanaeth cymunedol i'r rhan fwyaf o fenywod a defnyddio OoCD ar gyfer ymatebion i fenywod sy'n troseddu. Canfu Advance (2021) er bod menywod yn gyffredinol yn droseddwyr lefel isel, mae ganddynt anghenion lefel uchel sy'n gymhleth ac angen cymorth yn gyffredin ar gyfer profiadau o iechyd meddwl negyddol, trais domestig, trais ar sail rhywedd, a defnyddio sylweddau yn ogystal â gofal cymdeithasol, tai, cyflogadwyedd, lles cyffredinol, a sgiliau magu plant. Oherwydd y myrdd o angen hyn, canfu'r gwerthusiad, er mwyn cefnogi newid sylweddol, fod angen o leiaf dri mis o gymorth ymyriadau ar fenywod, gyda rhai angen hynny am 12 mis i allu cefnogi ymataliad tymor hwy ac adferiad o'u heriau ehangach. Yn ddiddorol, roedd angen cymorth ar yr holl fenywod a gymerodd ran yn y rhaglen ddargyfeirio gyda phedair her neu fwy yn eu bywydau, pob un â llwybr gweithgaredd i

anghenion cymorth. Adroddodd y menywod yn ôl bron i 100% o foddhad ym mhob maes o'u cymorth ac o'r 175 o fenywod a atgyfeiriwyd 91% o'r rhai a oedd yn ymwneud â'r rhaglen ac o'r 131 o fenywod hynny roedd 97% yn bodloni eu hamodau gofal. Dim ond 7% o'r rhai a atgyfeiriwyd â rhybuddion amodol a gafodd eu hailarestio ar ôl ymgysylltu â dau apwyntiad neu fwy, sy'n sylweddol uwch na'r gyfradd aildroseddu genedlaethol o 23.4% ar gyfer menywod yng Nghymru a Lloegr (Advance, 2021). Er ei bod yn rhaglen ddargyfeirio yn Llundain lle mae Cyfrifiad 2021 yn nodi bod yr amrywiaeth ethnig fwyaf arwyddocaol yng Nghymru a Lloegr gyda 46.2% o drigolion wedi'u nodi â grwpiau ethnig Asiaidd, du, cymysg neu 'arall', a 17.0% arall â grwpiau ethnig gwyn. lleiafrifoedd (Gov, 2022) nid oes data ethnigrwydd ar gyfer gwerthusiad Advance (2021) na dealltwriaethau penodol a ddarparwyd ar gyfer menywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig.

Mae'r Ganolfan Cyfiawnder Arloesol (2022a) wedi tynnu sylw at un o'r prosiectau mwyaf diweddar o fewn y llenyddiaeth sydd ar gael fel arfer da mewn astudiaeth achos 'thumbnail' fer yw 'Project SHE' cynllun dargyfeirio adeg arestio yn benodol ar gyfer menywod mewn partneriaeth â y mudiad gwirfoddol Ymddiriedolaeth Nelson a Heddlu Avon a Gwlad yr Haf. Mae'r prosiect yn darparu cymorth unigol wedi'i deilwra ar gyfer anghenion amrywiol menywod fel y gellir eu dargyfeirio oddi wrth y CJS. Ymddengys bod y prosiect yn llwyddiant, er bod gwerthusiad llawn yn yr arfaeth, oherwydd caiff ei gefnogi gan Ymddiriedolaeth Nelson sy'n sefydliad bach sy'n cynnig dulliau cymorth penodol wedi'u llywio gan drawma gan ymarferwyr menywod hynod brofiadol sy'n diwallu anghenion cyfannol y menywod sy'n ymgysylltu â nhw. y prosiect. Mae'r prosiect hefyd yn defnyddio dull cydweithredol ehangach lle mae'r prosiect SHE yn rhan o'r fframwaith OoCD ac fel rhan o wasanaeth atgyfeirio'r ddalfa a'r llysoedd ac felly'n cefnogi gwaith yn uniongyrchol gyda chymorth cyfannol mewnol a/neu drwy fentora pan fydd menyw yn cael ei chyfeirio at wasanaethau eraill. megis y gwasanaeth prawf, gwasanaethau cymdeithasol, ac adsefydlu cymunedol.

Mae'r menywod yn y prosiect hwn yn cael eu hatgyfeirio mewn tair ffordd: trwy ddatrysiad cymunedol neu rybuddiad amodol, atgyfeiriad gwirfoddol os nad yw'r drosedd yn cyd-fynd â'r meini prawf mynediad, neu gall menywod atgyfeirio eu hunain trwy gysylltu â'r gweithiwr SHE neu gall asiantaeth allanol eu hatgyfeirio hefyd. Ers i'r prosiect ddechrau ym mis Rhagfyr 2018, mae 227 o fenywod wedi'u cyfeirio at y prosiect fel rhan o rybudd amodol neu ddatrysiad cymunedol.

Canfu Sheeran (2022) hefyd wrth werthuso canolfannau menywod bod profiadau cadarnhaol i fenywod yn cael eu cefnogi pan oedd canolfannau menywod yn cynnig amrywiaeth o gyrsiau, grwpiau, a gwasanaethau, gan gynnwys; trais yn y cartref, iechyd meddwl, lles, gofal plant, ailgartrefu, cwnsela, sgiliau addysg allweddol, a hunaniaeth gymdeithasol, gan ddyfynnu tŷ Trevi a Chanolfan Menywod Brighton fel enghraifft o arfer da o raglenni o'r fath. Dywedodd Canolfan Menywod Brighton fod 90% o'r menywod a gymerodd ran yn gweld y gefnogaeth yn 'hynod o arwyddocaol' i'w galluogi i adeiladu dyfodol cadarnhaol a chanfu gwerthusiad y rhaglen ei fod yn lleihau cyfraddau aildroseddu menywod.

Y Cyd-destun Cymreig ar gyfer Dargyfeirio Menywod

Dadansoddiad defnyddiol o fewn cyd-destun Cymreig yw'r Dadansoddiad Brysbennu Menywod Cymru Gyfan (Y Cynllun Dargyfeirio) a werthuswyd gan Holloway, Williams, a Brayford (2017). Maent yn egluro mai Gibran UK Ltd (Includes UK bellach) menter gymdeithasol ddi-elw oedd y sefydliad cyntaf yng Nghymru i dreialu cynllun brysbennu gan ddefnyddio rhyddhad amodol i ddargyfeirio menywod oddi wrth y CJS tuag at wasanaethau cymorth i ddiwallu eu hanghenion. Cydweithiodd Gibran â Chynllun Braenaru Menywod newydd IOM Cymru i gyflwyno prosiect peilot cyntaf o ddargyfeirio menywod a thyfodd hwn i fod yn beilot Cymru gyfan gyda safle peilot ym mhob un o ardaloedd heddluoedd Cymru. Nod y prosiect yw dod o hyd i'r llwybrau cywir i ddiwallu anghenion menywod ac felly i 'ddylunio a darparu dull integredig, system gyfan benodol i fenywod o reoli menywod sy'n dod i gysylltiad â'r CJS yng Nghymru'. Mae'r Cynllun Dargyfeirio yn rhan o'r gwaith o gyflawni'r dull system gyfan ac integredig hwnnw.

Y meini prawf ar gyfer eu cynnwys yn y cynllun oedd y dylai troseddau fod ar lefel isel, wedi'u prosesu mewn dalfa beilot, eu bod yn byw mewn awdurdod lleol peilot, dros 18 oed, yn cyfaddef eu bod yn euog, ac mai ei hymddygiad troseddol blaenorol yw'r naill neu'r llall; dim euogfarnau neu rybuddion blaenorol; wedi euogfarn / rhybudd blaenorol ond o fwy na dwy flynedd yn ôl; wedi cael rhybuddiadau / collfarn flaenorol lefel isel o fewn y ddwy flynedd ddiwethaf; mae'r dargyfeiriad hwnnw'n debygol o fod o fudd i'r fenyw.

Canfu Holloway, Williams, a Brayford (2017) fod pum 'math' o fenywod yn cael eu cyfeirio at y cynllun a menywod oedd y rhain; lle'r oedd eu trosedd yn gamgymeriad a bod ganddynt anghenion isel; y rhai â ffyrdd anhrefnus o fyw na allent reoli eu hymddygiad ond naill ai'n croesawu cefnogaeth neu a fyddai'n gwrthod cymorth; roedd y rhai â ffyrdd anhrefnus o fyw nad oeddent yn gallu rheoli eu hymddygiad yn croesawu cefnogaeth ond yr oedd eu problemau mor ddwfn a gwrol angen cefnogaeth hirdymor sylweddol i newid; a'r menywod hynny a oedd yn fwy o ddioddefwyr nag o droseddwyr.

Roedd y menywod a oedd yn rhan o'r cynllun rhwng 17 a 76 oed gydag oedran cymedrig o 32 a 722 o fenywod yn ymwneud â'r prosiect ar adeg y gwerthusiad. Roedd mwyafrif helaeth o'r menywod yn sengl, heterorywiol, ac yn cael eu cefnogi'n ariannol gan fudd-daliadau gyda 33% yn gyflogedig. Roedd 66% o'r menywod yn rhieni gyda 33% o'r rhain yn disgrifio eu hunain fel rhieni unigol gyda 66% o rieni'n nodi bod y gwasanaethau cymdeithasol yn ymwneud â'u teulu. Roedd lefel cymwysterau'r menywod yn amrywio gyda 66% yn meddu ar TGAU neu NVQ gyda 9% â gradd o gymwysterau lefel uwch. Roedd 66% o'r menywod yn droseddwyr tro cyntaf ac yn cael eu cyfeirio'n bennaf gan Ddatrysiad Cymunedol (75%) er bod un safle peilot yn defnyddio Rhybuddion Amodol yn bennaf; Roedd 66% o'r troseddau naill ai'n ymosodiad / trais neu ladrad / dwyn o siopau. Roedd gan gyfansoddiad ethnigrwydd y peilot ar draws y pedwar safle 89% o fenywod o gefndir Gwyn Prydeinig / Gwyddelig gydag 11% o fenywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig eraill ac roedd hyn yn amrywio o 3% i 15% ar draws y pedwar safle. Roedd gan y menywod a atgyfeiriwyd yn ystod yr asesiad 2.36 o anghenion ac roedd y rhain yn aml yn faterion yn ymwneud ag iechyd meddwl, agweddau a meddwl ac yn aml roedd hyn yn ymwneud â hyder a hunan-barch, a phroblemau ariannol.

Canfu'r gwerthusiad fod y peilot yn llwyddiant ar y cyfan gydag arfer da yn amlwg yn y dull cydweithredol o asesu cymhwysedd gyda'r Heddlu a darparwyr ymyrraeth trydydd sector sy'n ymwneud â gwneud penderfyniadau ar y cyd a bod y cynllun yn defnyddio dull cyd-gynhyrchu cynhwysol lle roedd menywod yn allweddol i nodi eu hanghenion a theimlo eu bod wedi'u grymuso yn y broses hon. Roedd yn amlwg pan oedd darparwyr trydydd sector wedi'u lleoli yn nalfa'r Heddlu, yn cael trafodaethau ar arfer a'r prosiect, a bod cofnodion a systemau'r Heddlu'n cael eu rhannu'n effeithiol ac yn agored mewn perthynas â'r menywod sy'n cael eu hasesu a'u cefnogi, yna'r canlyniadau o'r prosiect eu gwella.

Gostyngodd lefel anghenion y menywod a ymgysylltodd â'r prosiect dros y cyfnod gwerthuso ac aeth yr anghenion cyfartalog o 2.36 i 1.35 ac roedd ystodau anghenion ar draws

y pedwar safle o 1.83 i 5.63 a bu gostyngiad yn eu hanghenion i fenywod o bob safle gydag ystod o 0.89 i 2.73 o anghenion. Mae hefyd yn ddefnyddiol tynnu sylw at sut y bu gwelliannau cadarnhaol mewn bywyd i'r menywod a oedd yn gysylltiedig â chynnydd mewn gallu personol, gobaith, gwydnwch, a llesiant a gostyngiad mewn byrbwylltra a phroblemau ymarferol gan gynnwys materion tai, materion ariannol, defnydd o alcohol, iechyd meddwl. , materion teuluol, trais domestig, ac ymddygiad troseddol. Roedd ymddygiad aildroseddu ar ôl 18 mis o dderbyn cymorth yn 20% ac o'i gymharu â menywod nad oeddent wedi ymgysylltu â'r rhaglen mewn blynyddoedd cynharach cyn i'r prosiect ddechrau roedd ganddynt gyfradd aildroseddu o 27%. Mae'r tair lens hyn yn cynnig dealltwriaeth gadarnhaol o lwyddiant y dull a'r prosiect ar ddargyfeirio i fenywod mewn cyd-destun Cymreig.

Rhai o'r argymhellion allweddol o'r gwerthusiad oedd bod angen hyfforddiant cyson i'r Heddlu a phartneriaid ar ddeall y dull dargyfeirio, rheoli systemau data, a sicrhau cysondeb o ran casglu data. Gwerthuswyd y meini prawf cymhwysedd fel rhai effeithiol a phriodol ond roedd yn bwysig peidio â rhoi pwysau ar fenywod i wneud ple 'euog' oherwydd efallai na fyddent yn ymgysylltu cystal os nad yw'n ddewis i gymryd rhan. Amlygwyd hefyd fod mwy o lwyddiant o ran ymgysylltu â menywod pan gynhaliwyd yr asesiad yn gyflym (o fewn 48 awr) a bod hyn yn cael ei wneud gan ymarferydd a oedd yn annibynnol ar y CJS ac a oedd yn fedrus ac yn empathig at anghenion y menywod gan gynnwys bod yn ymwybodol o anghenion gofal plant a/neu amseriad priodol ymyriadau i gefnogi cyd-destunau gofal plant. Er nad yw'n ffocws sylweddol ar y gwerthusiad, amlygwyd hefyd sut y dylai profiad y dioddefwr fod yn ffocws a bod angen i ddioddefwyr gael eu clywed, cefnogaeth trwy gydol eu profiad a lle bo'n briodol y dylent fod yn rhan o rai o'r penderfyniadau a wneir o ran arwain yr ymyriad. a llwybrau a ddarperir. Argymhelliad defnyddiol arall oedd bod hunanatgyfeirio i'r cynllun yn bwysig ac felly roedd angen i weithwyr rheng flaen mewn meysydd eraill o'r gymdeithas (megis iechyd perthynol, addysg, yr Heddlu, ac ysbytai) fod yn ymwybodol o'r cynllun er mwyn iddynt allu cyfeirio menywod. pan oeddent yn meddwl y byddent yn bodloni'r meini prawf ac yn elwa o'r ddarpariaeth.

Prosiect dargyfeirio mwy diweddar arall yng Nghymru yw Cynllun Braenaru Menywod De Cymru a Gwent a Gwasanaeth Ymyrraeth Gynnar 18-25 sy'n cael ei ddarparu gyda 'Future 4' trwy bartneriaeth rhwng G4S, Cymru Ddiogelach, Include a Llamau o 2019. Comisiynwyd y Gwasanaeth ar y cyd gan Gomisiynwyr yr Heddlu a Throseddu De Cymru a Gwent, Llywodraeth Cymru a HMPPS a'i fwriad oedd cyfuno'r gwaith o'r Ymyriadau Gweithredu Cadarnhaol Prydlon gyda throseddwyr 18-25 oed yn Ne Cymru (gwerthuswyd a chynhwyswyd uchod gan Towler, 2017). a Brysbennu Menywod Cymru Gyfan (wedi'i werthuso a'i gynnwys uchod gan Holloway, Williams, a Brayford, 2017). Y syniad oedd dysgu oddi wrth y ddarpariaeth statudol bresennol ac adeiladu arni a'i hategu.

Mae'r prosiect yn darparu gwasanaeth ymyrraeth gynnar i ddynion 18-25 oed a gwasanaeth dull system gyfan braenaru i fenywod o bob oed ar draws Gwent a De Cymru. Mae'r prosiect yn ymgorffori dargyfeirio, ond i fenywod mae hefyd yn ehangach na hyn gan ei fod yn cefnogi menywod ym mhob cyfnod allweddol o'r CJS, ac yn darparu cymorth parhaus lle mae angen parhaus. Felly, mae'r prosiect hwn i fenywod yn dangos gweithrediad y weledigaeth ar gyfer dull system gyfan fel y'i diffinnir yn y Glasbrint Cyfiawnder i Fenywod. Mae unrhyw arestiad yn y lleoliadau hyn yn golygu bod yr oedolyn ifanc yn cael ei gyfeirio at Future 4 ac yn cael ei gefnogi i osgoi cofnod troseddol trwy ymgysylltu ag ystod o wahanol wasanaethau cymorth i gefnogi dewisiadau cadarnhaol tymor hwy ac yn canolbwyntio ar ddatblygu ei hun a gweithio tuag at nodau bywyd trwy gymorth un i un, gwaith grŵp ac ymyriadau ar-lein. Rhwng Hydref 2019 a Medi 2020, atgyfeiriwyd dros 1200 o oedolion ifanc i'r Gwasanaeth Ymyrraeth Gynnar 18-25 a rhwng Gorffennaf a Medi 2020, canfuwyd bod 98% o'r rhai a ddargyfeiriwyd i Wasanaeth Future 4 wedi ymgysylltu'n gadarnhaol ac roedd 84% o atgyfeiriadau gwirfoddol hefyd wedi ymgysylltu â'r gefnogaeth (Bennett a Corry-Roake, 2021).

Gwerthuswyd y Gwasanaeth yn llawer manylach o ran ei broses a'i effaith gan Cordis Bright yn 2021-2022 a gomisiynwyd gan bartneriaeth lywodraethol y rhaglen, fel yr amlinellwyd uchod (nid oedd wedi'i gyhoeddi'n gyhoeddus ar adeg ysgrifennu, ond ar gael i'w ddefnyddio o fewn yr adolygiad hwn).

Adolygodd yr adroddiad proses gan Cordis Bright (2021) ddogfennaeth y rhaglen, cynhaliodd adolygiad o'r dull system gyfan a modelau ymyrraeth gynnar, cwblhawyd 25 o gyfweliadau lled-strwythuredig gyda rhanddeiliaid allweddol y prosiect yn ogystal â chynnal cyfarfodydd rhagarweiniol gyda rhanddeiliaid.

Canfu'r gwerthusiad o'r broses fod pandemig Covid-19 wedi cael effaith sylweddol ar gyflawni'r rhaglen ond bod dulliau gwaith wedi'u haddasu'n dda a chanfuwyd bod cymorth o bell i'r rhai sy'n ymwneud â'r prosiect yn effeithiol ac, mewn rhai achosion, yn fwy effeithiol a chyfleus na chefnogaeth bersonol. Ar y cyfan, y ffactorau pwysig y credwyd eu bod yn allweddol, a'r cryfderau a'r galluogwyr i lwyddiant y prosiect oedd cryfder y perthnasoedd a'r gwaith partneriaeth a oedd yn cynnig cyfathrebu tryloyw, cydweithredol a chadarnhaol gyda'r holl randdeiliaid, yn ogystal â dull rhagweithiol at ddatrys problemau a chydweithio i ddatblygu atebion. Gwelwyd bod hyn yn cael ei gefnogi gan lywodraethu cryf, arweinyddiaeth, a gweledigaeth a rennir gan ddefnyddio dull consortiwm effeithiol. Ffactor defnyddiol arall a nodwyd oedd, oherwydd hanes y prosiect, lle'r adeiladwyd ar y model presennol o ddau brosiect blaenorol (fel yr amlinellwyd yn gynharach) yng Ngwent a de Cymru, roedd cysylltiadau cadarnhaol eisoes yn bodoli gyda darparwyr yn y trydydd sector yn ogystal â lefel uchel o brofiad, arbenigedd, ac ymrwymiad i ddulliau dargyfeirio ar draws y timau rhanddeiliaid yn yr ardaloedd lleol.

Er bod y prosiect yn gweithio'n dda, mae rhai meysydd a amlygwyd ar gyfer datblygiad parhaus ac a ystyriwyd yn heriau ac yn atalyddion i'w goresgyn. Arfarnwyd bod gweithio mewn partneriaeth yn llwyddiannus gyda phrofiadau cadarnhaol o lwybrau atgyfeirio ond bod angen sicrhau ei fod yn parhau i gael ei hyrwyddo ac y codir ymwybyddiaeth yn y dyfodol o'r dull dargyfeirio, y buddion, a'r cyfleoedd i'w ddefnyddio'n effeithiol ac yn gynhwysol ac i godi proffil y prosiect yn ehangach. Oherwydd y nifer uchel o sefydliadau a gwasanaethau sy'n rhan o'r bartneriaeth i greu dull system gyfan, roedd pryder y gallai'r neges, y diwylliant a'r ymarfer a ddatblygwyd ddirywio a cholli ei amlygrwydd. Daeth mwyafrif yr atgyfeiriadau gan yr Heddlu ar adeg arestio ac yn y dalfeydd, sy'n adlewyrchu'r ffocws ar ddargyfeirio, ond ar gyfer y prosiect menywod gellir gwneud atgyfeiriadau ar unrhyw adeg yn ystod taith y CJS ac felly roedd yn cynnwys atgyfeiriadau gan amrywiaeth o asiantaethau gan gynnwys meysydd eraill o'r Heddlu, y Gwasanaeth Prawf, y Carchardai, gwasanaethau cymunedol a'r sector gwirfoddol sy'n adlewyrchu'r angen am hyrwyddo parhaus a chodi ymwybyddiaeth ar draws partneriaid amrywiol. Canfuwyd hefyd bod rhai pobl o fewn yr Heddlu a oedd yn fwy cyfarwydd â mesurau cosbol wedi achosi stigma a chywilydd i gleientiaid a bod angen newid hyn trwy hyfforddiant parhaus fel y gallent barhau i weld manteision dargyfeirio ac ymgysylltu ac yn cefnogi'r prosiectau'n effeithiol a newid diwylliant sefydliadol. Roedd rhai pryderon hefyd oherwydd y bartneriaeth gymhleth bod rhai elfennau o wneud penderfyniadau yn anodd ar adegau ac nad oedd bob amser yn cynnwys yr holl bartneriaid. Roedd y ffocws ar integreiddio gwasanaethau mewn dull systemau cyfan hefyd yn cael ei ystyried yn newid sylweddol i arferion ac roedd heriau a phryderon y gallai fod dyblygu gwasanaeth a/neu gyfraddau atgyfeirio a chyfeirio uchel at wasanaethau eraill nad oeddent yn barod a/neu yn gallu cynnig cymorth o ansawdd uchel mewn niferoedd mor uchel ac y byddai hyn yn achosi cymorth a chanlyniadau o ansawdd is i'r holl randdeiliaid a'r cleientiaid sy'n ymgysylltu â nhw. Amlygwyd yn benodol bod amheuaeth hefyd am ddarpariaeth o ansawdd uchel a oedd yn diwallu anghenion penodol menywod ac oedolion ifanc a oedd yn

ymwneud â grwpiau ymylol; ac er bod y rhaglen wedi'i chynllunio i fod yn gynhwysol i bawb efallai na fyddai felly ar gyfer grwpiau o'r fath. Adolygwyd hefyd nad oedd deunyddiau a dulliau gweithdy EIS 18-25 bob amser yn effeithiol ac yn hygyrch ac felly bod angen eu datblygu. Tynnwyd sylw hefyd at rolau'r Cydlynwyr Integreiddio Partneriaethau (PIC) a gweithwyr achos Future4 fel rhai yr oedd angen eu hystyried ymhellach. Nid oedd rôl y PIC yn cael ei deall yn llawn ar draws y bartneriaeth ac felly roedd angen eglurhad a chodi ymwybyddiaeth o'u rôl. Ystyriwyd bod angen mawr am weithwyr achos Future 4 mewn dalfeydd i gefnogi gwneud penderfyniadau a chefnogaeth i gleientiaid ond gan mai eu rôl oedd cefnogi cleientiaid yn y gymuned roedd yn wir nad oeddent bob amser yn y dalfeydd pan fyddai'r Heddlu wedi hoffi iddynt fod yn bresennol. Yn y pen draw, gellid cefnogi llawer o'r heriau a'r atalyddion gyda mwy o gyllid a chyllid tymor hwy, a nodwyd hefyd bod angen newid gwirioneddol a chyflawni dull system gyfan.

I gefnogi ymateb cadarnhaol i'r heriau a'r atalyddion hyn mae Cordis Bright (2021: tud 8-9) wedi argymell:

1. Gall asesiadau anghenion strategol cadarn ar lefel ardal leol gefnogi rhaglenni fel yr WPWSA ac EIS 18-25 i wreiddio'n effeithiol mewn systemau ac osgoi dyblygu diangen. Efallai y byddai'n fuddiol cynnal y math hwn o asesiad o anghenion er mwyn llywio darpariaeth yn y dyfodol neu cyn rhoi rhaglenni tebyg ar waith yn y dyfodol.
2. Nodi a mynd i'r afael â meysydd lle mae dyblygu gwaith rhwng WPWSA, EIS 18-25 a gwasanaethau eraill yn y system gan weithio gyda'r un carfannau o fenywod ac oedolion ifanc.
3. Datblygu a gweithredu strategaeth i barhau i godi ymwybyddiaeth o wasanaethau F4, gan ganolbwyntio ar y lefel weithredol.
4. Cynyddu ymgysylltiad arweinwyr systemau er mwyn datblygu a hyrwyddo WPWSA ac EIS 18-25 ymhellach. Mae'n bosibl y bydd hyn yn gofyn am ymarfer i fapio'r sefydliadau allweddol a all gefnogi a bod yn rhan o'r rhaglenni ac i nodi ac ymgysylltu ag arweinwyr penodol o fewn y sefydliadau hyn fel y gallant weithredu fel eiriolwyr o fewn eu sefydliadau.
5. Egluro, hyrwyddo a rhannu rôl PIC gyda phartneriaid ar draws y system. Dylai hyn helpu i gynyddu integreiddio a gweithio mewn partneriaeth â'r PIC a sicrhau cytundeb ymhlith rhanddeiliaid ynghylch eu rôl.
6. Parhau i adolygu a datblygu'r llwybrau atgyfeirio i'r WPWSA ac EIS 18-25 nad ydynt drwy ddalfeydd.
7. Adolygu ac egluro hyblygrwydd meini prawf atgyfeirio ar gyfer gwasanaethau F4. Mae'n bwysig bod gan y gwasanaethau feini prawf cymhwysedd clir y mae'r holl randdeiliaid yn eu deall ac yn gwybod sut i'w cymhwyso.
8. Adolygu dull y rhaglenni at amrywiaeth a chynhwysiant er mwyn gwella dealltwriaeth a mynediad at gymorth gan y rhaglenni ar gyfer menywod ac oedolion ifanc mewn grwpiau lleiafrifol.
9. Adolygu'r dull at brosesau gwneud penderfyniadau partneriaid comisiynu ac archwilio opsiynau ar gyfer symleiddio fel y gellir gwneud penderfyniadau yn gyflymach heb golli eu cadernid.
10. Dylid adolygu anghenion goruchwyliaeth glinigol staff rheng flaen sy'n ymwneud â darparu gwasanaeth F4 a mynd i'r afael ag unrhyw fylchau.
11. Wrth i atgyfeiriadau i'r rhaglenni gynyddu, bydd yn bwysig rheoli capasiti staff yn weithredol. Mae hyn yn ymwneud â'r gwasanaethau F4 a'r rolau PIC.
12. Dylid adolygu lleoliad gweithwyr cymorth WPWSA i sicrhau eu bod yn cael eu defnyddio yn y ffordd fwyaf effeithiol, hy, roedd barn rhanddeiliaid yn amrywio ynghylch a ddylent dreulio'r rhan fwyaf o'u hamser mewn dalfeydd neu yn y gymuned.
13. Gallai deunyddiau a dulliau gweithdy EIS 18-25 elwa o adolygu ac addasu pellach i sicrhau eu bod yn hygyrch ac i gefnogi mwy o ymgysylltu.
14. Dylid adolygu'r dull o ariannu hyn a rhaglenni tebyg. Her i ddatblygu a gweithredu arloesedd effeithiol yw cyllid tymor byr. Mae angen amser ar raglenni i addasu a gwreiddio cyn iddynt ddechrau cyflawni'r effeithiau dymunol.

Dilynodd Cordis Bright (2022) eu gwerthusiad proses ag adroddiad gwerthuso effaith o WPWSA ac EIS 18-25. Nod y gwerthusiad oedd mesur effaith unigolion, partneriaid, a'r system ehangach yng Ngwent a de Cymru yn ogystal â'r llwyddiannau allweddol, yr heriau, a'r meysydd i'w datblygu. I gyflawni hyn, y fethodoleg a ddefnyddiwyd oedd dull dulliau cymysg gan ddefnyddio dulliau dadansoddi data meintiol a dulliau ansoddol gan gynnwys cyfweliadau (strwythuredig a lled-strwythuredig), astudiaethau achos, a gweithdy profi a gwella. Atgyfeiriwyd 2,300 o bobl at y rhaglenni rhwng Ionawr 2020 a Mehefin 2021 a ddefnyddiwyd ar gyfer dadansoddi ac erbyn Mehefin 2021 roedd 1,468 o bobl wedi dod â'u hymgysylltiad â phrosiect i ben ac o'r rhain roedd gan 63% ohonynt ganlyniad cau llwyddiannus. Mae Cordis Bright (2022) yn amlygu ystod fanwl o ganlyniadau cadarnhaol ar gyfer y prosiect.

Canfuwyd bod defnyddio meini prawf cymhwysedd dibynadwy, hyblyg a chynhwysol wedi'u cefnogi gan yr Heddlu a'r Gweithiwr Achos arbenigol a phrofiadol a oedd yn cynnig dull cysurlon, cefnogol ac anfeirniadol neu gosbol yn annog ymgysylltiad effeithiol gan gleientiaid a gwell profiad o gymorth; roedd darpariaeth rhyw benodol a chan fenywod hefyd yn nodwedd bwysig o'r broses o gyflwyno'r prosiect menywod. Ystyriwyd bod y ffocws ar feithrin cyswllt a pherthnasoedd cadarnhaol ar adeg arestio ac o fewn dalfeydd yn hanfodol i feithrin ymddiriedaeth a gwella'r broses o nodi anghenion cleientiaid a chymorth cyfannol wedi'i deilwra. Roedd gweithwyr achos yn cael eu hystyried yn hynod effeithiol o ran cefnogi cleientiaid mewn dalfeydd o safbwynt staff yr heddlu ond cydnabuwyd bod rolau gweithwyr achos hefyd wedi'u lleoli yn y gymuned yn darparu cymorth i gleientiaid a oedd wedi'u hatgyfeirio ac yn adeiladu a chynnal partneriaethau gyda gwasanaethau ehangach sy'n rhan o'r dull aml-asiantaeth, ac felly roedd cydbwysedd yn allweddol wrth reoli'r tensiynau a'r cylchoedd gwaith hyn. Gwerthuswyd gweithwyr achos yn gadarnhaol gan yr holl randdeiliaid a gwelwyd bod eu sgiliau a'u harbenigedd yn golygu y gellid ffurfio perthynas ymddiriedus gyda chleientiaid ac roedd hyn yn cefnogi cleientiaid i ymgysylltu'n fwy parod, gwrando ac ystyried cyngor a chymryd perchnogaeth dros eu datblygiad gyda mwy o gymhelliant i newid a mynd i'r afael â'u hanghenion eu hunain a'u taith tuag at fywyd gwell. Roedd cleientiaid hefyd wedi profi gwell dealltwriaeth ac effaith eu hymddygiad troseddol ar eraill.

Oherwydd y profiadau gwell o gefnogaeth a amlinellwyd, roedd canlyniadau gwell hefyd i unigolion a'u teuluoedd. Roedd gan y prosiect menywod gleientiaid gyda lefel uwch o anghenion na'r prosiect oedolion ifanc ac felly roedd lefel uwch o gefnogaeth yn gyffredinol, mwy o asiantaethau'n cymryd rhan, a chefnogaeth hirach i'r prosiect menywod. Y dull a ddefnyddiwyd ar gyfer y ddau brosiect fel y trafodwyd oedd cefnogi'r cleient i ddatblygu hunan-asiantaeth a pherchnogaeth dros ei

daith ailgyfeirio / adsefydlu ac i ddechrau amlygu eu hanghenion eu hunain a meysydd anhawster. Roedd cleientiaid yn cael eu cefnogi i fynd i'r afael â'u hanghenion ac i ennill sefydlogrwydd emosiynol, hyder ac eglurder trwy ymgysylltu â gwasanaethau cymorth ac ymyriadau. Roedd yr anghenion mwyaf cyffredin yn ymwneud ag iechyd meddwl negyddol, llesiant emosiynol negyddol, iechyd corfforol negyddol yn gysylltiedig â defnyddio sylweddau, trais domestig, problemau ariannol, perthnasoedd negyddol a heb fod yn iach gyda phlant a theuluoedd, a diffyg addysg, hyfforddiant neu gyflogaeth. Roedd cleientiaid yn ymwneud â chymorth emosiynol, technegau iechyd meddwl, gwasanaethau iechyd meddwl, sgiliau teulu a rhianta a gwasanaethau cymorth, bwyta'n iach ac ymarfer corff, yn ogystal â gwasanaethau cymorth addysg, hyfforddiant a chyflogaeth. Adroddodd cleientiaid am newidiadau cadarnhaol yn eu holl heriau a phroblemau a arweiniodd at fwy o sefydlogrwydd emosiynol, iechyd meddwl cadarnhaol, gwell iechyd corfforol, teimlo'n ddiogel, a datblygu perthnasoedd cadarnhaol gyda phlant a'u teulu, a hyder i gael mynediad at wasanaethau eraill yn eu cymuned a chefnogi eu teulu i wneud yr un peth. Yn wir, oherwydd y dull aml-asiantaeth at y prosiectau, roedd cleientiaid yn gallu ymgysylltu â gwasanaethau arbenigol eraill yn eu cymuned i gefnogi eu datblygiad a'u hanghenion ac roeddent hefyd yn fwy ymwybodol o ba wasanaethau a chymorth oedd ar gael. Yn ddiddorol, gyda defnydd o ddull dargyfeirio a'r perthnasoedd cadarnhaol a ffurfiwyd gyda'r rhai a oedd yn ymwneud â'r prosiect, roedd cleientiaid hefyd wedi cynyddu ymwybyddiaeth o pam roedd dull dargyfeirio yn cael ei ddefnyddio, a oedd yn cefnogi eu cymhelliant a'u hymgysylltiad, a gwell dealltwriaeth o'r CJS ehangach ac felly'n gallu ei llywio'n haws yn y dyfodol. Roedd rhai naratifau hefyd am gleientiaid a oedd, oherwydd eu bod yn deall y CJS yn well, hefyd yn teimlo'n fwy cadarnhaol am y CJS a'i waith a'i gymhellion. Er nad oedd modd ei fesur, roedd profiadau hefyd y teimlai menywod eu bod wedi cael profiadau a chanlyniadau cadarnhaol yn y llysoedd a defrydu gan gynnwys cwblhau gorchmynion prawf oherwydd ymgysylltu â'r prosiect menywod.

Yn bwysig ar gyfer yr adolygiad hwn adroddwyd bod darlun llai clir o gydraddoldeb darpariaeth ac anghymesuredd profiad wrth werthuso a oedd y prosiectau'n atgyfeirio'n effeithiol ac yn bodloni anghenion grwpiau ymylol, a phryder yr adolygiad hwn yn benodol o ran y rhai o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig. Er bod y prosiectau a'r rhaglenni wedi'u sefydlu i gynnig profiadau cyfartal a chynnwys pob grŵp roedd rhywfaint o dystiolaeth i awgrymu nad oedd hyn yn wir a bod heriau wrth wneud hyn ac na sefydlwyd y system i gyflawni'r nod hwn a bodloni grwpiau o'r fath. Roedd diffyg data hygyrch i archwilio canlyniadau gwahanol ar gyfer gwahanol grwpiau a dim ond sampl fach o'r rhai o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig. Mae'n ddiddorol nodi bod defnyddio'r ffurfiau iaith 'mynediad cyfartal' a chael 'profiadau cyfartal' efallai yn awgrymu mai bod yn 'gyfartal' oedd y nod ac fel y byddai'r llenyddiaeth ehangach yn ei herio, nid yw bod yn gyfartal yn diwallu anghenion penodol, a'r hyn sydd ei angen ar bobl yw gwasanaethau a dulliau gweithredu penodol i fodloni eu profiadau unigol a grŵp.

Yn olaf, mae Cordis Bright (2022) yn amlygu sut mae'r prosiectau wedi cael effeithiau cadarnhaol ar y system ac er ei fod yn anodd ei fesur yn y tymor byr roedd y prosiect wedi bod yn cyflawni, roedd yr holl randdeiliaid yn teimlo ei fod wedi newid y system o ran dulliau newydd o ymarfer a mwy o ymwybyddiaeth o ddargyfeirio a chefnogi cleientiaid trwy anghenion a gwendidau yn hytrach na diffygion gyda mesurau erlyn cosbol. Gwelwyd bod y dull aml-asiantaeth hefyd wedi newid y system yn gadarnhaol lle'r oedd mwy o ddealltwriaeth a chefnogaeth ar draws yr holl bartneriaid o'r dull dargyfeirio o ymarfer unigol, cyfannol, wedi'i lywio gan drawma gan ddefnyddio dulliau sy'n ymateb i rywedd yn y gymuned.

Mae Cordis Bright (2022: td129-133) yn dilyn eu gwerthusiad effaith yn cynnig set o argymhellion i gefnogi datblygiad parhaus y prosiect (mae argymhelliad 4 o ddiddordeb arbennig ar gyfer yr adolygiad hwn) a datblygiad ar gyfer mesur effaith yn y dyfodol (tud 135-139 ac wedi'i addasu yn argymhelliad 6) y rhain yw:

Argymhellion ar gyfer darparu cymorth a chynyddu mynediad at gymorth

1. Sicrhau bod fersiynau o'r rhaglenni yn y dyfodol yn ymgorffori ac yn datblygu eu cryfderau presennol a nodweddion allweddol arfer effeithiol
2. Darparu gwybodaeth glir a chyson am wasanaethau Future 4 i gleientiaid yn y ddalfa gan ddefnyddio dulliau lluosog i sicrhau dealltwriaeth
3. Archwilio strategaethau ar gyfer rheoli'r galw am WPWSA ac EIS 18-25 drwy flaenoriaethu atgyfeiriadau, strategaethau symud ymlaen, a/neu gynyddu cyllid
4. Coladu tystiolaeth bresennol a chynnal ymchwil bellach yn ôl yr angen i ddeall mynediad, profiadau a dewisiadau grwpiau lleiafrifol. Er mwyn deall unrhyw wahaniaethau yn well, byddai'n fuddiol coladu tystiolaeth sy'n bodoli eisoes a chynnal ymchwil bellach yn ôl yr angen er mwyn nodi:
   a.) I ba raddau y mae cyfleoedd atgyfeirio'n cael eu colli ac a yw cyfleoedd a gollwyd yn effeithio'n anghymesur ar bobl o gefndiroedd neu brofiadau penodol, a sut. Byddai hyn yn gofyn am fynediad at ddata gan wasanaethau statudol ar y pwyntiau y gellid cychwyn atgyfeiriadau, megis yr heddlu a'r gwasanaeth prawf.
   b.) Y graddau y mae lefelau ymgysylltu yn is a phrofiadau yn llai cadarnhaol i bobl â chefndir neu brofiadau penodol.
   c.) "Beth sy'n gweithio" i wella adnabyddiaeth, ymgysylltiad a phrofiadau ar gyfer unrhyw grwpiau y mae'r elfennau hyn yn llai effeithiol iddynt ar hyn o bryd. Gallai hyn gynnwys ymchwil sylfaenol neu eilaidd i ddeall y sylfaen dystiolaeth ar gyfer y cwestiynau hyn ac i ba raddau y mae tystiolaeth o fannau eraill yn berthnasol i WPWSA ac EIS 18-25 yn benodol

Argymhellion i adeiladu mwy o effeithiolrwydd system ac ymgysylltu â phartneriaid

1. Parhau i nodi cyfleoedd ac adnoddau i gynyddu'r ddealltwriaeth a'r defnydd o ddulliau gweithredu sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn, yn gyfannol, wedi'u llywio gan drawma, yn ymatebol i rywedd a/neu'n briodol i ddatblygiad gan bob partner yn y system cyfiawnder troseddol ac asiantaethau sy'n ymwneud â chefnogi menywod a phobl ifanc
2. Nodi a gweithredu ffyrdd o wella rhannu gwybodaeth system gyfan y tu allan i gyfarfodydd amlasiantaeth eu hunain - Gwella cysondeb data a chysylltiadau ar draws partneriaid ac astudiaeth data effaith ar aildroseddu, fframwaith monitro ar gyfer gwaith / effaith PIC; adrodd gwell ar nodweddion ac anghenion demograffig, data ar ymgysylltu cleientiaid a thaith gymorth; mireinio'r offeryn mesur canlyniadau a ddefnyddir gan Future 4
3. Egluro rolau a chyfrifoldebau staff Future 4 a phrawf o ran cleientiaid ar orchmynion prawf fel bod meysydd cyfrifoldeb clir ynghylch cleientiaid ar orchmynion prawf, er mwyn osgoi dyblygu a dyrannu gwaith yn amhriodol
4. Nodi a dilyn cyfleoedd i gynnwys partneriaid statudol eraill mewn partneriaethau strategol ac agendâu cyffredin
5. Parhau i godi ymwybyddiaeth o fewn yr heddlu o brosesau a buddion WPWSA ac EIS 18-25 i newid diwylliant a chynyddu cefnogaeth i'r dull
6. Nodi a mynd ar drywydd cyfleoedd i feithrin perthynas â staff y llys a'r farnwriaeth ac i hyrwyddo manteision dargyfeirio neu ddedfrydau yn y gymuned i ddedfrydwyr

Wrth ddadansoddi'r themâu o'r llenyddiaeth sydd ar gael yn Easton et al (2010), The National Offender Management Service (2015), The Tavistock Institute (2019), The Centre for Justice Innovation (2019), prosiect Footprints (2020), Advance (2021), prosiect SHE (2022), Sheeran (2022), Holloway, Williams, a Brayford (2017); a Cordis Bright (2021 a 2022) mae rhai argymhellion a dealltwriaethau clir ar gyfer datblygu prosiectau dargyfeirio menywod yn y dyfodol sy'n werth eu nodi gan gynnwys yr angen am:

1. Polisi a dull gweithredu cenedlaethol gyda llywodraethu clir i sicrhau darpariaeth leol mewn partneriaeth â chanolfannau menywod a sefydliadau menywod arbenigol sy'n gydgysylltiedig drwy'r Swyddfa Gartref, y Weinyddiaeth Gyfiawnder, a Sefydliadau Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Iechyd y Cyhoedd).
2. Arweinyddiaeth amlwg gan Brif Swyddogion yr Heddlu a Chomisiynwyr Heddlu a Throseddu.
3. Dyraniad adnoddau cynyddol a hirdymor i greu cynaliadwyedd ac effaith a newid hirdymor.
4. Ehangu'r meini prawf ar gyfer mynediad i fenywod fel hyd yn oed os cânt eu cyhuddo neu eu bod o dan ymchwiliad maent yn derbyn y cymorth cymunedol sydd ei angen arnynt a bod atgyfeiriadau yn cael eu gwneud gan asiantaethau partner, gwasanaethau cymunedol ehangach, a chefnogi hunan-atgyfeirio. Mae'n bwysig na all menywod 'fethu' rhaglen a'u bod yn cael sawl ymgais a chefnogaeth.
5. Addysg a hyfforddiant rheolaidd o ansawdd uchel ar ddulliau sy'n cael eu harwain gan anghenion, wedi'u cyd-gynhyrchu, sy'n benodol i rywedd ac wedi'u llywio gan drawma o gefnogi menywod yn ogystal â chefnogi anghenion menywod â nodweddion gwarchodedig eraill fel ethnigrwydd, oedran, crefydd, rhywioldeb, a materion yn ymwneud ag ehangu rhwydi a chynyddu tariffau er mwyn lleihau'r effeithiau i swyddogion, swyddogion adolygu, ynadon, a darparwyr y sector gwirfoddol.
6. Canllawiau clir ar gyfer Gwasanaeth yr Heddlu, Gwasanaeth Erlyn y Goron, ac unrhyw bartner arall sy'n ymwneud â gwneud penderfyniadau a sut i'w ddefnyddio gydag amodau eraill a sicrhau bod penderfyniadau'n cael eu gwneud yn gyson, yn enwedig yn ystod cyfnodau o bwysau a llwythi gwaith uchel (pan all gwneud penderfyniadau fod yn ddiffygiol neu pan fydd pobl yn cymryd y llwybr 'cyhuddo' hawdd i arbed amser).
7. Deall bod anghenion menywod yn gymhleth er gwaethaf troseddau lefel isel yn aml ac yn gyffredin yn cynnwys cymorth sy'n ymwneud â heriau iechyd meddwl gwael, cam-drin, trais domestig, llesiant, materion tai, problemau ariannol, defnyddio sylweddau, diffyg addysg, hyfforddiant neu gyflogaeth, sgiliau rhianta negyddol, a bod yn ddarparwr gofal sylfaenol neu'n unig ofalwr.
8. Adnoddau i weithwyr allweddol arbenigol a gweithgareddau i ddiwallu anghenion cymhleth ac uchel (yn enwedig iechyd meddwl) ond nid i 'orddosio' menywod ag ymyriadau a chymorth bygythiol a rhy ddwys. Bod gweithwyr allweddol yn annibynnol ar y CJS ac yn aml wedi'u lleoli o fewn dalfeydd i gefnogi penderfyniadau effeithiol ar gyfer dargyfeirio cyn-llys ac arwain ar gydgynhyrchu cynllun ymyrraeth â menywod.
9. Datblygu a/neu weithio gyda sefydliadau arbenigol sy'n cefnogi'r rheini o grwpiau ymylol, megis menywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig, y rheini â chredoau crefyddol, ac unigolion a grwpiau LHDTQIA+.
10. Hyrwyddwr menywod dynodedig i weithio ochr yn ochr â phob asiantaeth/rhanddeiliad sydd â chyswllt rheolaidd â dalfeydd (bob dydd) i wirio a chodi ymwybyddiaeth gyda swyddogion ac ymweliadau â dalfeydd i siarad â menywod yn y ddalfa (ddwywaith yr wythnos).
11. Ymgorffori ymarfer a gwasanaethau cyfannol, wedi'u llywio gan drawma, ac sy'n benodol i fenywod sy'n meithrin ymddiriedaeth, parch, diogelwch, a mwy o hunan-asiantaeth a myfyrdod i gefnogi grymuso a phenderfyniadau bywyd gwybodus a bywydau iach ac nad ydynt yn troseddoli nac yn stigmateiddio menywod ymhellach.
12. Strategaeth gyfathrebu wedi'i hanelu at fenywod o fewn y CJS, y rhai sy'n gweithio yn y CJS, a gwasanaethau cymorth eraill yn y gymuned ehangach i godi ymwybyddiaeth.
13. Dull data 'defnyddiwr-gyfeillgar' fel y gellir cyflawni dealltwriaeth a dysgu effeithiol a bwydo'n ôl i'r dull ar gyfer datblygiad parhaus.
14. Ymchwil pellach i anghenion menywod o grwpiau ymylol gan gynnwys y rheini o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig, cefndiroedd crefyddol, a'r rhai sy'n LHDTQIA+.

Mae'n werth nodi bod y Glasbrint Cyfiawnder i Fenywod wedi creu'n ddiweddar (trwy Wasanaethau Seicolegol Fforensig HMPPS) ac ar hyn o bryd yn profi 'Model Rhywedd wedi'i Lywio gan Drawma dan Arweiniad Seicolegol' sy'n darparu offeryn ar gyfer Gwasanaethau sy'n gweithio gyda menywod sydd mewn cysylltiad â'r CJS, i feincnodi eu hunain yn ei erbyn o ran arfer da wrth weithio gyda menywod. Mae'r model hwn wedi'i brofi'n ddiweddar yng nghyd-destun dargyfeirio Gogledd Cymru ond nid oes adroddiadau na gwerthusiadau ar gael eto, a phan fyddant, byddant yn ychwanegu rhywfaint o gyd-destun ac offeryn perthnasol i gefnogi gweithio effeithiol ochr yn ochr â menywod sy'n ymwneud â'r CJS.

Fodd bynnag, nid yw unrhyw ran o'r naratif uchod yn trafod anghenion na phrofiadau'r menywod o leiafrifoedd ethnig a fu'n ymwneud â'r prosiectau.

Mae'r argymhellion ar gyfer ymarfer yn y dyfodol felly yn ddefnyddiol ond nid ydynt yn rhoi'r profiadau, yr anghenion a'r datblygiadau mewn ymarfer sy'n ffocws i'r adolygiad llenyddiaeth hwn yn benodol mewn cyd-destun. Yn wir, mae'r llenyddiaeth sydd ar gael ar brofiadau menywod o leiafrifoedd ethnig o ddargyfeirio ac ymyrraeth cyn-llys gan gynnwys defnyddio OoCD yn gyfyngedig iawn a bron nad yw'n bodoli o fewn persbectif y DU (Sheeran, 2022).

Mae Thomas (2021) yn cynnig adroddiad amserol a gomisiynwyd drwy'r prosiect Glasbrint Cyfiawnder i Fenywod, gyda set o 33 o argymhellion wrth weithio gyda menywod o leiafrifoedd ethnig o fewn y CJS yng Nghymru. Mae'r argymhellion wedi'u gosod mewn meysydd ymarfer thematig gan gynnwys; iaith a therminoleg, deall ac ymateb i drawma hiliol, pwysigrwydd gwasanaethau arbenigol, ymyrraeth gynnar ac atal, llysoedd a dedfrydu, dedfrydau cymunedol, dalfa ac ailsefydlu, ymchwil, a gwerthuso.

Mae'r rhai mwyaf perthnasol ar gyfer dysgu ar gyfer yr adolygiad hwn o lenyddiaeth yn ymwneud â themâu; iaith a therminoleg, deall ac ymateb i drawma hiliol, pwysigrwydd gwasanaethau arbenigol, ac ymyrraeth gynnar ac atal. Bydd y themâu hyn i gyd yn cael eu trafod yn fanwl isod gan eu bod yn cynnig un o'r unig destunau lleiafrifoedd ethnig penodol am fenywod yn y CJS. Lle bo ar gael, bydd llenyddiaeth arall (yn ogystal â'r hyn y cyfeiriwyd ato gan Thomas) yn ymwneud â thema'r drafodaeth yn cael eu defnyddio i ddadansoddi a beirniadu'r pwyntiau a godwyd ymhellach; felly, er enghraifft, wrth drafod trawma hiliol, bydd y llenyddiaeth ehangach ar drawma hiliol ac ymyriadau a dulliau cymorth yn cael eu defnyddio i gynnig trafodaeth fwy beirniadol (er bod gwaith Thomas o ansawdd uchel ac yn feirniadol ynddo'i hun).

Mae Thomas (2021) yn dadlau bod iaith a therminoleg yn rhan annatod o gefnogi menywod o leiafrifoedd ethnig a sut mae defnyddio'r term 'BAME' i lawer yn sarhaus ac nad yw'n gynhwysol nac yn gynrychioliadol o'r amrywiaeth amrywiol o hunaniaethau ethnig (Adebisi 2019; Canolfan Iechyd Meddwl, 2021; Arolygiaeth Carchardai EM 2020; Arglwydd Farmer 2019). Yn wir, mae Duncan a Trejo (2017) yn dadlau bod gan hunaniaeth ethnig ystyr unigryw i bob unigolyn o fewn unrhyw grŵp ethnig. Y term a'r defnydd o iaith sy'n cael ei ystyried yn fwy priodol o ymchwil Thomas (2021: t5) yw 'lleiafrif hiliol ac ethnig' gan ei bod yn 'anhierarchaidd, nid yw'n hunaniaeth, mae'n dilysu hunaniaethau aml-hiliol/aml-ethnig ac yn bwysicaf oll mae'n cydnabod y broses a ddefnyddir i leiafu pobl fel rhywbeth cymdeithasol yn hytrach na naturiol neu

gynhenid.' Yn wir, mae Thomas yn argymell mewn unrhyw ymarfer gyda menywod (er y dylai hwn fod yn unrhyw berson) fod angen canolbwyntio ar ddod i adnabod y menywod a'u hunaniaeth ethnig a'r iaith a/neu'r derminoleg y maent yn eu defnyddio ar gyfer eu hethnigrwydd a/neu hil. Mae cymryd yr amser i gyflawni hyn yn dangos arfer cynhwysol ac ystyriol ac yn cefnogi'r ymarferydd i geisio cymorth priodol arall os oes angen (Thomas, 2021). Mae'r Ganolfan Iechyd Meddwl (2021) yn cefnogi Thomas (2021) ac yn cynnig arweiniad tebyg ar derminoleg ac iaith ac yn cynnig pedair 'rheol' i gefnogi arfer da. Y rhain yw; lle bynnag y bo modd byddwch yn benodol a pheidiwch â defnyddio labeli ymbarél; peidiwch â defnyddio'r term BAME fel enw neu label lle bynnag y bo modd; wrth gyfeirio at gymunedau lluosog, defnyddiwch dermau fel cymunedau wedi'u diffinio yn ôl hil, pobl groenliw a grwpiau ymylol eraill, neu gymunedau sy'n profi anghydraddoldeb hiliol; ac yn olaf, rhowch friflythrennau i unrhyw grŵp hiliol, felly er enghraifft, Du, Roma, Iddewig.

Mae deall ac ymateb i drawma hiliol hefyd yn argymhelliad allweddol yn adroddiad Thomas (2021). Mae Thomas (2021) yn amlinellu sut mae'r llenyddiaeth ar drawma ((Durr 2020; Ranjbar et al 2020) yn esbonio sut mae pawb yn profi trawma a bod angen i unrhyw ddull wedi'i lywio gan drawma greu amgylchedd iachaol a bod hyn yn wahanol i bob unigolyn a dylai fod yn seiliedig ar eu profiadau, ffiniau, disgwyliadau, ac anghenion. Yn bwysig, mae Thomas (2021) yn tynnu sylw at yr angen i ddeall hiliaeth fel ffurf ar drawma (a gefnogir gan Asmussen et al., 2020; Resler, 2019) ac mae'r ddealltwriaeth hon yn rhan annatod o ddatblygu amgylcheddau iachaol a chefnogol i'r rhai sydd wedi'i brofi. Mae Boachie (2021) yn diffinio trawma hiliol fel effaith llawn straen sydd â phoen seicolegol a/neu emosiynol o ganlyniad i hiliaeth uniongyrchol neu anuniongyrchol.

Mae Comas-Diaz (2019) yn nodi bod trawma hiliol yn drawma parhaus a chyfunol trwy amlygiad ac ail-amlygiad i hiliaeth (a gefnogir hefyd gan Williams et al, 2021). Yn ychwanegu pwysau at hyn mae gwaith Hargons et al (2022) sy'n trafod trawma hiliol ond sydd hefyd yn cynnwys y syniad o straen ar sail hil. Yn wir, mae Hargons et al (2022) yn tynnu sylw at waith Anderson a Stevenson (2019) a ganfu fod straen ar sail hil yn digwydd trwy achosion uniongyrchol neu anuniongyrchol o hiliaeth. Mae Hargons et al (2022) yn dadlau y gall straen ar sail hil, dros amser, ddatblygu canlyniadau iechyd meddwl negyddol tymor hwy fel iselder, gorbryder a rhagolwg bywyd negyddol y gellir ei ddiffinio fel trawma hiliol (Carter et al, 2005; Williams et al., 2018) a llesiant negyddol cyffredinol (Bryant-Davis, 2007; Williams et al., 2018). Mae Hargons et al (2022) hefyd yn tynnu sylw at y syniad o drawma grŵp hanesyddol (Helms et al., 2010; Williams et al, 2021) a all gynnwys gwybodaeth am y fasnach gaethweision, hanesion trefedigaethol, a thrais llywodraethol ar grwpiau lleiafrifoedd ethnig. Mae Thomas (2021) hefyd yn cynnig y gall trawma hiliol gael ei achosi trwy dystio neu glywed am hiliaeth ac ymddygiad a digwyddiadau hiliol (Thomas, 2021). Mae diffiniad Williams et al (2021) yn tynnu llawer o'r themâu hyn at ei gilydd ac yn diffinio trawma hiliol fel effaith drawmatig gronnus hiliaeth ar unigolyn y gellir ei hachosi gan weithredoedd unigol yn ogystal â hiliaeth strwythurol ar lefelau diwylliannol a chymunedol a hiliaeth o gyd-destunau hanesyddol. Felly, gellid ystyried trawma hiliol fel canlyniad i groniad o straen ar sail hil, yn enwedig os yw'n arwyddocaol a phwerus; ond mae'n bwysig nodi nad yw pob straen ar sail hil yn arwain at drawma hiliol os yw'r cymorth priodol yn cael ei ddarparu ac ymgysylltir ag ef i hwyluso strategaethau ymdopi ac iachau (Hargons et al, 2022).

Mae Thomas (2021) a Williams et al (2021) ill dau yn cyfleu sut mae trawma hiliol yn digwydd ar lefelau personol a strwythurol cymdeithas a phwysigrwydd hyn ar gyfer deall profiadau unigol a strwythurol o hiliaeth a thrawma hiliol, gyda Williams et al (2021) yn nodi'r lefel ddiwylliannol a chymunedol hefyd. Mae'n werth nodi gwaith Thompson (2006) yma, ac wrth egluro gwahaniaethu a gormes creodd ddadansoddiad PCS. Mae dadansoddiad PCS yn cynnig bod gwahaniaethu a gormes, ac yn yr achos hwn hiliaeth, yn gweithio ar dair lefel, y personol, y diwylliannol, a'r strwythurol. Mae'r lefel bersonol yn cyfeirio at farn a normau unigol sy'n cael eu dylanwadu gan y lefel ddiwylliannol, lle mae gwerthoedd a rennir a normau cymdeithas wedi'u gwreiddio a'u derbyn yn gyffredinol, ac yn olaf y lefel strwythurol yw lle mae normau, gwerthoedd, iaith ac ymddygiadau'n cael eu 'gweu i ffabrig cymdeithas.' Yn y cyd-destun hwn mae lluniadau hiliol yn y cyfryngau o bobl Ddu fel rhai peryglus ac yn gysylltiedig â gangiau a chyffuriau (lefel S) yn cael ei fewnoli ar y lefel ddiwylliannol a'i dderbyn fel realiti (lefel C) ac yna'n effeithio ar yr unigolyn i gredu hyn a thrafod mewn ffyrdd tebyg (lefel P). Mae gan hyn oblygiadau defnyddiol i ymarfer gan ddefnyddio model dull system gyfan wrth ddychmygu sut i herio hiliaeth yn y CJS ar y lefel strwythurol, diwylliannol a phersonol pan fydd y CJS wedi'i wreiddio yn y gymdeithas ehangach. Mae Thomas (2021) yn cynnig cyd-destun defnyddiol yr her a wynebir pan na fydd menywod o leiafrifoedd ethnig sydd angen cymorth gan y CJS a gwasanaethau prif ffrwd eraill yn ymgysylltu â'r CJS, yn adrodd am drosedd, nac yn ymddiried yn y CJS oherwydd ofn amlygiad pellach i drawma hiliol drwy ymarfer a diwylliannau hiliol ac yn amlygu ystod o ymchwil a oedd yn cefnogi hyn (HMICFRS, 2021; Lammy, 2017; a Patel, 2021).

Yn y pen draw, fel y mae Thomas (2021) a Hargons et al (2022) yn ei amlygu, mae straen a thrawma hiliol i gyd yn cael eu profi'n wahanol gan bobl, ac maen rhan o hyn oherwydd bod gennym ni i gyd hunaniaethau lluosog a heriau a realiti yn ymwneud â'n holl hunaniaethau. Wrth gefnogi menywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig, mae Thomas (2021) yn nodi sut mae'n rhaid i ni fod yn ymwybodol o sut mae rhywedd, ethnigrwydd, a hunaniaethau eraill fel crefydd, rhywioldeb, a dosbarth i gyd yn croestorri (gweler Buncy ac Ahmed, 2019; a Cox a Sacks-Jones, 2019) i allu creu (fel y mae'r Glasbrint Cyfiawnder i Fenywod, 2019 yn cyfarwyddo) dulliau unigol i gefnogi anghenion menywod a gefnogir yn gryf o'r sylfaen dystiolaeth ymarfer a ddadansoddwyd hyd yma yn yr adolygiad hwn.

Mae Thomas (2021) yn tynnu sylw at yr angen pwysig o allu bod yn ddiwylliannol gymwys a gallu trafod hil, diwylliant a hiliaeth gyda menywod yn y CJS fel bod ymarferwyr yn dangos i fenywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig bod ganddynt ddiddordeb ynddynt a'u bod am eu cefnogi yn effeithiol ac nid oes arnynt ofn trafod materion a phrofiadau sydd mor ganolog i'w hunaniaeth. Mae Duncan a Trejo (2017) yn dadlau y bydd gan bob unigolyn o fewn pob grŵp ethnig ystyr unigryw i'w hunaniaeth ethnig unigol ac felly mae gallu trafod a deall dealltwriaeth a phrofiadau unigol yn amlwg yn hynod bwysig. Canfu Thomas (2021) fod arfer sy'n ddiwylliannol gymwys yn nodweddiadol o wrando gweithredol, hwyluso a chefnogi sgyrsiau yn ymwneud â phrofiadau menywod o ddiwylliant, ethnigrwydd, hiliaeth, a thrawma hiliol (Imkaan, 2016a). Nid yw'n syndod, oherwydd y realiti bod y rhan fwyaf o drawma hiliol yn cael ei achosi gan ac o ryngweithio â phobl Gwyn, bod angen i fenywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig (pob person lleiafrifoedd ethnig) gael ymarferwyr sy'n eu cefnogi sydd hefyd o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig hefyd, gan y gall greu, gydag arfer effeithiol, fannau mwy diwylliannol unigryw a diogel lle gallant gael sgyrsiau agored a gonest heb ofni mwy o drawma hiliol a hiliaeth (Imkaan, 2016b).

Mae Naz, Gregory, a Bahu (2019) yn cynnig rhywfaint o ddysgu defnyddiol mewn perthynas â pherthnasoedd therapiwtig â phobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig, ac er ei fod yn canolbwyntio ar ddefnyddio CBT o fewn gwasanaethau iechyd meddwl mae'n cyd-fynd â'r drafodaeth gan Thomas (2021) ac Imkaan (2016b). Canfu Naz et al (2019) hefyd fod pobl o leiafrifoedd ethnig yn cael profiadau llawer gwaeth o wasanaethau iechyd meddwl (sylfaenol ac eilaidd), bod llai o gynrychiolaeth gan therapyddion lleiafrifoedd ethnig, a chanlyniadau gwaeth ar y cyfan o ran cyrchu gwasanaethau a chanlyniadau adferiad. Mae Khunti et al (2020) yn cytuno ac wedi canfod, ers y pandemig covid, bod pobl o leiafrifoedd ethnig wedi cael profiadau gwael o anghydraddoldeb a hiliaeth yn y gwasanaethau iechyd ac yn y gymdeithas ehangach.

Canfu Naz et al (2019) a Kanakam (2022) ill dau fod therapyddion Gwyn yn ddihyder a'u bod yn ei chael yn anodd ac yn peri pryder wrth geisio cefnogi rhywun o gefndir ethnig lleiafrifol oherwydd eu bod yn teimlo na allent ofyn a thrafod ethnigrwydd, diwylliant neu brofiadau hiliaeth y gall y cleient fod yn ei wynebu oherwydd ofn achosi trallod. Bathodd Kanakam (2022: t425) hyn fel 'ofn gwneud pethau'n anghywir' a chanfuwyd bod y ffenomen hon wedi digwydd gyda therapyddion Gwyn yn cefnogi menywod o leiafrifoedd ethnig yn derbyn therapi ac o fewn

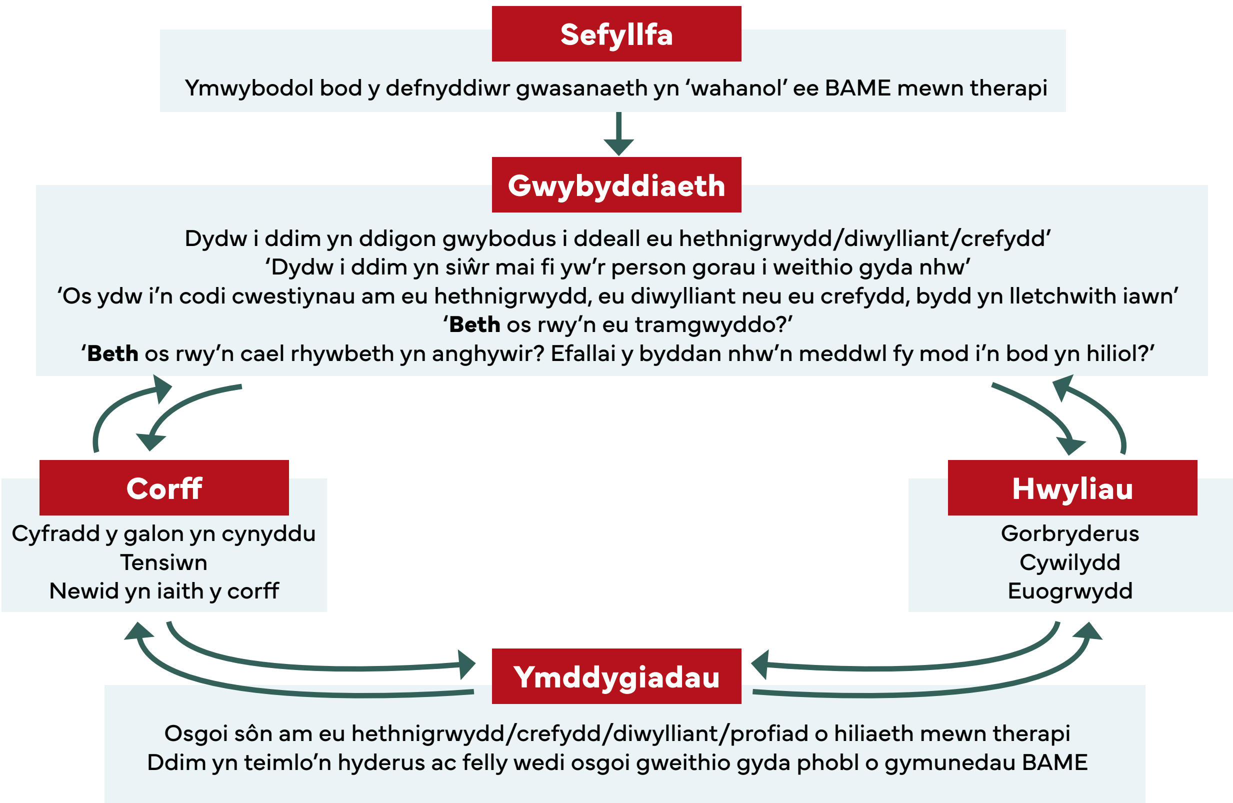

eu diwylliant gwaith a'u gweithlu eu hunain lle'r oedd risg canfyddedig ac ofn o gael eu gweld yn hiliol os yn trafod materion o'r fath mewn ffordd 'anghywir'. Mae Naz et al (2019: t8) yn nodi sut y gellir achosi ofn a phryder mewn cyd-destunau o'r fath yn dda trwy ddefnyddio model gwybyddol pum maes Williams (2001) sy'n fodel sylfaenol a ddefnyddir mewn CBT y gellir ei weld isod ac sy'n cynnig dealltwriaeth weledol dda o'r ffenomen hon y gellir dadlau ei bod yn cysylltu'n dda â phrofiadau'r rhan fwyaf o ymarferwyr Gwyn wrth geisio cefnogi pobl o gefndir lleiafrifoedd ethnig, os nad ydynt yn hyderus eu bod yn ddiwylliannol gymwys yn eu dull ymarfer.

Yn ddiddorol, canfu Kanakam (2022) hefyd fod therapyddion yn teimlo, wrth geisio cefnogi menywod o leiafrifoedd ethnig yn benodol, eu bod wedi'u cyfyngu gan yr opsiynau asesu a thriniaeth cul nad oeddent yn aml yn cefnogi canlyniadau cadarnhaol i fenywod lleiafrifoedd ethnig.

Mae'r llenyddiaeth ar drawma hiliol a gweithio'n effeithiol gyda phobl o leiafrifoedd ethnig yn dangos bod gwir angen i'r CJS newid fel ei bod yn dileu hiliaeth o'i mewn i atal y system a'r bobl sy'n gweithio ynddi rhag achosi trawma hiliol pellach i'r bobl y mae i fod i'w cefnogi. Mae Thomas (2021) yn cynnig pedwar argymhelliad i sicrhau bod y CJS yn cefnogi'r rhai sydd â thrawma hiliol ac yn creu system nad yw'n hiliol nac yn trawmateiddio pobl yn hiliol ymhellach, sef; Cydnabod Trawma Hiliol fel bod pobl sy'n cymryd rhan mewn gwasanaethau yn teimlo'n ddilys ac yn gallu trafod eu profiadau; Normaleiddio sgyrsiau ar hil, hiliaeth, a thrawma hiliol er mwyn cyflawni arfer da; Datblygu gwasanaethau cymorth priodol sy'n ddiwylliannol unigryw, diogel, ac sy'n cynnig dulliau unigol o wella ac adsefydlu gan bobl o'r un ethnigrwydd, crefydd a rhywedd â nhw; ac yn olaf herio hiliaeth sefydliadol yn y CJS a'r gymdeithas ehangach.

Mae Naz et al (2019) a Kanakam (2022) yn ychwanegu hygrededd at argymhellion Thomas (2021) a hefyd yn cynnig, er mwyn creu gwell gwasanaethau iechyd meddwl sy'n diwallu anghenion pobl o leiafrifoedd ethnig, bod angen dyrannu mwy o adnoddau i ddeall y rhwystrau yn well o ran cael mynediad at wasanaethau o'r fath a sut i gefnogi adferiad yn well ac ymarfer sy'n ddiwylliannol gymwys sy'n cynnwys ystyried dealltwriaeth wleidyddol ehangach o fewn therapi. Er mwyn gwireddu'r nod hwn, mae'r ddau ohonynt yn hyrwyddo'r defnydd o ymarfer adfyfyriol a mannau goruchwylio, yn ogystal ag addysg a hyfforddiant parhaus, fel bod therapyddion yn cael amser i adnabod a chwestiynu eu hymddygiad osgoi a thueddiadau eu hunain mewn lleoliadau diogel ac anfeirniadol. Mae Kanakam (2022) yn ychwanegu bod ymarfer myfyriol gyda chydweithwyr hefyd yn bwysig ac yn cynnig y syniad o greu dull 'ymarfer myfyriol diwylliannol' sy'n cefnogi myfyrio i ddatblygu addasiadau diwylliannol i ymarfer er mwyn gallu cefnogi menywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn well. Oherwydd y bylchau amlwg mewn gwybodaeth a sgiliau o ran bod yn ddiwylliannol gymwys, mae angen dull gweithredu sy'n cefnogi 'gwyleidd-dra diwylliannol' lle mae'r rhai sy'n gweithio gyda neu ar gyfer pobl o leiafrifoedd ethnig yn ymrwymo i ddysgu gydol oes parhaus sy'n herio eu tuedd ddiwylliannol eu hunain i datblygu eu cymhwysedd diwylliannol (Foronda et al, 2016). Mae Kanakam (2022) yn argymell bod angen mwy o waith ar lefel genedlaethol i gefnogi newid system gyfan sy'n darparu canllawiau ymarfer a dogfennau cymorth i bawb yn y sector iechyd sy'n cefnogi anghenion menywod o leiafrifoedd ethnig, yn ogystal â mwy o ddogfennaeth i'r cyhoedd i ddangos sut mae'r sector iechyd yn newid i ddiwallu anghenion lleiafrifoedd ethnig yn well ac i ddangos ei fod yn dod yn fwy cynhwysol a diwylliannol gymwys i feithrin ymddiriedaeth yn y system. Mae Kanakam (2022) yn cydnabod hefyd y dylid cael mwy o waith allgymorth i sicrhau bod menywod o leiafrifoedd ethnig yn gallu rhannu eu profiadau a'u hanghenion a all wedyn gefnogi datblygiad cydgynhyrchiol gwasanaethau sy'n ddiwylliannol gymwys. Mae Naz et al (2019) yn cytuno ac fel Thomas (2021) mae'n cydnabod bod angen gwneud mwy i fynd i'r afael â'r anghydraddoldebau strwythurol sy'n bodoli mewn gwasanaethau iechyd meddwl a chanllawiau moesegol i sicrhau arfer sy'n ddiwylliannol gymwys.

Mae angen mwy o wasanaethau arbenigol hefyd gan eu bod yn allweddol i gefnogi menywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn effeithiol (Thomas, 2021) ac nad yw profiadau gwasanaethau prif ffrwd yn aml yn gadarnhaol neu nad ydynt yn diwallu anghenion (Imkaan 2016a; Lovatt et al 2020; Memon et al 2016; Prison Reform Trust 2017; Revive 2020). Er, nid ydym yn 'gwybod' hyn o'r gwerthusiad o brosiectau dargyfeirio gan na ddarperir gwerthusiad o brofiadau lleiafrifoedd ethnig mewn gwirionedd.

Mae tystiolaeth gref bod gwasanaethau cymorth ar gyfer pobl o leiafrifoedd ethnig yn fwy effeithiol a bod eu heisiau pan gânt eu cynnig gan bobl o'r un cefndir a hunaniaeth leiafrifol ethnig i'r rhai y maent yn eu cefnogi, gan eu bod yn cynnig gwasanaethau arbenigol sy'n fwy gwybodus yn ddiwylliannol (Imkaan 2016a; The Prison Reform Trust 2017; Cymorth i Fenywod Cymru 2018) ac y dylai hwn fod yn faes ffocws a thwf (Kanakam, 2022). Fel y trafodwyd yn gynharach, mae gan fenywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig brofiadau gwaeth o'r CJS ac maent yn wynebu rhwystrau lluosog oherwydd hunaniaethau croestoriadol. Felly, er mwyn i wasanaethau arbenigol fod yn effeithiol mae angen iddynt ddarparu cymorth ar gyfer profiadau ac anghenion diwylliannol, rhywedd, crefyddol, iaith, LHDTQIA+, llesiant a cham-drin (yn ogystal ag eraill) sy'n fwy cyffredin ymhlith menywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig. Dyna pam mae angen gwasanaethau arbenigol i ddarparu cymorth mor gymhleth fel rhan o ddull system gyffredinol lle mae angen gwasanaethau prif ffrwd hefyd i gynnig gwasanaethau sensitif a diwylliannol briodol i fenywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig hefyd (Thomas, 2021).

Mae Thomas (2021) yn argymell felly, er mwyn i'r CJS gefnogi menywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn fwy effeithiol bod angen; parhau i ariannu sefydliadau arbenigol, a datblygu rhai newydd; mwy o sefydliadau arbenigol i gefnogi amrywiaeth o fewn hunaniaethau a phrofiadau lleiafrifoedd ethnig er mwyn osgoi homogeneiddio menywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn un grŵp; a gweithio'n agosach gyda sefydliadau lleiafrifoedd ethnig arbenigol.

Y thema olaf a gyflwynwyd gan Thomas (2021) sy'n uniongyrchol berthnasol i'r adolygiad hwn yw ymyrraeth gynnar ac atal ac mae'n defnyddio gwaith Samota a Blake (2012) yn bennaf i roi cyd-destun i ble y dylai gwaith o'r fath ganolbwyntio. Mae Thomas (2021) yn awgrymu bod angen gwneud mwy o ymchwil o fewn cyd-destunau lleol fel bod gwasanaethau a ddatblygir yn deall ac yn bodloni anghenion a phrofiadau lleol (fel y mae Kanakam, 2022) menywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig a'r cydadwaith o ddylanwadau sy'n tynnu menywod i droseddu ond gellir ei ddefnyddio hefyd i gefnogi ymatal ohono.

Mae Thomas (2021) yn nodi sut mae Glasbrint Cyfiawnder i Fenywod (2019) yn argymell bod angen archwilio cyfleoedd i weithio gydag addysg a phartneriaid perthnasol eraill i nodi cyfleoedd ar gyfer ymyrraeth gynnar ac atal. Er mwyn cyflawni hyn yn effeithiol mae Thomas yn dadlau bod angen gweithio ochr yn ochr ag ystod amrywiol o sefydliadau arbenigol sy'n cynnig gwasanaethau i fenywod a merched o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig er mwyn iddynt allu llywio ac arwain datblygiad gwasanaethau priodol sy'n diwallu anghenion a phrofiadau uniongyrchol grwpiau o'r fath. Mae lens ddefnyddiol a ddarperir yma yn ymwneud â cham-drin domestig a sut y dylai'r ffrwd waith atal ac ymyrraeth gynnar ddarparu cymorth i fenywod sy'n datgelu cam-drin domestig a bod angen gwasanaethau arbenigol i fenywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig oherwydd y rhwystrau lluosog y gallant eu hwynebu wrth ddatgelu cam-drin domestig. Canfu Patel (2021) fod menywod o ethnigrwydd De Asiaidd yn aml yn poeni am ganlyniadau cymunedol sylweddol iddynt hwy eu hunain a'u teulu ac yn yr un modd ar gyfer menywod Romani, Sipsiwn, Teithwyr (Boyce, 2014). Mae yna hefyd ddiffyg ymddiriedaeth ehangach yn y CJS fel y trafodwyd yn gynharach yn yr adolygiad hwn (Bhattacharya, 2021; Jones, 2022; a Patel, 2022) sy'n ychwanegu rhwystr sylweddol arall at ddatgelu.

Mae Thomas (2021) yn cynnwys gwaith y tri chynllun dargyfeirio ar gyfer menywod yng Nghymru: Gogledd Cymru, Checkpoint; Dyfed Powys, Cynllun Dargyfeirio Troseddwyr; a Gwasanaeth Dull System Gyfan Braenaru Menywod yn Ne Cymru a Gwent. Mae Thomas (2021) yn nodi sut y mae angen i'r cynlluniau, sy'n dargyfeirio menywod oddi wrth y CJS i ymyriadau yn y gymuned, sicrhau bod gwasanaethau cymorth arbenigol priodol ar gyfer lleiafrifoedd ethnig ar gael sy'n wybodus yn ddiwylliannol. Nid yw Thomas (2021) yn nodi a yw'r cynllun Braenaru yn cyflawni hyn neu beidio ond mae'n nodi (ar adeg cyhoeddi) bod 84% o'r rhai a oedd yn ymwneud â'r cynllun yn Wyn Prydeinig neu'n Wyn Gwyddelig; a bod gan ranbarthau Dyfed Powys a Gogledd Cymru ddemograffeg 100% Gwyn heb unrhyw ddata ar draws unrhyw ranbarthau ar ethnigrwydd y staff cymorth sy'n cyflwyno'r cynllun a'r mentrau.

Yn dilyn yr adolygiad o ymyrraeth gynnar ac atal mae Thomas (2021) yn cynnig pum argymhelliad ar gyfer arfer da ac mae'r rhain yn cynnwys bod yn rhaid i ymarferwyr sy'n gweithio yn y maes hwn; gweithio'n agos gyda'r rhai sydd â phrofiadau uniongyrchol o'r CJS i adfyfyrio, adolygu a chreu mentrau sy'n briodol; alinio gwaith gyda ffrwd waith BAME (eu terminoleg a'u hiaith) IOM Cymru fel bod menywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn cael eu hystyried (pe bai'n cael ei ddiweddaru byddai hyn nawr yn ymwneud â Chynllun Gweithredu Gwrth-hiliaeth ar gyfer y CJS yng Nghymru); datblygu hyfforddiant ac ymarfer ar gyfer cefnogi datgelu cam-drin; a gwaith partneriaeth effeithiol gyda sefydliadau arbenigol i lywio a datblygu mentrau (nad ydynt ychwaith yn troseddoli'r menywod hynny ymhellach); a sicrhau bod yr ymarferwyr sy'n gweithio yn y maes hwn yn dod o gefndiroedd ethnig amrywiol sy'n adlewyrchu'r menywod y maent yn eu cefnogi.

O ddadansoddi a chyfuno'r themâu yn yr adran hon mae meysydd dysgu clir ac argymhellion ar gyfer datblygu ymarfer sy'n bodloni anghenion a phrofiadau menywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn well; gellir dadlau y gellir cymhwyso'r rhain yn uniongyrchol i ddulliau dargyfeirio a chyn-llys yng Nghymru. Mae'r gwersi a'r argymhellion fel a ganlyn:

1. Mae defnydd iaith a therminoleg yn bwysig ac mae ethnigrwydd yn unigryw i bob unigolyn ac felly nid yw defnyddio labeli ymbarél fel BAME yn briodol. Mae'r defnydd o 'leiafrifoedd hiliol ac ethnig' 'cymunedau hil' a 'phobl groenliw a grwpiau ymylol eraill' yn cael ei ffafrio'n gyffredinol gan ei fod yn dilysu hunaniaeth hiliol / ethnig lluosog ac nid yw'n hierarchaidd. Fodd bynnag, mae dod i adnabod menywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig a'u dewis iaith a therminoleg yn arfer gorau ac mae'n dangos i fenywod eich bod yn defnyddio arfer cynhwysol ac ystyriol.
2. Mae deall ac ymateb i straen ar sail hil, trawma hiliol, a gwybod bod hiliaeth yn fath o drawma yn ganolog i greu amgylchedd iachaol sy'n ystyried anghenion, profiadau, ffiniau a disgwyliadau menywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig. Mae angen i ymarferwyr ddeall hefyd sut mae rhywedd, ethnigrwydd, a hunaniaethau eraill fel crefydd, rhywioldeb, oedran a dosbarth i gyd yn croestorri i gefnogi creu dulliau cymorth unigolyddol
3. Mae angen ymarferwyr sy'n ddiwylliannol gymwys a gwrth-hiliaeth sy'n gallu gwrando, trafod, a hwyluso sgyrsiau ar hil, ethnigrwydd, diwylliant, hiliaeth, a thrawma hiliol, yn ogystal â hunaniaethau eraill yn gyfforddus ac sy'n gallu dangos bod ganddynt ddiddordeb mewn cefnogi menywod o gefndiroedd ethnig lleiafrifol a'u holl hunaniaethau - mae hyn yn hynod o bwysig ar gyfer meithrin perthnasoedd ac er mwyn i fenywod deimlo'n ddiogel, yn agored ac yn onest ac ymgysylltu'n llwyddiannus â'r cymorth a ddarperir.
4. Mae angen addysg a hyfforddiant effeithiol a pharhaus ar bob ymarferydd, ond yn enwedig ymarferwyr Gwyn Prydeinig ar fod yn ddiwylliannol gymwys ac yn wrth-hiliol yn eu hymarfer fel y gallant gefnogi menywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn effeithiol a pheidio ag osgoi trafodaethau ar sail diffyg gwybodaeth ac ofn a phryder ynghylch 'gwneud pethau'n anghywir'
5. Creu model a diwylliant ymarfer adfyfyriol ym mhob sefydliad i gefnogi trafodaeth adfyfyriol hyderus gyda chydweithwyr, timau, a goruchwylwyr ar gymhwysedd diwylliannol a gwrth-hiliaeth a chefnogi menywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig. Y nod yw creu 'ymarfer adfyfyriol diwylliannol' a dull dysgu gydol oes o weithio ochr yn ochr â menywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig ac ymdrin â hyn gyda 'gwyleidd-dra diwylliannol'.
6. Canllawiau ymarfer i ymarferwyr a gwasanaethau cymorth ehangach yn ogystal â chodi ymwybyddiaeth y cyhoedd ehangach ar lefel genedlaethol i gefnogi newid ar draws y system a chred yn y system
7. Nodi a/neu ddatblygu gwasanaethau arbenigol i fenywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig fel eu bod yn cael eu cefnogi'n effeithiol ac yn briodol mewn argymhellion blaenorol
8. Mwy o adnoddau ar gyfer datblygu a chyllid parhaus ar gyfer gwasanaethau arbenigol i fenywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig fel nad ydynt i gyd wedi'u homogeneiddio gyda'i gilydd
9. Dylai'r rhai sydd â phrofiadau uniongyrchol adolygu a gwerthuso gwasanaethau cyfredol ac arwain datblygiad gwasanaethau a dulliau gweithredu priodol newydd, gan gynnwys addysg a hyfforddiant ymarferwyr
10. Mae angen mwy o ymchwil ar gyd-destunau lleol fel bod gwasanaethau'n cael eu datblygu i ddiwallu anghenion a phrofiadau lleol a chefnogi ymgysylltu ac ymatal dargyfeirio yn well
11. Mae angen cynrychiolaeth gweithlu amrywiol fel ei fod yn adlewyrchu'r bobl sy'n cael eu cefnogi ac felly mae angen cynyddu ymarferwyr lleiafrifoedd ethnig sy'n gweithio mewn dulliau dargyfeirio a chyn-llys a'r CJS ehangach

Mae'r adolygiad hwn o lenyddiaeth bellach wedi trafod, dadansoddi a chasglu'n thematig y themâu cyffredin a'r argymhellion ar gyfer arfer yn y dyfodol ar gyfer OoCD ac ymyriadau cyn-llys eraill ar gyfer y boblogaeth gyffredinol, yn ogystal â chanolbwyntio'n fwy penodol ar boblogaethau lleiafrifoedd ethnig yn ehangach, ymyriadau sy'n canolbwyntio ar fenywod, a chefnogi menywod o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn eang ac o fewn ymyriadau dargyfeirio cyn-llys. Mae'r adolygiad hwn bellach yn troi at y llenyddiaeth sy'n ymwneud â phobl ifanc a'u hanghenion o fewn rhaglenni cyn-llys a dargyfeirio a, lle bo ar gael, lenyddiaeth sy'n canolbwyntio ar anghenion pobl ifanc o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig.

4

Profiadau plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig o'r System Cyfiawnder Ieuenctid a Chyfiawnder Troseddol

Amlinellodd Glasbrint Cyfiawnder i Ieuenctid Cymru (2019) nodau i ddatblygu YJS sy'n drawsnewidiol ac yn gydgysylltiedig, lle mae rhanddeiliaid allweddol yn cydweithio i sicrhau bod y system yn trin plant â pharch a thegwch ac yn cefnogi newid cadarnhaol ac yn cefnogi plant i fyw heb droseddu, teimlo'n ddiogel, a meddu ar lesiant cadarnhaol. Mae Case a Browning (2021) yn ychwanegu at hyn ac yn cynnig dull 'plentyn yn gyntaf' sydd bellach wedi'i fabwysiadu gan Fwrdd Cyfiawnder Ieuenctid Cymru a Lloegr yn eu strategaeth (2021). Oherwydd yr ymrwymiad hwn i ddull plentyn yn gyntaf a bod unrhyw un o dan 18 oed yn cael ei ddiffinio fel plentyn gyda'r dull hwn, bydd y term 'plentyn' yn cyfeirio at unrhyw un o dan 18 oed yn yr adran hon. Fodd bynnag, mae'n bwysig nodi bod gwaith ieuenctid, sy'n broffesiwn sy'n perthyn yn agos, yn labelu eu gwaith fel gweithio gyda phobl ifanc 11-25 oed a bod unrhyw un o fewn yr ystod oedran hwn yn berson ifanc a bod Cyfiawnder Ieuenctid hyd yn oed yn defnyddio'r gair 'ieuenctid' o fewn ei label ei hun, fel y mae cymaint o'r llenyddiaeth ar 'ddargyfeirio ieuenctid.' Mae hefyd yn agor dadleuon ehangach ynghylch a ddylai pobl ifanc yn y cyfnod pontio at fod yn oedolion rhwng 18 a 25 oed gael dulliau gweithredu ar wahân sy'n canolbwyntio mwy ar y plentyn hefyd, ond mae hyn y tu allan i gwmpas yr adolygiad hwn.

Mae Case a Browning (2021) yn cynnig y dylai'r YJS fod yn 'plentyn yn gyntaf'; dylai weld plant fel plant a diwallu eu hanghenion; cefnogi plant i ddatblygu hunaniaeth cymdeithasol cadarnhaol; cydweithio gyda phlant ac ar eu cyfer; a hyrwyddo dargyfeirio oddi wrth y stigma o fod mewn cysylltiad â'r system. Mae Case et al (2022) yn dadlau mai'r her fwyaf a mwyaf enbyd i Gyfiawnder Ieuenctid yng Nghymru a Lloegr yw gwneud i'r daliadau plentyn yn gyntaf brif ffrydio mewn ymarfer cyson ac nid bod yn gysyniad polisi a strategol yn unig. Mae Llywodraeth Cymru (2022) yn cydnabod bod angen newid diwylliannol o fewn y system a datblygu dull gweithredu nad yw'n gosbol, nad yw'n troseddoli'r rhai a oedd yn derbyn gofal, sy'n defnyddio dull plentyn-yn-gyntaf, ac sy'n deall profiadau plant a phobl ifanc o leiafrifoedd ethnig mewn perthynas â dargyfeirio cyn-llys yn well.

Mae'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid (2020) yn cynnig cyd-destun pwysig mewn perthynas â thrin plant fel plant a mabwysiadu dull plentyn yn gyntaf drwy ddefnyddio'r dull Rheoli Achosion Uwch (ECM) o fewn YOS. Mae ECM yn ddull o Ymarfer wedi'i Lywio gan Drawma (TIP) sy'n defnyddio dealltwriaeth seicolegol o ddatblygiad plant i gefnogi ymarferwyr i ddeall ac egluro anghenion ac ymddygiadau datblygiadol plant. Mae'r dull hwn o gefnogi plant yn briodol yn defnyddio'r Model Triniaeth Adfer (TRM) i arwain cynllunio ymyriadau ac mae'n cael ei arwain gan anghenion, yn defnyddio dull aml-asiantaeth, ac yn cael ei gefnogi gan seicolegydd clinigol. Y pwynt pwysig yma yw nad yw plant wedi'u datblygu'n llawn tan ar ôl 18 oed ac felly mae angen dulliau sy'n gysylltiedig ag oedran a datblygiad arnynt i gefnogi eu hanghenion yn effeithiol ac yn briodol.

Mae'r ECM yn defnyddio arbenigedd seicolegydd clinigol i ddadansoddi lefel gorfforol, wybyddol, gymdeithasol ac emosiynol plentyn a chefnogi ac arwain anghenion y plentyn trwy gyfarfod aml-asiantaeth yn ogystal â chynnig cymorth clinigol i ymarferwyr i gefnogi rheoli achosion plant drwy adfyfyrio a thrafod. Mae'r model TRM yn seiliedig ar hierarchaeth anghenion Maslow a'r prif gynsail yw mai dim ond pan fydd anghenion sylfaenol person yn cael eu diwallu gyntaf, megis anghenion ffisiolegol ac anghenion diogelwch a diogeledd, y gellir cyrraedd twf seicolegol a llawn botensial. Mae'r model yn deall bod datblygiad plant yn cael ei effeithio gan drawma lle mae datblygiad emosiynol, cymdeithasol a gwybyddol yn cael ei beryglu, ei ohirio, neu ei amharu, a bod trawma ac ACE mor gyffredin mewn plant sy'n ymgysylltu â'r YJS, mae'r defnydd o'r TRM mor bwysig, gan ei fod yn canolbwyntio ar anghenion unigol, gan ddefnyddio amynedd ac empathi ac adsefydlu yn hytrach na mesurau cosbol neu gosbi. Felly, mae'r ECM yn rhoi ffocws sylweddol ar berthnasoedd cadarnhaol a meithrin ymddiriedaeth gyda phlant sy'n creu diogelwch, dibynadwyedd, dewis, cyfranogiad, a grymuso (Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid, 2020).

Mae Harris a Goodfellow (2022) hefyd yn cynnig cyd-destun ôl-bandemig amserol yn eu papur ar ddyfodol y System Cyfiawnder Ieuenctid. Mae'r papur briffio yn dangos y gwahaniaethau hiliol sylweddol yn y llysoedd a dedfrydu plant o leiafrifoedd ethnig oherwydd eu bod yn profi hiliaeth drwy'r system, gan gynnwys yn ystod stopio a chwilio, arestio, a llai o ddefnydd o weithgarwch dargyfeirio. Maen nhw'n haeru mai'r realiti yw bod nifer anghymesur o blant o leiafrifoedd ethnig yn dod i'r llysoedd a'r broses ddedfrydu ac yna oherwydd gwahaniaethu a thuedd hiliol yn cyflawni dedfrydau hirach a llymach na'u cymheiriaid gwyn, yn enwedig y rhai o gefndiroedd Du. Mae hyn yn golygu bod dros hanner y plant yn y ddalfa a thros draean y plant sy'n cael eu remandio i'r ddalfa yn Ddu. Archwiliodd Van Den Brink (2022: t495) y broses o wneud penderfyniadau mewn prosesau remánd ieuenctid a chanfu fod y rhai sy'n gwneud penderfyniadau ar blant sydd wedi troseddu yn aml yn wynebu'r risg o droi at 'law-fer canfyddiadol' rhagfarnllyd a'u bod yn asesu anghenion risg a lles canfyddedig uwch ar gyfer plant o cefndiroedd lleiafrifoedd ethnig, y rhai ag anabledd, a'r rhai o gefndiroedd economaidd-gymdeithasol is; fel mae data'n cefnogi, mae llawer o blant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig hefyd o gefndiroedd economaidd-gymdeithasol is ac felly'n wynebu mwy fyth o risg o wneud penderfyniadau anghymesur.

Mae Harris a Goodfellow (2022) yn dadlau, yn dilyn y pandemig, fod y Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuenctid yn wynebu heriau difrifol i ddarparu gwasanaeth priodol oherwydd cydbwyso'r model gweithio o bell newydd a sicrhau eu bod yn gweithio'n effeithiol gydag eraill trwy waith partneriaeth traws-asiantaethol i fodloni pennaf les plant (cefnogir hefyd gan WCPP, 2021). Maen nhw hefyd yn awgrymu bod plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig wedi wynebu profiadau mwy ynysig a negyddol yn ystod y pandemig ac mai nawr oedd yr amser i geisio deall eu hanghenion o ddifrif. Canfu'r papur briffio nad oedd profiadau plant o leiafrifoedd ethnig yn ymgysylltu â'r YOS bob amser yn gadarnhaol a chanfuwyd diffygion sylweddol yn ansawdd y gwaith yr oedd YOS ac asiantaethau partner yn ei wneud mewn perthynas â phlant o leiafrifoedd ethnig. Canfu'r ymchwil fod diffyg: dealltwriaeth o'r hyn sy'n achosi gor-gynrychiolaeth yn y system a sut i newid hyn; sut i gefnogi'r heriau yr oedd plant o leiafrifoedd ethnig yn eu hwynebu; sut y dylai YOS herio a chefnogi'r hiliaeth a wynebir gan blant o leiafrifoedd ethnig gan gynnwys proffilio hiliol a stopio a chwilio dro ar ôl tro, trin plant fel oedolion, a thriniaeth galetach gan y YJS a'r CJS; sut i gefnogi plant mewn achosion lle'r oedd pwysau a dylanwad negyddol gan gyfoedion; a'r angen am wasanaethau arbenigol priodol yn benodol ar gyfer plant o leiafrifoedd ethnig sy'n deall ac yn diwallu eu hanghenion (hefyd yn cael ei gefnogi gan WCPP, 2021).

Mae'n amlwg nad yw plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn cael eu cefnogi'n effeithiol a'u bod yn cael eu gorgynrychioli ym mhob cam o'r CJS. Mae hyn er gwaethaf y ffaith bod nifer cyffredinol y plant sy'n troseddu, yn aildroseddu ac yn cael eu hanfon i'r ddalfa wedi gostwng dros y 10 mlynedd diwethaf mae cyfran y plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig wedi codi'n eithaf sylweddol hyd at 2019 yng Nghymru a Lloegr (Maer Llundain, 2021).

Fodd bynnag, mae Llywodraeth Cymru (2022) yn tynnu sylw at y ffaith mai cyfyngedig yw'r data cyhoeddedig sy'n ymwneud â dargyfeirio cyn-llys yng Nghymru ar gyfer plant a bod hwn yn faes amlwg y mae angen ei ddatblygu fel y gellir darparu dealltwriaeth ddyfnach a'i ddefnyddio ar gyfer datblygu ymarfer. Mae Llywodraeth Cymru (2022) yn awgrymu mai'r hyn sydd ei angen yng

Nghymru o ran cefnogi defnydd a dealltwriaeth o effeithiolrwydd dargyfeirio yw; cofnodion lleol i bennu aildroseddu ymhlith y rhai sydd wedi cael eu dargyfeirio cyn-llys, cysylltu data'r heddlu a'r YOT i olrhain canlyniadau dros amser, a chreu metrig newydd (i CALI) sy'n gyson ar gyfer cofnodi canlyniadau.

Mae deall lle'r ydym ni o ran dargyfeirio cyn-llys ar gyfer plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yng Nghymru yn dal i fod mewn cyfnod pontio ond mae Traverse (2023b) yn darparu'r dadansoddiad data diweddaraf a chanfuwyd o'r 14,500 o blant y mae ganddynt ddata ar eu cyfer, bod cyfraddau aildroseddu diddorol ar draws gwahanol ethnigrwydd. Aildroseddodd plant o gefndir Asiaidd/Tsieineaidd ar gyfradd o 32%, y rhai o gefndir Gwyn ar 36.7%, ac roedd y gyfradd aildroseddu uchaf ar gyfer plant o gefndir Du ar 46.9%. Hyd yn oed pan gymerodd Traverse (2023b) i ystyriaeth ystod gyfan o ffactorau gan ddefnyddio dull atchweliad logistaidd gan gynnwys y math o drosedd, risg, demograffeg, agweddau cymdeithasol ehangach, nodweddion y YJS, a nodweddion yr unigolyn. Roedd y dadansoddiad yn dal i gynhyrchu canlyniadau a ganfu anghymesuredd mewn cyfraddau aildroseddu rhwng plant o gefndir Gwyn (36.7%) a phlant o gefndir Du (44%) a chefndir Cymysg (43%). Mae'r dadansoddiad hefyd yn awgrymu bod cysylltiad cryf rhwng sut mae ymarferydd yn asesu risg plentyn o aildroseddu a risg o niwed a chyfraddau aildroseddu uwch mewn gwirionedd, roedd cysylltiadau cryf rhwng profiadau gofal a chyfraddau aildroseddu uwch, ac os oedd plant yn ymwneud â thwyll a ffugio, felly byddai'r math o drosedd yn dylanwadu ar y gyfradd aildroseddu hefyd. Roedd cyfraddau aildroseddu is yn ddeilliannau lle roedd gan y plentyn agweddau cadarnhaol tuag at ddysgu, cyflogaeth, ffrindiau, teulu, a rhianta a gellir dadlau bod hyn yn ddefnyddiol ar gyfer datblygu gweithgareddau a rhaglenni dargyfeirio.

Adolygodd Traverse (2023b) hefyd y rhai a aildroseddodd ac a gafodd ddedfryd o garchar (17%/940 o blant). Gan ddefnyddio eu dull atchweliad a amlinellwyd uchod, canfuwyd, o gymharu â chyfradd carcharu o 14% ar gyfer plant o gefndir Gwyn, fod cyfraddau cadw plant o gefndir Asiaidd/Tseiniaidd yn 21%, 21% o ethnigrwydd Du, a 18% ar gyfer y rheini o gefndir Cymysg. Canfu Traverse (2023b) fod cysylltiadau cryf rhwng asesiadau ymarferwyr o'r risg o aildroseddu a risg o niwed a'r uchaf y risg a neilltuwyd, y mwyaf y tebygolrwydd o ddedfryd o garchar (yn debyg i Van Den Brink, 2022). Roedd pedair gwaith yn fwy tebygol i blentyn gael dedfryd o garchar os oedd wedi cael carchar am ei drosedd gyntaf o gymharu â 75% yn fwy tebygol o gael dedfryd gymunedol am ei drosedd gyntaf. Mae hyn yn awgrymu'n glir bod dargyfeirio plant i ymyriadau yn y gymuned yn fwy llwyddiannus o ran dargyfeirio plant i ffwrdd o'r ddalfa. Roedd plant o gefndir Gwyn hefyd yn fwy tebygol o dderbyn dedfrydau 'haen gyntaf' llai difrifol (25.8%) na'r rhai o gefndir Du (16%).

Yn gyffredinol, rhwng y ddau adroddiad a gyhoeddodd Traverse ar gyfer y Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid, un adroddiad ar gyfer dadansoddiad meintiol o'r data sydd ar gael (2023b) ac un ar gyfer naratifau ansoddol a phrofiadau gan blant ac ymarferwyr (2023) daethant i'r casgliad bod yna wahaniaethau sylweddol, ystadegol arwyddocaol mewn cyfraddau aildroseddu ymhlith gwahanol grwpiau ethnig gyda chyfraddau aildroseddu uwch na'r disgwyl ar gyfer plant o gefndiroedd Du hyd yn oed pan ystyrir ffactorau eraill gan ddefnyddio dadansoddiad atchweliad, fel y trafodwyd yn gynharach. Maent yn datgan bod 'tuedd systematig tuag at or-blismona, gwahardd o'r ysgol, ac anghenion cymorth sy'n cael eu hanwybyddu a'u camddeall gan gymorth ieuenctid a'r system cyfiawnder ieuenctid fel ei gilydd' ac y 'dylid cynnal a chynyddu ymdrechion parhaus i fynd i'r afael â rhagfarn. (Traverse, 2023b: t9).' Fodd bynnag, mae Traverse (2023b) yn cynnig rhywfaint o obaith ac yn awgrymu bod angen ymchwil pellach ar blant o gefndiroedd Asiaidd a Tsieineaidd yr oedd eu cyfraddau aildroseddu'n is na'r disgwyl, gan awgrymu y gallai fod dysgu gyda'r grŵp hwn a all lywio arferion a pholisi yn y dyfodol ar gyfer grwpiau lleiafrifol ethnig eraill.

Mae HMIP (2021) yn ychwanegu rhai dealltwriaethau manwl o brofiadau plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig sydd â phrofiad o'r YJS a'r CJS. Canfuwyd yn eu harolygiad yn gweithio gyda sefydliad o'r enw 'User Voice' a gynhaliodd yr ymchwil ar gyfer yr adroddiad fod cyfran uchel o 'fechgyn du a threftadaeth gymysg' a oedd yn ymwneud â'r System Cyfiawnder Ieuenctid (YJS) hefyd wedi profi profiadau niweidiol yn ystod plentyndod lluosog (ACE) ac roedd ganddynt anghenion eraill sylweddol fel anghenion addysgol arbennig (AAA) a phrofiadau iechyd meddwl yr oedd angen cymorth ac ystyriaeth briodol arnynt i gyd ac yn aml nid oeddent wedi cael eu cefnogi'n effeithiol yn gynharach yn eu bywydau. Mae'r adroddiad yn nodi bod plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig, o garfan o achosion ar ôl y llys, wedi profi gwaharddiadau o'r ysgol (60%), camfanteisio'n droseddol ar blant (30%), gwahaniaethu ar sail hil (50%), plentyn mewn angen neu gynlluniau amddiffyn (33%), anabledd wedi'i gofnodi (26%), ac yn fwyaf tebygol o fod â chynllun addysg, iechyd a gofal neu angen addysgol arbennig nad oedd wedi'i nodi. Roedd cyfraddau uchel hefyd o drais a chwalfa teuluol yn ogystal â byw mewn ardaloedd o amddifadedd cymdeithasol uchel (HMIP, 2021). Ni ddylid colli'r ffaith bod gweithwyr troseddwyr ifanc yn teimlo y gellid bod wedi osgoi troseddu pe bai'r cymorth cywir wedi bod ar gael i ddargyfeirio plant o'r fath oddi wrth y YJS/CJS neu fod bechgyn ifanc o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn teimlo bod eu profiadau'n cael eu derbyn fel y norm 'dyna fel y mae' (HMIP, 2021) ac mae iddo arwyddocâd sylweddol ar sut mae bechgyn o leiafrifoedd ethnig yn gweld eu bywyd a phosibiliadau ar gyfer newid yn y dyfodol mewn termau negyddol a chyfyngedig.

Canfu User Voice hefyd, er bod y mwyafrif o blant yn wynebu llawer o heriau wrth dyfu i fyny, roedd yn rhaid iddynt hefyd ddioddef proffilio hiliol a phrofiadau stopio a chwilio uchel gan yr heddlu a dryswch ehangach ynghylch pwrpasau a rôl y Gwasanaeth Troseddau Ieuenctid (YOT) a beth oedd ar gael i gefnogi eu hanghenion (hefyd wedi'i nodi yn HMIP, 2022). Teimlai llawer o'r plant nad oedd angen cymorth ymyrraeth arnynt gan weithwyr proffesiynol a bod ymyriadau'n gweithio orau pan oeddent yn cael eu gadael ar eu pen eu hunain a chael cyswllt cyfyngedig gan y YOS. Yn ddiddorol serch hynny, pan oedd plant wedi ymgysylltu â'r ymyriadau a'r cymorth a oedd ar gael drwy'r YOS, roeddent yn teimlo bod y dulliau mwy dwys a heriol yn gweithio orau iddyn nhw ac yn hyrwyddo gwell ymgysylltu ac yn teimlo'n llai fel 'ymarfer ticio blwch'. Yn wir, pan oedd pobl ifanc yn ymgysylltu, roedd ganddynt berthnasoedd cadarnhaol gyda'u gweithwyr ac yn teimlo bod pobl yn gwrando arnynt ac yn eu deall a dim ond dau o'r 28 a ddywedodd fod ethnigrwydd eu gweithiwr yn arwyddocaol iddynt. Mae hyn yn awgrymu mai sgiliau, dealltwriaeth, gwybodaeth, uniondeb ac adfyfyrio'r gweithiwr i gefnogi a datblygu perthnasoedd cadarnhaol gyda phlant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yw'r ffactorau pwysicaf wrth gefnogi a hyrwyddo ymgysylltiad ystyrlon ac effeithiol i gefnogi ymataliad. Canfuwyd hefyd pan fydd plant yn cyd-gynhyrchu eu hymyriadau a'u bod yn gwybod ac yn deall beth sy'n digwydd a pham, gyda'r gefnogaeth a'r gred ynddynt gan eu gweithiwr, yna byddant yn fwy tebygol o ymgysylltu â'r gweithiwr a cheisio gweithio tuag at eu nodau tymor hir. Mae O'Brien (2019) yn cynnig awgrym defnyddiol lle mae angen i ddatblygiad arallgyfeirio ym maes cyfiawnder ieuenctid yn y dyfodol sicrhau bod polisi ac arfer yn cynnwys gwneud penderfyniadau cydgysylltiedig rhwng yr heddlu a gwasanaethau plant sy'n defnyddio model o ymarfer sy'n seiliedig ar berthynas ar gyfer plant â anghenion cymhleth, fel bod dulliau gweithredu yn creu cysylltiad ag eraill ac eglurder a pherthnasedd yr ymyriadau a gynigir.

Yn y pen draw, mae HMIP (2022: t53) yn cynnig pum argymhelliad i sicrhau yr eir i'r afael ag anghymesuredd a bod gwasanaethau'n diwallu anghenion plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig. Roedd y pum argymhelliad yn cynnwys: proses recriwtio i ddatblygu gweithlu amrywiol sy'n adlewyrchu poblogaethau lleol; cefnogi staff lleiafrifoedd ethnig yn effeithiol fel bod anghenion yn cael eu diwallu a bod cyfleoedd dilyniant ar gael; hyfforddiant effeithiol i gefnogi staff i nodi a chefnogi anghenion lleiafrifoedd ethnig a chael sgyrsiau am ethnigrwydd, gwahaniaethu, hiliaeth, a phrofiadau unigol; defnyddio offer a data i ddeall proffil plant a theuluoedd sy'n defnyddio gwasanaethau i'w cynnwys ar lefel unigol a micro fel arfer cyffredin; defnyddio data i nodi a deall anghymesuredd yn rhagweithiol a gweithio gyda phlant a theuluoedd i ddeall eu profiadau i gefnogi cyd-destun y data.

Mae Jones a Henry (2022) yn cynnig themâu tebyg o'u hymgysylltiadau â phlant ac oedolion ifanc o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yng Nghymru a oedd yn ymgysylltu â'r YOS a'r rhai a oedd yn byw yn y carchar. Nid oedd y rhai a gymerodd ran yn teimlo ac yn credu eu bod yn cael eu cefnogi neu eu trin yn y ffordd y

mae'r glasbrint cyfiawnder i ieuenctid neu'r dull 'plentyn yn gyntaf' yn ei amlinellu. Maent yn tynnu sylw at y ffaith bod consensws ymhlith pawb y gwnaethant ymgysylltu â nhw eu bod yn cael eu trin yn bennaf heb barch a thegwch ac nad oeddent yn teimlo eu bod yn cael eu cefnogi tuag at newid cadarnhaol. Roedd hefyd yn amlwg iawn bod llawer yn teimlo'n anniogel, yn ynysig, a bod ganddynt lefelau gwael o lesiant ac iechyd meddwl. Yn wir, roedd y plant a'r oedolion ifanc yn teimlo eu bod yn cael eu hystyried yn broblem ac yn wahanol ac nad oedd neb yn ymddiried ynddynt nac yn credu ynddynt nac y gallent newid (gyda chefnogaeth Traverse, 2023). Canfu Jones a Henry (2022) nad oedd y plant a'r oedolion ifanc a gymerodd ran yn teimlo bod y perthnasoedd a'r ffocws ar y gwasanaethau yr oeddent yn ymgysylltu â nhw yn bodloni eu hanghenion; mewn gwirionedd, roedd llawer yn teimlo mai dim ond rhif neu wrthrych oeddent i'w drosglwyddo lle nad oedd neb yn gofalu amdanynt mewn gwirionedd na phwy oeddent a beth oedd ei angen arnynt i adsefydlu neu ymatal rhag gweithgarwch troseddol.

Mae Jones a Henry (2022) yn eu hadroddiad yn dod i'r casgliad bod llawer o waith sydd angen ei gyflawni i chwalu'r cylchoedd system gyfan o hiliaeth ac anghyfiawnder ar gyfer plant o leiafrifoedd ethnig ac oedolion ifanc. Dyma'r atebion a awgrymir ganddynt: cynyddu amrywiaeth ethnig a chynrychiolaeth y gweithlu ym mhob sefydliad o'r YJS a'r CJS; creu gweithlu gwrth-hiliol a diwylliannol gymwys trwy addysg, hyfforddiant ac arweinyddiaeth; canolbwyntio ar ymrwymo i a chyflawni ar draws y YJS a'r CJS ymarfer sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn, wedi'i lywio gan drawma a pherthnasoedd gyda phlant ac oedolion ifanc o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig.

Wrth gyfuno'r drafodaeth a'r cynnwys o'r llenyddiaeth allweddol (Harris a Goodfellow, 2022; HMIP, 2022; Jones a Henry, 2022; Traverse 2023; a'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid, 2020), mae angen datblygiad a dealltwriaeth mewn nifer o feysydd allweddol, ac mae'r adolygiad hwn yn amlygu'r dysgu cyffredin a'r argymhellion ar gyfer ymarfer a pholisi:

1. Defnyddir dull plentyn yn gyntaf lle y gwelir plant fel plant a diwallir eu hanghenion, y cefnogir plant i ddatblygu hunaniaeth cymdeithasol cadarnhaol, cydweithir gyda phlant ac ar eu cyfer, a cheir hyrwyddo dargyfeirio oddi wrth stigma a chysylltiad â'r CJS.
2. Mae angen addysg, hyfforddiant ac arweinyddiaeth o ansawdd uchel sy'n datblygu gweithlu, diwylliant ac ymarfer sy'n ddiwylliannol gymwys ac yn wrth-hiliol.
3. Defnydd cynyddol a chyson o ymarfer wedi'i lywio gan drawma / ymyriadau therapiwtig sy'n cefnogi datblygiad plentyn a dealltwriaeth bod trawma yn cyfaddawdu, yn oedi, neu'n amharu ar ddatblygiad emosiynol, cymdeithasol a gwybyddol plant a bod profiadau trawma yn gyffredin i blant sy'n ymwneud â'r YJS a'r CJS.
4. Mae ffocws ar feithrin perthynas â phlant yn ganolog i'w hymddiriedaeth a'u hymgysylltiad ag ymyriadau a dylai fod yn seiliedig ar ymddiriedaeth, dealltwriaeth ac empathi, uniondeb, amynedd, parch, dewis, cyfranogiad, grymuso, a dull cyfannol sy'n cael ei arwain gan anghenion. Ystyrir bod y sgiliau a'r dulliau hyn yn bwysicach nag ethnigrwydd gweithiwr cyfiawnder ieuenctid o safbwynt y rhan fwyaf o blant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig a byddant yn cefnogi ymgysylltiad ac ymrwymiad uwch i nodau hirdymor cadarnhaol.
5. Mae gan blant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig gyfraddau a phrofiadau sylweddol uchel o waharddiad o'r ysgol, camfanteisio, gwahaniaethu ar sail hil, cynlluniau gofal a chymorth neu gynlluniau amddiffyn; yn ogystal â bod â chyfraddau uchel o anabledd, profiadau addysg ac iechyd gwael, a bod ag anghenion addysgol penodol heb eu nodi. Mae yna hefyd gyfraddau uchel o drais a chwalfa teuluol, amddifadedd cymdeithasol uchel, a thrawma hiliol yn sgil ymgysylltu â'r CJS. Felly mae plant o'r fath yn profi ACE lluosog ac mae ganddynt lefelau uchel o iechyd meddwl negyddol a llesiant isel gydag anghenion uchel a chymhleth. Mae'r cymhlethdodau, y rhwystrau a'r heriau cynyddol hyn yn gofyn am fwy o ystyriaeth a mynediad at wasanaethau cymorth a mwy o gymorth i gael mynediad at wasanaethau priodol.
6. Mwy o ymchwil i ddeall yn well brofiadau plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig o ddarpariaeth cyn-llys a dargyfeirio.
7. Mae'n ymddangos bod cyfraddau aildroseddu is yn cael eu cefnogi mewn ymyriadau dargyfeirio os oes gan blant agweddau cadarnhaol tuag at ddysgu, cyflogaeth, ffrindiau, teulu, a rhianta ac felly dylai ymyriadau ganolbwyntio ar ddatblygu'r nodweddion hyn.
8. Mae plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn wynebu arwahanrwydd sylweddol, hiliaeth, ac anghymesuredd yn y CJS a'r gymdeithas ehangach ac yn ymgysylltu llai â chyfleoedd dargyfeirio oherwydd diffyg ymddiriedaeth yn y system ac mae hyn wedi cynyddu yn ystod Pandemig Covid-19. Mae angen ymgysylltu â grwpiau a chymunedau gan gynnwys dulliau teuluol er mwyn goresgyn y diffyg ymddiriedaeth yn y CJS.
9. Dylai Gwasanaethau Troseddau Ieuenctid herio'r hiliaeth y mae plant o leiafrifoedd ethnig yn ei brofi mewn perthynas â phroffilio hiliol, stopio a chwilio, eu trin fel oedolion, a thriniaethau llymach gan y system.
10. Mae angen gwasanaethau arbenigol sy'n diwallu anghenion plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn benodol ac sy'n cefnogi eu hanghenion gan gynnwys profiadau dylanwad a phwysau gan gyfoedion. Dylid cyd-greu gwasanaethau arbenigol gyda phlant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig.
11. Mae angen mwy o ymchwil i ddeall pam a beth sy'n achosi gor-gynrychiolaeth yn y system a datblygu data clir, cyson a manwl ar gyfer dargyfeirio fel y gellir olrhain canlyniadau dros amser ar gyfer plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig (a hunaniaethau ymylol eraill).
12. Mae angen i ddulliau'r YJS sicrhau gweithio rhyngasiantaethol agos a rhannu gwybodaeth a systemau er mwyn sicrhau bod penderfyniadau'n cael eu gwneud ar y cyd a model system gyfan o ymarfer cyfannol wedi'i lywio gan drawma sy'n cefnogi plant ag anghenion cymhleth ac sy'n rhoi caniatâd, eglurder, a pha mor berthnasol yw'r ymyriad a gynigir.
13. Mae angen cynnydd yn amrywiaeth ethnig y gweithlu fel ei fod yn adlewyrchu'r plant y mae'n eu cefnogi.

Dealltwriaeth o arferion Dargyfeirio cyn-llys gyda phlant a phobl ifanc o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig

Canfu'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid (2023) fod angen mwy o weithio mewn partneriaeth gyda gweledigaeth a rennir er mwyn cefnogi dargyfeirio'n effeithiol a bod rhai enghreifftiau da o arfer o'r fath yn ymwneud â'r heddlu, iechyd, addysg, gwasanaethau plant, llysoedd, a darparwyr ehangach lle roeddent i gyd wedi defnyddio ymarfer plentyn yn gyntaf seiliedig ar hawliau. Fodd bynnag, canfu'r adroddiad hefyd fod gan ddulliau atal a dargyfeirio gyllid anghyson, ansawdd ymarfer amrywiol, cyfleoedd wedi'u colli i'w defnyddio oherwydd rhannu gwybodaeth yn wael, canllawiau wedi'u dyddio o ran arfer da, ansawdd a chasglu data gwael, a diffyg cysondeb llywodraethu cenedlaethol a lleol. Mae'r themâu hyn yn gyson ag ymchwil cynharach mewn cyd-destun Cymreig gan Williams a Llywelyn (2016) a werthusodd Biwro Cyfiawnder Ieuenctid Dyfed-Powys. Nodwyd themâu tebyg o arfer da ond nodwyd anghenion am well hyfforddiant ymhlith yr Heddlu i adnabod cyfleoedd atgyfeirio i Gyfiawnder Ieuenctid ac ymyriadau cynnar yn well, yn ogystal â rhannu gwybodaeth yn well gyda'r Gwasanaeth Troseddau Ieuenctid. Canfuwyd hefyd y gallai fod mwy o ddefnydd o atgyfeirio i Wasanaethau Troseddau Ieuenctid a thrafodaeth fwy proffesiynol gydag ymarferwyr troseddwyr ifanc ar achosion atgyfeirio ffiniol. Yn ddiddorol, nid yw'r naill adroddiad na'r llall yn sôn am ddiwallu anghenion na phrofiadau plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig.

Yn wir, argymhellodd Canolfan Polisi ac Ymarfer Cymru (2021) fod angen rhoi mwy o flaenoriaeth ac adnoddau i ymchwilio i ffactorau sy'n dylanwadu ar blant sy'n troseddu o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig a gwahaniaethau mewn dealltwriaeth ar draws gwahanol grwpiau lleiafrifoedd ethnig ac mae hwn yn ymddangos yn fater i wledydd y Gorllewin (The Sentencing Project, 2022). Ymhellach, maent yn datgan y dylid defnyddio ymchwil o'r fath i arwain datblygiad cynlluniau atal a dargyfeirio priodol ar gyfer plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig (mae'r adolygiad hwn yn rhan o'r gwaith hwnnw). Daw Gaffney et al (2022a) i'r casgliad bod dealltwriaeth annigonol o'r ymchwil ar ddargyfeirio a bod angen gwneud mwy i gael dadansoddiad hyderus o'r hyn sy'n gweithio ym maes dargyfeirio a pham ei fod yn gweithio.

Mae'r Centre for Justice Innovation (2022b) yn darparu adroddiad defnyddiol ar ddargyfeirio effeithiol adeg arestio (POA) ar gyfer plant sydd wedi'i gyhoeddi ar lyfrgell dystiolaeth Clinks. Mae'r adroddiad yn nodi mai dargyfeirio ieuenctid adeg arestio yw'r ffordd fwyaf effeithiol a moesegol wrth gefnogi plant i gael eu dargyfeirio oddi wrth effeithiau niweidiol ymgysylltu â'r YJS a'r CJS. Mae'r adroddiad yn awgrymu mai dim ond pan fo'r person ifanc hwnnw eisoes mewn cysylltiad â'r heddlu neu mewn perygl o fod felly, neu wedi cael ei arestio am drosedd, y dylid defnyddio dargyfeirio ieuenctid adeg arestio. Maent yn haeru ei bod yn well erlyn neu ddefnyddio OoCD gan ei fod yn osgoi prosesu ffurfiol a chofnod troseddol yn gyfnewid am gwblhau ymyriadau cymunedol ac felly'n osgoi effeithiau niweidiol cael eich labelu'n droseddwr a mewnoli hyn a stigma cysylltiedig y label hwn ac yn achosi cyfraddau ail/droseddu uwch. Mae'r Centre for Justice Innovation (2022b) hefyd yn dadlau bod defnyddio dull dargyfeirio ieuenctid POA yn osgoi peryglu addysg, hyfforddiant a chyflogaeth barhaus ac yn y dyfodol, ac yn cefnogi'r person ifanc i weithio ar yr heriau y mae'n eu hwynebu. Mae mantais ychwanegol hefyd i'r CJS ei bod yn costio llai i ddefnyddio'r dull hwn na phrosesau mwy ffurfiol.

Mae'r Centre for Justice Innovation (2022b) yn cyfeirio at becyn cymorth arfer da defnyddiol o'u gwaith cynharach (2016) sy'n cynnig chwe egwyddor arweiniol ar gyfer cefnogi arferion dargyfeirio effeithiol, sef:

1. Dylai meini prawf cymhwysedd fod mor eang a chynhwysol â phosibl a dylid rhoi cyfleoedd lluosog i blant ymgysylltu a dylai darparwyr dargyfeirio allu gwrthod atgyfeiriadau gan yr heddlu os ydynt yn amhriodol. Ni ddylai fod angen i blant gyfaddef eu bod yn euog o drosedd ond yn hytrach dderbyn cyfrifoldeb amdano (a gefnogir hefyd gan WCPP, 2021).
2. Dylai prosesau atgyfeirio fod yn gyflym ac mae angen i'r heddlu a'u cynlluniau rheoli perfformiad dderbyn dargyfeirio fel canlyniad cadarnhaol a'i gofnodi felly.
3. Dylai sefydlu rhaglenni dargyfeirio asesu cryfderau plant yn ogystal â'u hanghenion a sicrhau bod pobl ifanc yn deall y dargyfeiriad yn llawn ac yn cydsynio iddo.
4. Dylai dargyfeirio ieuenctid adeg arestio gael ei reoli a'i gefnogi gan weithwyr achos dargyfeirio penodedig gyda sesiynau oddi ar y safle nad ydynt yn rhan o ddarpariaeth statudol.
5. Dylai ymyriadau rhaglen fod yn seiliedig ar dystiolaeth, yn therapiwtig, yn anffurfiol, yn ysgafn, ac yn gymesur â'r drosedd gychwynnol.
6. Dylid hysbysu'r heddlu a'r swyddogion atgyfeirio ynghylch monitro a gwerthuso canlyniadau'n rheolaidd fel bod modd gweld nad oes angen unrhyw gamau pellach yn yr achos gwreiddiol a bod ymgysylltiad y person ifanc yn golygu canlyniad llwyddiannus a'i fod yn osgoi cofnod troseddol. Nid yw manylion plant i'w cofnodi mewn modd dadlenadwy mewn cronfeydd data gweinyddol.

Mae'r canllawiau uchod yn ddefnyddiol i'r adolygiad hwn ond nid yw'n cynnig safbwyntiau ac anghenion lleiafrifoedd ethnig yn benodol o fewn dulliau dargyfeirio. Fodd bynnag, mae'r Centre for Justice Innovation (2021, 2021a, 2022b) yn darparu dealltwriaeth graff o wahaniaethau a phrofiadau lleiafrifoedd ethnig ym maes dargyfeirio plant a all gefnogi datblygiad gwasanaethau dargyfeirio priodol. Mae'r canfyddiadau'n dangos bod 40% o gynlluniau dargyfeirio ieuenctid adeg arestio yn cyfyngu ar fynediad i blant â dwy drosedd neu lai ond mae'r anghymesuredd hwn yn effeithio ar blant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig gan eu bod yn fwy tebygol o gael eu harestio na phlant Gwyn yn yr un sefyllfaoedd â'r un ymddygiadau; ac felly, dylid dileu hwn i fod yn fwy cynhwysol. Canfuwyd hefyd, oherwydd tuedd anymwybodol, fod ymarferwyr yn fwy tebygol o asesu risg uwch a pherygl i blant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig a'u bod yn cael eu hystyried yn anaddas ar gyfer cynlluniau dargyfeirio gan achosi proses o 'gynyddu risg' i'r plant hynny. At hynny, mae'r asesiad o blant Du yn dangos eu bod yn aml yn cael eu gwerthuso ar sail eu hanes blaenorol er eu bod yn fwy tebygol o gael eu harestio a'u dyfarnu'n euog na phlant Gwyn. Mae'r ddau ffactor olaf hyn yn dynodi angen am addysg a hyfforddiant ar gyfer y rhai sy'n ymwneud â gwneud penderfyniadau i herio rhagfarn a deall y materion hyn o anghymesuredd.

Yn gyffredinol, mae'r Centre for Justice Innovation (2021a) yn canfod bod dargyfeirio plant adeg arestio yn gweithredu mewn system o ddiffyg ymddiriedaeth lle nad yw plant o leiafrifoedd ethnig yn ymddiried yn y system neu sefydliadau mawr eraill ac felly'n llai tebygol o gyfaddef eu bod yn euog o drosedd. Mae hyn hefyd yn amlygu sut mae cefnogaeth y sector gwirfoddol yn allweddol i gefnogi cynlluniau dargyfeirio y bydd plant o leiafrifoedd ethnig yn ymgysylltu â nhw. Dadleuir bod angen i'r system ddargyfeirio newid gan wybod y diffyg ymddiriedaeth gan blant o leiafrifoedd ethnig a dileu'r maen prawf hwn ar gyfer cymhwysedd gan nad yw'n gynhwysol ac yn gwthio plant o'r fath ymhellach tuag at niwed ac effeithiau negyddol ymgysylltu â'r CJS. Awgrymir hefyd bod angen gwell cyngor a chanllawiau proffesiynol i gefnogi cyfreithwyr amddiffyniad yn ogystal ag aelodau o'r teulu fel eu bod yn ymwybodol o fanteision ymgysylltu â dargyfeirio ac yn gallu cefnogi eu plant i wneud y penderfyniad i ymgysylltu (yn arbennig o

berthnasol i Blant Sipsiwn, Roma, Teithwyr). Mae'r adolygiad hefyd yn amlygu pa mor wael yw'r cyd-destun cyllido ar gyfer dargyfeirio plant adeg arestio gan nad yw wedi'i gytuno eto fel model ar lefel genedlaethol a bod cyllid yn dod yn bennaf gan y Gwasanaethau Troseddau Ieuenctid nad oes ganddynt unrhyw gyllid wedi'i neilltuo ac sydd â galwadau cynyddol am eu gwasanaethau, ac felly mae angen cyllid cenedlaethol uniongyrchol i gynnal a datblygu darpariaeth bellach. Cynigir hefyd, oherwydd cipio data gwael lle nad oes gan y Gwasanaeth Troseddau Ieuenctid y gallu ac nad yw'n ofynnol i'r heddlu fonitro data ethnigrwydd ar gyfer cynlluniau dargyfeirio, bod angen symud i sefyllfa lle mae casglu data o'r fath yn flaenoriaeth er mwyn deall yn well anghenion a phrofiadau plant o leiafrifoedd ethnig. Yn olaf, mae'r Centre for Justice Innovation (2021a) yn cynnig bod angen canllawiau a gwerthusiadau cenedlaethol ar gyfer cynlluniau dargyfeirio ieuenctid DOS er mwyn sicrhau arfer cyson ar draws pob rhanbarth ac ardal.

Mae adroddiad mwy diweddar ar leisiau plant o'u profiadau o ddargyfeirio (Centre for Justice Innovation, 2022c) yn ychwanegu at y wybodaeth am ddargyfeirio a chanfuwyd bod angen datblygu dwy brif thema er mwyn cefnogi arferion dargyfeirio yn well; ymgysylltu gwell â phlant; a chefnogi newid diwylliant ac ymarfer yn y CJS. Roedd gwella ymgysylltiad â phlant yn golygu; gwell cyngor a gwybodaeth am y broses gyfreithiol o ddargyfeirio, gweithredu arferion cyfathrebu effeithiol o arfer cynhwysol da, a chyd-gynhyrchu cynlluniau ymyrryd wedi'u teilwra gyda phlant. Roedd cefnogi newid diwylliant ac ymarfer yn golygu; datblygu meini prawf cymhwysedd mwy cynhwysol, sefydlu protocolau ar gyfer dad-ddwysáu i ddargyfeirio o fewn achosion llys os yw'n briodol, defnyddio egwyddorion rhoi plant yn gyntaf, defnyddio data'n effeithiol i fonitro gwahaniaethau lleol, datblygu partïon gwrth-hiliol a gwrth-wahaniaethol, a meithrin gallu cyfreithwyr drwy hyfforddiant ar ddargyfeirio a defnyddio sgiliau cyfathrebu diwylliannol gymwys i gefnogi plant i gael mynediad i ddargyfeirio.

Cafodd y Cyngor Cyfiawnder Adferol (2017) y gall cyfiawnder adferol (RJ) fod yn ddull defnyddiol o leihau aildroseddu ond bod diffyg ymgysylltiad gan blant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig oherwydd nifer o resymau gan gynnwys; drwgdybiaeth yn y system, diffyg cynrychiolaeth mewn staff cymorth, bod RJ yn cael ei gamddeall, ac ofn cywilydd o fewn eu cymuned yn ogystal ag ofn cyfarfod y dioddefwr. Felly, os dewisir dulliau RJ o fewn dulliau dargyfeirio fel model cyflawni, yna dylai timau rhaglen ganolbwyntio ar leihau'r rhwystrau hyn, y trafodir rhai ohonynt yn yr adran hon a'u hategu gan adroddiad y Cyngor Cyfiawnder Adferol (2017). Mae'r ddwy elfen nad ymdrinnir â hwy yn yr adran hon yn ymwneud â; diffyg dealltwriaeth o RJ gan grwpiau lleiafrifoedd ethnig; ac ofn cwrdd â'r dioddefwr. Mae'r Cyngor Cyfiawnder Adferol (2017) yn argymell bod angen allgymorth gwell i gymunedau lleiafrifoedd ethnig i godi ymwybyddiaeth o RJ a sut y gall fod yn brofiad defnyddiol a chadarnhaol sy'n lleihau aildroseddu. Maent hefyd yn argymell bod angen i ymarferwyr allu meithrin perthnasoedd cadarnhaol gyda phlant a'u teuluoedd fel y gallant egluro'r canlyniadau cadarnhaol ar gyfer RJ a chymryd cyfrifoldeb gyda'r dioddefwr mewn rhyw ffordd.

Mae'r Cyngor Cyfiawnder Adferol (2017) yn cynnig 25 o argymhellion ar gyfer datblygu ymarfer ar lefel genedlaethol, o fewn timau ac asiantaethau cyfiawnder ieuenctid, ac i ymarferwyr gefnogi a diwallu anghenion plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn well o fewn ymyriadau RJ. Mae gormod i'w trafod yma yn llawn ond y prif drosolwg o'r rhain yw y dylai RJ; meddu ar ddiffiniad clir yn genedlaethol a chael hyfforddiant priodol i bawb sy'n gysylltiedig i greu system ac ymarferwyr sy'n ddiwylliannol gymwys; dylai fod ymdrech i godi ymwybyddiaeth o RJ o fewn cyfiawnder ieuenctid, Timau Troseddau Ieuenctid, ysgolion, cymunedau lleiafrifoedd ethnig, gyda theuluoedd, a chyda phlant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig; dylid cael gweithio mewn partneriaeth a chydweithio i sicrhau cefnogaeth integredig gan gynnwys gwasanaethau arbenigol ar gyfer plant a theuluoedd o leiafrifoedd ethnig a defnyddio mentoriaid RJ sydd â phrofiad byw o fynd drwy broses RJ; dylai gweithwyr allweddol o asiantaethau anstatudol gefnogi RJ nid yr heddlu; a dylid dosbarthu, monitro a gwerthuso data ar ethnigrwydd, rhyw, diwylliant, a chrefydd/ffydd yn effeithiol ac yn gyson. Mae Banwell-Moore (2022) yn ychwanegu bod angen rhoi llawer mwy o ystyriaeth i'r dioddefwr mewn dulliau RJ a'u bod yn aml yn cael eu gadael allan o'r broses gwneud penderfyniadau. Er mwyn datblygu system RP effeithiol a theg mae angen datblygu dull system gyfan lle ceir gweithwyr achos RJ penodedig, hyfforddiant o ansawdd uchel i'r holl staff a gwirfoddolwyr, a chanllawiau i gefnogi arfer cyfiawnder adferol sy'n cynnwys dioddefwyr yn gyson.

Canfu Jones a Henry (2022) themâu tebyg sef yr angen i feithrin perthnasoedd effeithiol gyda phlant (ac oedolion ifanc) yn eu gwaith ymgysylltu a bod cymysgedd o brofiadau gan y rhai y siaradwyd â hwy yn ystod eu prosiect ymgysylltu ynghylch y YJS a dargyfeirio, gwasanaethau atal, ac ymyrraeth gynnar. Roedd profiadau'r YOS (a gwasanaethau Gwaith Ieuenctid) yn gadarnhaol ar y cyfan ac roedd llawer yn teimlo eu bod yn cael eu trin â pharch ac yn meithrin perthnasoedd a oedd yn gweithio 'gyda nhw' fel eu bod am newid ac yn teimlo y gallent. Fodd bynnag, teimlai llawer nad oedd digon o gymorth gan y YOS ar gael iddynt ymgysylltu ag ef a bod diflasu yn hawdd ac yn arwain at ymddygiadau y gellid eu gweld yn droseddol. Er bod y plant a'r bobl ifanc ar y cyfan yn eithaf cadarnhaol o'r YOS a Gwaith Ieuenctid, dywedwyd bo angen mwy o ymarferwyr a oedd yn eu deall, ac a allai siarad â nhw am hil, crefydd, a'r heriau a'r anawsterau yn eu bywydau gyda sensitifrwydd. Felly, er y byddai rhai o'r plant hyn a gymerodd ran yn y prosiect hwn wedi cael eu cefnogi'n flaenorol gan ddefnyddio'r Model Adfer Trawma o fewn ECM y mae'r YOS yn ei ddefnyddio, mae'n ymddangos nad yw hyn yn cael ei deimlo a'i brofi gan blant o gefndiroedd ethnig lleiafrifol yng Nghymru. Gellid ystyried hyn felly fel dull sy'n 'darllen' yn dda o ran dull TIP, gan ddefnyddio dealltwriaeth seicolegol ar gyfer anghenion datblygiadol, yn cael ei gymhwyso i ymyriadau sy'n cael eu harwain gan anghenion, gan ddefnyddio perthnasoedd cadarnhaol wedi'u hadeiladu ar ymddiriedaeth, dewis, cyfranogiad, a grymuso (Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid, 2020), ond nid yw hynny'n darparu hynny ar gyfer plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig, neu o leiaf nid yn gyson ac yn hyderus. Gellir dadlau mai'r ateb yma yw'r angen i ddatblygu ymarferwyr sy'n ddiwylliannol gymwys yn well, yn seicolegwyr clinigol arweiniol ac ymarferwyr troseddwyr ifanc sy'n gallu arwain, cynghori, a modelu ymarfer gwrth-hiliaeth wedi'i lywio gan drawma a chael sgyrsiau sy'n ddiwylliannol gymwys, a thrwy hynny wneud defnydd o'r Dull ECM a TRM yn effeithiol ar gyfer pob plentyn sy'n cael ei gefnogi.

Mae Gaffrey et al (2022b) yn ychwanegu at y drafodaeth yma mewn perthynas â defnyddio theori ac ymarfer seicolegol i gefnogi ymyriadau mwy therapiwtig gyda phlant sy'n ymwneud â'r YJS a'r CJS. Mae eu hadroddiad ar gyfer y Gronfa Gwaddol Ieuenctid (2022b) ar y defnydd o Therapi Aml-Systemig (MST) yn gwerthuso'r therapi hwn a'i ganlyniadau, effaith, a llwyddiant wrth weithio gyda phlant a'u teuluoedd i leihau troseddau a thrais ieuenctid. Mae MST yn gweithio gyda phlant 11-17 oed gan ddefnyddio dull ymyrraeth deuluol a chymunedol dwys ac fe'i defnyddir yn aml ar gyfer plant sydd mewn perygl o gael eu lleoli y tu allan i'r cartref, y ddalfa, gweithgarwch troseddol a/neu ymddygiad gwrthgymdeithasol (MST UK & Ireland, 2023). Mae Littletell et al. (2021, t. 5) yn cynnig disgrifiad mwy acíwt efallai yn yr ystyr eu bod yn gweld MST fel 'ymyrraeth amlochrog, tymor byr, yn y cartref ac yn y gymuned i deuluoedd pobl ifanc â phroblemau seicogymdeithasol ac ymddygiadol difrifol.' Mae MST yn canolbwyntio'n gyfannol ac yn cefnogi'r plentyn ym mhob agwedd ar ei fywyd, gan gynnig cymorth ymyriad dwys o dri i bum mis ac mae'n gweithio ochr yn ochr â phlant a theuluoedd yn eu bywydau o ddydd i ddydd gan ddefnyddio dulliau therapi ymddygiadol, therapi ymddygiad gwybyddol a therapi teuluol strwythuredig i weithio gyda phobl ifanc a'u teuluoedd. Nodau MST yw grymuso rhieni a gofalwyr fel bod ganddynt y wybodaeth, y sgiliau a'r adnoddau i gefnogi eu plant; gwella perthnasoedd a gweithgareddau teuluol ar gyfer rhieni a gofalwyr, a phlant; lleihau ymddygiad negyddol a throseddol plant; cynyddu ymgysylltiad plant ag addysg a hyfforddiant; a diwallu anghenion ehangach plant a theuluoedd, megis defnyddio sylweddau ac iechyd meddwl (MST UK & Ireland, 2023).

Mae Gaffrey et al (2022b) yn amlygu sut mae MST wedi cael ei ddefnyddio'n eang ar draws y byd a chafwyd dros 500 o enghreifftiau o brosiectau ar draws 16 o wledydd gyda rhan fwyaf yr ymchwil yng ngogledd America ond nad yw'n amlwg yn effeithiol. Mae Littell et al (2021, t. 6) yn cynnig addasiad o'r naw egwyddor y mae ymyriadau MST yn seiliedig arnynt:

1. Deall y "ffit" rhwng ymddygiadau problematig plentyn neu berson ifanc a'r cyd-destun systemig ehangach.
2. Rhoi pwyslais ar bositifrwydd a defnyddio cryfderau yn hytrach na chyfyngiadau fel ysgogiad newid.
3. Hyrwyddo ymddygiad cyfrifol pob aelod o'r teulu, a thrwy hynny leihau ymddygiad anghyfrifol.
4. Defnyddio dull gweithredu sy'n canolbwyntio ar y presennol (hy, yn ymwneud â'r presennol ac nid digwyddiadau'r gorffennol) i dargedu problemau penodol ym mhob teulu.
5. Cydnabod bod ymddygiadau problemus yn digwydd o fewn a rhwng systemau lluosog a gall y rhyngweithiadau hyn helpu i gynnal yr ymddygiadau.
6. Gweithredu ymyriadau sy'n briodol ar gyfer oedran datblygiadol plentyn neu berson ifanc.
7. Angen ymdrech ddyddiol neu wythnosol gan aelodau'r teulu.
8. Disgwyl i therapyddion werthuso strategaethau ymyrryd yn barhaus o safbwyntiau lluosog a chymryd cyfrifoldeb am oresgyn rhwystrau i lwyddiant.
9. Hyrwyddo newid ymddygiadol hirdymor drwy annog aelodau'r teulu i fynd i'r afael ag anghenion y teulu ar draws cyd-destunau systemig lluosog.

Mae MST yn sicr yn dod i amlygrwydd yn y DU gyda 25 o wahanol ardaloedd a thimau ac o fewn cyd-destun Cymreig sefydlwyd y prosiect cyntaf yn 2020 gyda phrosiect yn cael ei ddarparu yng ngogledd ddwyrain Cymru (MST UK & Ireland, 2023). Mae'r tîm MST yn darparu ar draws Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam a Chyngor Sir y Fflint ac yn gweithio mewn partneriaeth â Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr gyda chefnogaeth grŵp llywio sy'n cynnwys y ddau awdurdod lleol a phartneriaid allweddol o Gyfiawnder Ieuenctid, Gofal Cymdeithasol, Addysg a CAMHS.

Yn yr un modd â llawer o feysydd ymarfer yn yr adolygiad hwn o lenyddiaeth, ychydig o safbwyntiau lleiafrifoedd ethnig sydd ar gael ond mae Bunting et al (2021) yn cynnig ystyriaethau defnyddiol wrth ddefnyddio Therapi Aml-systemig gyda phlant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig. Canfuwyd bod Therapi Aml-systemig yn ddull cadarnhaol ac effeithiol o gefnogi plant ag ymddygiad gwrthgymdeithasol. Canfu'r ymchwil ansoddol hwn fod plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig wedi cael rhai profiadau lle'r oedd y dull yn rhwystro eu hymgysylltiad a'u cyfle i newid. Mae Bunting et al (2021) yn cynnig argymhellion perthnasol i gefnogi plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig i ymgysylltu ac elwa'n well o Therapi Aml-systemig. Yn gyntaf, mae angen i therapyddion gymryd amser i ddeall diwylliant y teulu a bod yn ddiwylliannol gymwys a datblygu perthnasoedd llawn ymddiriedaeth. Mae angen i'r therapydd fod yn ymwybodol hefyd y gall fod dealltwriaeth ddiwylliannol wahanol o fewn y teulu lle mae gwrthdaro a phwysau gan rieni i'w plant ar ffordd o fyw a dewisiadau priodol. Rôl y therapydd mewn cyd-destunau o'r fath yw hwyluso a chefnogi'r sensitifrwydd 'diwylliant deuol' hwn a, lle bo angen, cymryd agwedd un-i-un i gefnogi'r plentyn a allai fod yn teimlo straen a chywilydd wrth siarad yn fwy agored am ei ddewisiadau i weithgarwch rhywiol a disgwyliadau cymdeithasol a allai ddisgyn y tu allan i normau a gwerthoedd diwylliannol eu rhieni. Yn wir, nodwyd bod disgwyliadau diwylliannol teuluol o'r fath yn cynyddu cyfraddau troseddu a/neu weithgarwch rhywiol plant o fewn cyd-destunau o'r fath. Roedd plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig hefyd yn debygol o deimlo'n ynysig oherwydd diffyg grwpiau cyfoedion a'r gwahaniaethu a wynebir gan y gymdeithas Wyn ehangach. Ar y cyfan, roedd plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn amau y gallai fod newidiadau hirdymor i werthoedd a chredoau eu rhieni trwy ddull tymor byr a bod y disgwyliadau ar gyfer ymddygiad a dewisiadau fel y'u diffinnir gan eu diwylliant a/neu grefydd yn rhy gynhenid i newid. Canfuwyd felly bod deall gwerthoedd a chredoau diwylliannol unigryw'r plentyn yn bwysig i gefnogi newid cadarnhaol a'i fod yn aml yn gyfuniad o ddiwylliannau eu rhieni a'u cyfoedion. Roedd hyn yn cynnig cyfle ar gyfer ymyriadau â ffocws cyfoedion a rhai â rhieni a allai ddangos nad oedd eu plentyn yn colli ei ddiwylliant brodorol. Tynnwyd sylw hefyd at y gwahaniaethau diwylliannol rhwng y therapydd a'r plentyn a'r teulu fel maes i'w ystyried ac y gallai fod yn ddefnyddiol paru therapydd a theulu yn ddiwylliannol a lle'r oedd hyn yn wir, gallai cydnabod a thrafod gwahaniaethau diwylliannol fod yn fan cychwyn defnyddiol i y berthynas. Mae Bunting et al (2021) yn dod i'r casgliad bod angen hyfforddiant a goruchwyliaeth briodol ar gyfer therapyddion er mwyn datblygu ymarfer MST ar gyfer plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig a bod angen i bob therapydd weithio mewn ffyrdd diwylliannol sensitif a gwybodus.

Mae MST UK and Ireland (2023) yn datgan y profwyd bod MST yn cefnogi newid cadarnhaol a pharhaol i blant a'u teuluoedd ond mae Gaffrey et al (2022b) yn cynnig llais mwy gofalus a chytbwys a chafwyd er bod astudiaethau sy'n dangos newid cadarnhaol nid oes yr un ohonynt yn ystadegol arwyddocaol. Maent hefyd yn ychwanegu nad yw MST yn effeithiol o ran 'trin' plant a lleihau cyfraddau troseddu ac nad yw Treialon a Reolir ar Hap (RCT) yn dangos unrhyw wahaniaeth mewn euogfarnau troseddol mewn cyfnod dilynol o 60 mis ar draws 684 o deuluoedd i grŵp rheoli na wnaethant dderbyn MST. Mae Littel et al (2021) hefyd yn datgan ei bod yn aneglur a yw MST yn cael effaith gadarnhaol ar ymwneud plant â throseddau a thrais. Mae Gaffrey et al (2021) yn cynnig yr awgrym synhwyrol bod angen mwy o ymchwil i ddeall yn well y llwyddiant a'r potensial ar gyfer defnyddio MST yng nghyd-destun y DU gan fod llawer o'r ymchwil yn dod o'r Unol Daleithiau ac efallai na fydd yn drosglwyddadwy. Bydd yn ddefnyddiol gwerthuso'r prosiect MST yng ngogledd ddwyrain Cymru pan fydd ar gael a/neu i'r CJBiW gefnogi gwerthusiad o'r fath.

Fel y trafodwyd yn gynharach, nid yw profiadau ac anghenion merched ifanc o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig o fewn y YJS wedi'u hymchwilio'n briodol ac felly mae'n dal yn 'anhysbys'. Yn wir, canfu Mathews a Smith (2009) eu bod yn cael eu hanghofio, Fitzpatrick et al (2022) eu bod yn wynebu gwahaniaethu dwbl ar draws eu 'rhywedd' am fod yn fwy trafferthus na bechgyn a pheidio â chydymffurfio â stereoteipiau rhywedd (Bateman & Hazel, 2014; Burman & Gelsthorpe, 2017; a Clarke & Chadwick, 2020) yn ogystal â'u statws fel person ifanc. Ac felly mae merched ifanc o gefndiroedd ethnig lleiafrifol yn wynebu'r effaith 'driphlyg' a grybwyllwyd uchod gan wynebu gwahaniaethu lluosog a diffyg cefnogaeth i ddiwallu eu hanghenion o fewn y YJS (Fitzpatrick et al, 2022). Mae angen cryf pellach i ymchwilio i anghenion a phrofiadau merched ifanc o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig mewn perthynas â phob agwedd ar y CJS a'r YJS ac felly'n amlwg o fewn cyd-destun dargyfeirio hefyd.

Mae'r ymchwil a'r llenyddiaeth ar brofiadau, a chefnogi plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig o fewn dargyfeirio cyn-llys yn gyfyngedig mewn rhai agweddau (mae llenyddiaeth ddefnyddiol yn cynnwys; Banwell-Morre, 2022; Fitzpatrick et al, 2022; Gaffrey et al, 2021 a 2022; a Jones a Henry, 2022) ond mae meysydd dysgu clir ac argymhellion i arwain ymarfer dargyfeirio yn y dyfodol, sef:

1. Mae angen cytundeb adnoddau tymor hir ar gyfer gwaith dargyfeirio ar lefel genedlaethol i liniaru'r pwysau ar YOS nad ydynt yn gallu bodloni gofynion uchel yn gynyddol.
2. Diffiniad, canllawiau a model cenedlaethol ar gyfer dargyfeirio plant fel bod darpariaeth a phrofiadau o ansawdd uchel yn gyson.
3. Yr angen am waith partneriaeth cryf ar draws asiantaethau lluosog gyda gweledigaeth a rennir, rhannu gwybodaeth / data, a gwneud penderfyniadau ar y cyd i ymgorffori dull system gyfan gyda'r Heddlu, YOS a darparwyr ymyrraeth yn gweithio'n agos gyda'i gilydd.
4. Addysg a hyfforddiant i adnabod cyfleoedd atgyfeirio ar gyfer dargyfeirio yn well ac i gefnogi asesiad priodol o risg ac atal cynyddu risgiau plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig.
5. Ymchwil i ffactorau sy'n dylanwadu ar droseddu gan blant o leiafrifoedd ethnig ac ar draws gwahanol grwpiau lleiafrifoedd ethnig a bod hyn yn cael ei ddefnyddio i ddatblygu rhaglenni ac ymyriadau dargyfeirio priodol.
6. Gall dargyfeirio plant Adeg Arestio gynnig y dull mwyaf effeithiol a moesegol o weithredu gan fod plant yn cael eu dargyfeirio oddi wrth effeithiau niweidiol ymgysylltu â'r YJS a'r CJS gan fod hyd yn oed OoCD yn brosesau ffurfiol y gellir dadlau eu bod yn labelu ac yn stigmateiddio plant ac yn peryglu eu cyfleoedd addysg, cyflogaeth a hyfforddiant yn y dyfodol.
7. Yr angen am feini prawf cymhwysedd eang a chynhwysol gyda chyfleoedd lluosog i ymgysylltu, dim angen cyfaddef euogrwydd, a dylent ddeall yn llawn a chydsynio i ddargyfeirio. Byddai hyn yn cefnogi plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn well i ymgysylltu â dargyfeirio gan eu bod yn fwy tebygol o gael eu harestio, derbyn trosedd, a pheidio â chyfaddef euogrwydd na phlant Gwyn, felly mae angen meini prawf dargyfeirio mwy cynhwysol oherwydd yr anghymesuredd hwn.
8. Mae angen i asesiad dargyfeirio ac atgyfeirio fod yn gyflym (48 awr) i gefnogi dargyfeirio ac ymgysylltu gan blant a chael ei nodi fel canlyniad cadarnhaol gan yr Heddlu a'u cynlluniau rheoli perfformiad.
9. Dylai rhaglenni dargyfeirio gael eu rheoli a'u cefnogi gan weithwyr achos dargyfeirio plant penodedig gyda sesiynau oddi ar y safle nad ydynt yn rhan o ddarpariaeth statudol i gefnogi ymddiriedaeth ac ymgysylltiad.
10. Mae angen i ymyriadau fod yn seiliedig ar dystiolaeth, yn therapiwtig, yn anffurfiol, yn ysgafn, yn gymesur ac yn cael eu darparu gan y sector gwirfoddol / trydydd sector a chynnwys darpariaeth lleiafrifoedd ethnig arbenigol i gefnogi anghenion a phrofiadau plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig.
11. Addysg a hyfforddiant i gyfreithwyr a chyngor ac arweiniad i rieni a gofalwyr i godi ymwybyddiaeth o ganlyniadau cadarnhaol dargyfeirio er mwyn cefnogi gwneud penderfyniadau gwybodus ac i gyfreithwyr fod yn fwy cymwys yn ddiwylliannol wrth gefnogi plant a'u teuluoedd o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig.
12. Gweithio rhyngasiantaethol cryf a rhannu gwybodaeth, data a systemau i ddeall taith a chanlyniadau plant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn well i gefnogi dealltwriaeth a datblygiad yn y dyfodol.
13. Mae dargyfeirio Cyfiawnder Adferol (RJ) yn ymddieithrio ymhellach blant o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig oherwydd diffyg gwybodaeth, diffyg ymddiriedaeth yn y system, diffyg cynrychiolaeth ethnig mewn staff cymorth, ofn cywilydd yn eu teulu a'u cymuned ac wrth gwrdd â'r dioddefwr.
14. Er mwyn cynyddu ymgysylltiad plant o gefndiroedd ethnig lleiafrifol, mae angen dileu rhwystrau RJ trwy feithrin perthnasoedd cryf gyda phlant a'u teuluoedd a chynnig allgymorth i godi ymwybyddiaeth o RJ mewn cymunedau lleiafrifoedd ethnig ac mewn ysgolion.
15. Mae angen model wedi'i ddiffinio'n glir ar lefel genedlaethol ar RJ ac addysg a hyfforddiant priodol i'r holl randdeiliaid er mwyn creu arfer ddiwylliannol gymwys effeithiol a chodi ymwybyddiaeth o fewn y YJS a'r CJS.
16. Mae angen i RJ ddefnyddio mentoriaid RJ arbenigol sydd o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig ac sydd wedi cael profiadau uniongyrchol o RJ i gefnogi plant o gefndiroedd tebyg yn effeithiol i ymgysylltu.
17. Dioddefwyr mewn troseddau yn aml yw'r rhai eu hystyrir yn olaf ac mae boddhad dioddefwyr yn aml yn isel mewn rhaglenni dargyfeirio ac RJ ac felly mae angen cynnwys dioddefwyr trwy gydol cyfnod y rhaglen a'u cynnwys yn y broses o wneud penderfyniadau lle bo'n briodol. Mae angen i ddioddefwyr deimlo bod rhywun yn gwrando arnynt, eu bod yn cael eu clywed, a bod ganddynt ddewis a rheolaeth o fewn eu profiad o raglenni dargyfeirio ac RJ.
18. Gallai dulliau MST o gefnogi dargyfeirio fod yn effeithiol ac yn ddefnyddiol yn enwedig gan fod yr ymyriad yn therapiwtig, yn cynnwys y teulu cyfan, ac wedi'i lywio gan drawma ond mae angen mwy o ymchwil yn y maes hwn.
19. Mae angen mwy o ymchwil i ddeall profiadau ac anghenion merched o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig o fewn y YJS ac i ddargyfeirio a defnyddio hyn i gydgynhyrchu gwasanaethau arbenigol ar gyfer gwaith dargyfeirio gyda merched o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig.

Mae rhan olaf yr adolygiad llenyddiaeth hwn yn archwilio dealltwriaeth o sut mae pobl yn dysgu a pha amodau a dulliau gweithredu sydd eu hangen i hwyluso dysgu dwfn sy'n cefnogi newid ymddygiad cadarnhaol a mwy o hunanymwybyddiaeth a hunan-asiantaeth. Mae hyn yn ymddangos yn gynhwysiad defnyddiol oherwydd mae'r holl brosiectau a llenyddiaeth a adolygwyd hyd yn hyn yn amlygu'r rhain fel canlyniadau cadarnhaol ac angenrheidiol i gefnogi dargyfeirio ac ymatal rhag troseddu.

5 Defnyddio Theori Dysgu ac Ymarfer wrth Ddatblygu Dulliau Dargyfeirio.

Mae ein dealltwriaeth o addysg plant, pobl ifanc ac oedolion yn amrywiol ac yn esblygu'n gyson o fewn yr hyn sy'n ymbarél amlddisgyblaethol, yn ogystal â'r damcaniaethau dysgu ac addysg a ddefnyddir i egluro sut mae pobl yn dysgu. Yn wir, nid oes un diffiniad, theori na model unigol sy'n egluro sut neu pam y mae pobl yn dysgu (Merriam, 2017). Fodd bynnag, ar draws yr holl lenyddiaeth mae set ddefnyddiol o egwyddorion a damcaniaethau sy'n llunio'r hyn y gellir eu hystyried yn sylfeini dysgu, yn ogystal â chorff cynyddol o wybodaeth sydd wedi ehangu ein dealltwriaeth a'n cymhwysiad o theori ac ymarfer a all gefnogi addysg a dysgu yn fwy diweddar (Merriam, 2017).

Gelwir Dysgu Oedolion hefyd yn andragogeg a gellir ei weld yn wahanol i addysgeg, sef addysgu plant (Knowles, 1968) sy'n awgrymu bod oedolion a phlant yn aml yn dysgu mewn gwahanol ffyrdd a bod ganddynt wahanol anghenion. Datblygodd Knowles ei syniadau dros ei yrfa ac yn y pen draw roedd yn gweld dysgu oedolion fel continwwm o addysgeg dan gyfarwyddyd athro i andragogeg dan gyfarwyddyd myfyrwyr a bod y ddau ddull yn briodol gyda phlant ac oedolion yn dibynnu ar y cyd-destun (Merriam, 2017). Datblygodd Knowles et al (2005) nifer o egwyddorion ac amodau ar gyfer dysgu oedolion ac mae'n awgrymu y dylai addysgwyr greu amgylcheddau dysgu lle mae dysgwyr yn:

1. Gweld gwerth a rheswm yn yr hyn y maent yn ei ddysgu a'i fod yn berthnasol i'w bywydau a'u rolau (knowles 1984a, 1984b)
2. Dod yn fwy cyfrifol am eu dysgu a dod yn ddysgwyr hunangyfeiriedig
3. Deellir profiadau a chefndiroedd gan fod hwn yn adnodd dysgu dwfn ac mor bwysig i ddiwallu anghenion dysgwyr
4. Cael cyfle i fod yn rhyngweithiol, trafod, dysgu, a theimlo eu bod yn cael eu cefnogi mewn amgylchedd dysgu a diwylliant diogel
5. Canolbwyntio ar atebion a herio'r dysgwr i ddeall safbwyntiau lluosog yn well a chymhwyso hyn i'w byd cymdeithasol a chyd-destunau gwaith (knowles, 1980)
6. Cael eu hysgogi trwy eu cymhellion mewnol ac allanol megis seiliau gwerthoedd a chanfyddiad y cyhoedd.

Gellir dadlau y gallai'r egwyddorion a'r amodau a nodir uchod fod yn ymarfer arweiniol defnyddiol ar gyfer pob addysg a hyfforddiant gyda phlant ac oedolion, a gallent fod yn ddrych a dull defnyddiol at ymarfer ar gyfer addysgwyr a hyfforddwyr wrth weithio o fewn y CJS. O ran yr adolygiad hwn, addysg a chymorth pobl sydd wedi cyflawni trosedd ac sydd wedi cytuno i ymgysylltu â rhaglen ddargyfeirio.

Mae'n werth nodi bod Adolygiad Coates (2016) wedi canfod bod y rhai a oedd wedi bod yn gysylltiedig â'r CJS yn aml wedi cael profiadau blaenorol negyddol o addysg ffurfiol ac mae hwn yn brofiad cyffredin sy'n cael ei gofnodi a'i adrodd yn y llenyddiaeth (Warner, 2007; Czerniawski, 2016; Torlone & Vryonides, 2016; Wood, 2020; a Jones a Jones, 2021). Felly, er gwaethaf y dystiolaeth sy'n dyrchafu manteision addysg i gefnogi ymataliad (Jones a Jones, 2021) mae'n taflu goleuni ar sut mae angen i'r rhai sy'n addysgu mewn cyd-destunau o'r fath ddeall y gall profiadau addysg yn y gorffennol y rhai y maent yn eu haddysgu effeithio ar lwyddiannau yn y dyfodol. Mae angen i'r ddealltwriaeth hon arwain dulliau ar gyfer addysg gyda'r rhai sydd wedi troseddu a gellir dadlau ei bod yn golygu bod angen defnyddio arfer andragogaidd mwy anffurfiol a thrafodaethol ac mae'n cefnogi egwyddorion dysgu Knowles et al (2005) uchod (yn benodol bod dysgwyr yn gweld y gwerth a'r rheswm (1), bod eu profiad personol yn berthnasol i ddysgu (3), bod addysg yn seiliedig ar sgwrs (4), a'u bod wedi'u cymell (6)).

Syniad a gwahaniaeth pwysig yma yw bod 'addysg anffurfiol' yn cael ei nodi yn y llenyddiaeth fel rhywbeth hollol wahanol i addysg ffurfiol sef ei bod yn seiliedig ar sgwrs, yn gyfunol, wedi'i chydgynhyrchu, yn ddyneiddiol, yn rhannu pŵer, yn foesol, ac yn cefnogi meddwl beirniadol (Jeffs a Smith, 2005). Mae'r rhain i gyd wedi'u nodi fel nodweddion angenrheidiol rhaglenni dargyfeirio llwyddiannus yn yr adolygiad hwn ac felly maent yn cynnig aliniad pwerus (Jones a Henry, 2022; Towler, 2017; Williams, 2017; Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid, 2020).

Mae'r angen am drafod a rhannu profiadau personol yn cael ei dderbyn yn eang fel dull defnyddiol o gefnogi dysgu deinamig (Jamison, 2001) gan ei fod yn cynnig y cyfle ar gyfer deialog a meddwl beirniadol, a dysgu o brofiadau personol (Clarke, 2008). I lawer, pan fydd addysg yn cefnogi sgwrs ac rydym yn cymdeithasu ac yn dysgu oddi ar ein cyfoedion trwy rannu ein straeon, rydym yn dysgu bod sawl ffordd o weld a phrofi pwnc a bod yr 'amrywiad trwy brofiad' hwn (Fazey a Marton, 2009) yn cynnig ffyrdd newydd i ddysgwyr o fyfyrio, meddwl a herio meddyliau ac ymddygiadau blaenorol (Crowther, Hemmi, Martin, a Scandrett, 2009). Unwaith eto, mae'r themâu hyn yn adlewyrchu'n dda iawn anghenion arfer da ar gyfer profiadau dargyfeirio a amlygwyd yn flaenorol (Cordis Bright, 2022; Easton et al, 2010; Towler, 2017; a Williams, 2017)

Mae'r broses hon o drawsnewid profiad yn ddysgu wedi'i bathu fel 'dysgu trawsnewidiol' (Mezirow, 1997) ac mae'n digwydd yn aml yn dilyn digwyddiad dramatig neu arwyddocaol (Mezirow, 2000). O fewn cyd-destunau o'r fath y mae Mezirow (2000) yn dadlau bod pobl yn cael eu herio am eu byd-olwg neu eu normau a'u gwerthoedd lle nad yw'r hen ddealltwriaeth bellach yn cyd-fynd â'u profiadau ac felly mae'n creu cyfle i drawsnewid. Cynigiodd Mezirow (2000) 10 cam i ddysgu trawsnewidiol sy'n dilyn (addaswyd):

1. Dilema dryslyd: profiad sy'n herio eu dealltwriaeth, eu credoau, eu normau, eu gwerthoedd
2. Hunan-archwiliad gyda theimladau o euogrwydd neu gywilydd: ymateb emosiynol yn aml gydag euogrwydd, cywilydd, dryswch.
3. Myfyrdod beirniadol o fyd-olwg: adlewyrchu'r hyn roedden nhw'n ei gredu cyn y dilema a sut mae'r gred honno wedi'i herio - credoau, normau, hawliau, camweddau ac ati
4. Cydnabod bod y broses drawsnewid yn cael ei rhannu ag eraill ac nad yw'r dysgwr ar ei ben ei hun yn y teimladau negyddol hyn.
5. Archwilio cyfleoedd ar gyfer hunan newydd: dysgu rheolau newydd ar gyfer eich hunan, rolau, perthnasoedd, normau, gwerthoedd.

6. Cynllunio gweithredu: dechrau dychmygu hunan a dyfodol gwahanol.
7. Gwybodaeth a sgiliau newydd: mae dysgwyr yn chwilio am yr hyn sydd ei angen arnynt i fod yn llwyddiannus ar eu llwybr newydd.
8. Ymddwyn/meddwl mewn ffyrdd newydd: dysgwr yn gweld ei hun mewn ffordd newydd a hunaniaeth(au).
9. Dod yn hyderus a chymwys: meistroli sgiliau, rolau, hunaniaethau newydd.
10. Ailintegreiddio yn ei gyfanrwydd: ymgorffori'r daith lawn yn llawn yn stori eu bywyd.

Gellid dadlau bod y syniad o ddysgu trawsnewidiol (Mezirow, 2000) yn rhoi cyfle cadarnhaol i addysgwyr mewn ymyriadau dargyfeirio ddefnyddio'r drosedd a gyflawnwyd fel cyfle ar gyfer dysgu trawsnewidiol o'r fath.

Felly, mae creu mannau diogel ar gyfer deialog feirniadol a rhannu straeon personol mewn cyd-destunau grwpiau bach yn ymddangos yn ddull defnyddiol o newid ymddygiad cadarnhaol wrth weithio gyda'r rhai sydd wedi cyflawni trosedd ac ategir hyn yn y llenyddiaeth a drafodwyd eisoes yn yr adolygiad hwn (Cordis Bright, 2022; Easton et al, 2010; Towler, 2017; a Williams, 2017).

Er mwyn creu amgylchedd dysgu diogel o ansawdd uchel sy'n cael ei nodweddu fel un myfyriwr-ganolog, byddai rhai yn dadlau bod angen i chi greu ymdeimlad o gymuned (Bransford et al, 2000). Er mwyn cyflawni hyn, gellid awgrymu bod angen i'r grŵp dysgu deimlo'n ddiogel, teimlo eu bod nhw a'r grŵp yn arwyddocaol ac yn olaf bod ganddyn nhw gyffredinedd o ran pwrpas a phrofiad (Clarke, 1996). Mae hyn yn golygu bod angen i fyfyrwyr deimlo'n ddiogel, eu bod yn cael eu parchu a'u gwerthfawrogi fel eu bod yn teimlo y gallant fod yn agored a thrafod wrth ddysgu gyda'i gilydd heb farnu. Byddai Smith (2000) yn dadlau bod angen i chi, trwy greu addysg sy'n seiliedig ar ymddiriedaeth a pharch, rannu pŵer o fewn perthnasoedd addysgol a chyd-greu gwybodaeth ac felly dysgu gyda'ch gilydd. Unwaith eto, mae hyn yn debyg iawn i ddulliau dargyfeirio a'r angen i ddatblygu gofod diogel ac ymddiriedaeth a pharch gyda chleientiaid. Yn wir, amlygwyd hyn yn aml yn yr adran sy'n canolbwyntio ar fenywod a'r egwyddorion arweiniol ar gyfer perthnasoedd cadarnhaol yn yr holl lenyddiaeth ar gefnogi pobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig (o bob oed) a gormod i'w dyfynnu yma eto.

Mae Merriam (2017) yn nodi bod y syniad o Ddysgu Hunangyfeiriedig (SDL) ynddo'i hun yn ddamcaniaeth sylfaenol allweddol o ddysgu oedolion ac yn amlygu pwysigrwydd oedolion yn cymryd rheolaeth ar eu dysgu eu hunain a'i fod yn dod yn broses y mae'r oedolyn am fod yn rhan ohoni. Mae gan hyn oblygiadau pwysig amlwg yng nghyd-destun yr adolygiad hwn o lenyddiaeth gan ei fod yn awgrymu y bydd angen i unrhyw ymyriad ddargyfeirio greu canlyniadau a phroses lle mae'r dysgwr yn dod yn hunangyfeiriedig ac yn llawn cymhelliant yn ei ddysgu ac eisiau meddwl a gweithredu mewn ffyrdd nad ydynt yn droseddol ond hefyd ar gyfer staff proffesiynol sydd angen addysg a hyfforddiant ar fod yn ymarferwyr diwylliannol gymwys.

Mae'r syniad o ymarfer myfyriol o fewn addysg oedolion yn arbennig o bwysig ar gyfer yr adolygiad hwn o lenyddiaeth oherwydd bod defnyddio myfyrio ar gyfer dysgu wedi'i ddangos fel arf pwerus ar gyfer hunanddatblygiad a mwy o hunan-asiantaeth i wneud dewisiadau bywyd gwybodus (Kolb, 1984; Schon, 1995; Mezirow, 2000; Thompson a Thompson, 2008). Mewn perthynas â'r rhai sydd wedi cyflawni trosedd mae'n gwneud synnwyr ei bod yn bwysig myfyrio ar eu teimladau, eu hagweddau a'u hymddygiad o'r drosedd ac yn fwy cyffredinol ynghylch eu hunaniaeth. Mae myfyrio yn galluogi pobl i 'gamu'n ôl' a chael mwy o eglurder o ran eu hymddygiad (Daudelin, 1996: t36) a chael gwell dealltwriaeth o'r rhesymau dros feddwl, teimlo ac ymddwyn fel y maent. Byddai Brockbank a McGill (2007) yn dadlau bod perthnasoedd addysgol effeithiol yn cael eu cefnogi trwy ddefnyddio dull dyneiddiol sy'n canolbwyntio ar bobl â ffocws ar ddefnyddio ymarfer adfyfyriol a rhannu pŵer trwy ddefnyddio trafodaeth a dechrau o brofiadau'r dysgwr yn ogystal â gweithredu lle bo'n briodol fel model rôl (Gopee, 2008). Ymhellach, mae Bolton (2014: t3) yn cynnig eglurder defnyddiol a chanfuwyd bod arfer adfyfyriol "yn rhoi strategaethau i ddod â phethau i'r amlwg a fframio cwestiynau priodol a threiddgar na ofynnwyd erioed o'r blaen." Mae Bolton hefyd yn ychwanegu ymhellach "Mae'n herio rhagdybiaethau, rhithiau ideolegol, rhagfarnau cymdeithasol a diwylliannol niweidiol, anghydraddoldebau, ac yn cwestiynu ymddygiadau personol sydd efallai'n tawelu lleisiau pobl eraill neu'n eu gwthio i'r cyrion fel arall." Yn amlwg mae arfer adfyfyriol yn arf ac yn ymarfer pwerus a gellid ei ddefnyddio'n dda mewn ymyriadau dargyfeirio ac nid yw'n syndod ei fod wedi'i amlygu hefyd fel elfen allweddol mewn prosiectau dargyfeirio llwyddiannus ac wrth gefnogi newid ymddygiad cadarnhaol (Cordis Bright, 2022; Towler, 2017; Williams, 2017; a'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid, 2020 a llawer o rai eraill yn yr adolygiad hwn).

Mae ymarfer adfyfyriol felly yn broses bwysig a grymusol iawn a all gefnogi eich datblygiad eich hun mewn cyd-destunau personol a chymdeithasol. Mae ymdeimlad gwirioneddol o'r naratifau hyn bod ymarfer myfyriol yn tynnu'r haenau o dderbyniad o realiti rhywun ac yn herio'r realiti hwn ac yn cwestiynu ei sylfeini, ac felly ein gwerthoedd, teimladau a chanfyddiadau sylfaenol ein hunain hefyd. Mae Bolton (2010) yn esbonio, trwy ymgysylltu ag ymarfer adfyfyriol, ein bod yn peidio â mynd yn ddall i wneud a gweithredu yn unig a grymuso ein hunain i ddod yn bobl fwy ymwybodol.

Wrth gwrs, mae adfyfyrio yn aml yn cael ei ystyried yn adfyfyrio ar yr hunan ond mae elfen bwysig iawn o'r hunan a'n hymddygiad yn gysylltiedig â'r strwythurau cymdeithasol yr ydym yn byw ynddynt, a byddai rhai yn dweud yn cael eu pennu a'u dylanwadu ganddynt (Freire, 1970; Kincheloe, 2005; a Merriam, 2017). Yn wir, mae Thompson (2006) yn cynnig model defnyddiol gyda'i ddadansoddiad PCS sy'n esbonio sut y gellir profi gwahaniaethu a gormes a rhyngweithio ar 3 lefel wahanol; y lefel Bersonol, y lefel Ddiwylliannol, a'r lefel Strwythurol gyda hon y mwyaf pwerus a dylanwadol gan ei bod yn cynnwys holl sefydliadau'r gymdeithas fel y CJS, y sectorau Addysg, Crefydd, y Llywodraeth, a'r Cyfryngau.

Mae Damcaniaeth Hil Feirniadol (CRT) yn debyg gan ei fod hefyd yn cefnogi dadansoddiad strwythurol ond yn benodol mewn perthynas â hiliaeth sy'n berthnasol i'r adolygiad hwn o lenyddiaeth wrth i CRT geisio archwilio'r profiadau, strwythurau, a thuedd hiliol yng nghymdeithasau'r byd gorllewinol neu ogleddol (Hylton, 2012). Mae CDT yn cydnabod sut mae pobl yn cael eu dylanwadu'n drwm gan yr hyn y maent yn rhyngweithio ag ef, yn ei weld, yn ei ddarllen, ac yn gwrando arno ac oherwydd bod y prif bŵer yn cael ei ddal gan brif sefydliadau cymdeithas mae angen herio ideolegau a strwythurau hiliol amlwg o'r fath (Delgado a Stefancuc, 2013). Mae Lawrence a Hylton (2022) yn amlygu sut, mewn byd cynyddol fyd-eang gyda chyfryngau byd-eang a mynediad at lawer iawn o ddelweddau a chyfryngau cymdeithasol, y mae angen i addysgwyr ac ysgolheigion sy'n ymwneud â CRT gefnogi'r dadansoddiad o hyn i gyd mewn ffordd hollbwysig sy'n amlygu rhagfarn a grym gwynder mewn cymdeithas.

Mae gan hyn oblygiadau defnyddiol ar gyfer cefnogi sgiliau meddwl yn feirniadol a chael trafodaeth ar ffurf hil, ethnigrwydd a hiliaeth o fewn cymdeithas y DU ac mewn perthynas â chefnogi pobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig. Gallai defnyddio ymarfer adfyfyriol mewn perthynas â'r strwythurau pŵer o fewn cymdeithas gyda phobl sydd wedi cyflawni trosedd fod yn elfen hanfodol o ffocws ar gyfer unrhyw ymyriad dargyfeirio. Gellid dadlau y byddai dull o'r fath gefnogi trafodaeth ddefnyddiol ac o bosibl 'eiliadau o eglurder' neu fel y byddai Mezirow (2000) yn ei ddweud 'dilema dryslyd' i herio rhagdybiaethau a dealltwriaethau personol ar hil ac ethnigrwydd a chefnogi dysgu trawsnewidiol cadarnhaol. Mae gan hyn oblygiadau defnyddiol ar gyfer addysg a hyfforddiant gweithlu'r CJS yn ogystal â rhaglenni dargyfeirio sy'n ymwneud â throseddau casineb hiliol.

Yn olaf, wrth gael mewnwelediadau dysgu oedolion, mae'n bwysig nodi bod creu amgylchedd ffisegol sy'n briodol i ddysgu ac yn gefnogol iddo hefyd yn bwysig. Canfu Earthman (2004) a Chism (2006) fod yr amgylchedd ffisegol yn elfen bwysig o ymgysylltu â dysgwyr yn llwyddiannus. Felly, mae amgylchedd dysgu dymunol ac agored yn ddull defnyddiol gyda threfniadau bwrdd a chadeiriau yn cefnogi trafodaeth grŵp a chyswllt llygad agored ar gyfer yr holl gyfranogwyr. Mae hefyd yn bwysig ar gyfer cyd-destunau grwpiau llai lle gellir trafod materion adfyfyriol mwy personol a sensitif (hefyd yn cael ei gefnogi gan Towler, 2017).

Felly, gellir dadlau mai'r prif elfennau i'w hymgorffori o ddamcaniaethau dysgu o fewn arferion dargyfeirio er mwyn cefnogi anghenion pobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn well a'r rhai sy'n cefnogi ac yn cyflwyno rhaglenni o'r fath yw:

1. Mae'r rhai sy'n ymwneud â dargyfeirio, boed yn gleientiaid neu'n staff proffesiynol, angen gweld gwerth a rheswm yn yr hyn y maent yn ei ddysgu a'i fod yn berthnasol i'w bywydau a/neu eu rolau.
2. Archwilio a deall cymhellion dysgwyr i gefnogi eu hymrwymiad i ddysgu ac ymgysylltu.
3. Datblygu dull dysgu anffurfiol sy'n seiliedig ar sgwrs, ar y cyd, wedi'i gydgynhyrchu, yn ddyneiddiol, yn rhannu pŵer, yn foesol, ac yn cefnogi meddwl beirniadol a rhannu profiadau personol.
4. Cefnogi adfyfyrio beirniadol o'ch golwg eich hun ar y byd, hanes personol, a chredoau, normau, hawliau, a chamweddau a chanolbwyntio ar atebion a herio'r dysgwr i ddeall safbwyntiau lluosog yn well a chymhwyso hyn i'w byd cymdeithasol a/neu gyd-destunau gwaith.
5. Creu amgylcheddau diogel a sicr lle mae pobl yn teimlo undod, pwrpas, ymddiriedaeth a pharch ac nad ydynt yn cael eu barnu.
6. Creu cyfle i ddatblygu ac ymgysylltu â hunan newydd a dysgu canfyddiadau a safbwyntiau newydd a allai herio a golygu creu rheolau, rolau, perthnasoedd, normau a gwerthoedd newydd.
7. Cyfle i gynllunio, ymarfer a magu hyder mewn ffyrdd newydd o fod, profiadau, sgiliau, a dod yn fwy cyfrifol am eich dysgu eich hun a dod yn ddysgwyr hunangyfeiriedig.
8. Creu amgylcheddau sy'n ddymunol ac yn agored i gefnogi dysgu a sgwrsio.

Casgliad

Mae'r adolygiad hwn wedi trafod a chyfosod y llenyddiaeth sydd ar gael ynghylch ymyriadau trydyddol fel y'u diffinnir gan CJBIW (2022) lle mae ymyriadau wedi'u hanelu at ddargyfeirio pobl oddi wrth y CJS ac felly'n cynnwys rhaglenni a gweithgareddau a elwir hefyd yn ddargyfeiriol, atal, ymyrraeth gynnar ac yn aml yn cael eu gweithredu trwy ddefnyddio OoCD. Prif ffocws yr adolygiad hwn oedd deall profiadau dargyfeirio ar gyfer pobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig gan gynnwys ffocws penodol ar fenywod a phlant.

Roedd y llenyddiaeth a oedd ar gael a adolygwyd yn cynnwys swm sylweddol o destunau priodol yn ymwneud â'r deunydd pwnc ac yn cynnig lens i gefnogi canlyniadau'r prosiect hwn ac roedd yn cynnwys; erthyglau a chyfnodolion ymchwil, dogfennau polisi, adroddiadau, gwerthusiadau prosiect, ymarfer cyhoeddedig, a dogfennau eraill megis canllawiau ymarfer. Defnyddiwyd bron i 200 o ffynonellau llenyddiaeth ar gyfer yr adolygiad hwn gan gynnig dealltwriaethau a phersbectifau penodol byd-eang, y DU a Chymru.

Cymerwyd ffynhonnell allweddol arall o ddealltwriaeth ar gyfer yr adolygiad hwn o'r naratifau a'r trafodaethau a gafwyd ynghylch profiadau'r heddlu a'r CJS ehangach drwy'r ymgysylltiadau a gynhaliwyd ledled Cymru wrth gyd-gynhyrchu'r gwaith o lunio'r Cynllun Gweithredu Gwrth-Hiliaeth ar gyfer y CJS yng Nghymru (2022).

Yn olaf, oherwydd y llinyn o ymarfer wedi'i lywio gan drawma o fewn y Cynllun Gweithredu Gwrth-Hiliaeth ar gyfer y CJS yng Nghymru, lle'r oedd dealltwriaethau i'w hennill o fewn y llenyddiaeth a adolygwyd, cynhwyswyd sylw penodol i brofiadau trawma a thrawma hiliol a'u cyfosod.

Yn y pen draw, mae'r adolygiad hwn wedi darparu trosolwg manwl o'r wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r cymwysiadau i ymarfer o fewn dargyfeirio a, lle bo hynny ar gael, y dysgu, y ddealltwriaeth a'r argymhellion ar gyfer ymarfer yn y dyfodol i gefnogi pobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn well mewn gwaith o'r fath. Bydd hyn yn sicrhau y gellir cytuno ar adroddiad terfynol (cam pedwar) sy'n cynnig dealltwriaeth sy'n seiliedig ar dystiolaeth ac wedi'i chydgynhyrchu ar sut i ddatblygu dulliau amgen neu wedi'u teilwra o ddargyfeirio ar gyfer grwpiau lleiafrifoedd ethnig sydd hefyd wedi'u llywio gan drawma.

Mae'r crynodeb gweithredol ar ddechrau'r adolygiad hwn yn cynnig argymhellion a gwersi allweddol ar gyfer yr holl feysydd trafod. Fodd bynnag, er gwaethaf y meysydd ymchwil, polisi ac ymarfer helaeth a drafodwyd yn yr adolygiad hwn, mae rhai themâu cyffredin clir a gwersi i'w dysgu i'w datblygu ar gyfer ymarfer dargyfeirio er mwyn cefnogi pobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn well.

Yn wir, y prif feysydd i'w datblygu i greu dull dargyfeirio effeithiol i ddiwallu anghenion pobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yw'r canlynol:

- Adnodd tymor hir i sicrhau bod gwaith yn cael ei wneud yn effeithiol a bod ganddo amser i ddatblygu, ei fod yn cael ei werthuso'n effeithiol ac i ddangos effaith a meysydd ar gyfer dysgu a datblygu parhaus.
- Llywodraethu ac arweinyddiaeth gref ar lefel genedlaethol, rhanbarthol a lleol a thrwyddi.
- Addysg a Hyfforddiant i ddatblygu ymarferwyr ac arweinwyr sy'n ddiwylliannol gymwys a gwrth-hiliol o fewn yr holl randdeiliaid sy'n ymwneud ag arferion dargyfeirio er mwyn cefnogi perthnasoedd effeithiol â phobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig (gan gynnwys cyfreithwyr a'r llysoedd).
- Mae datblygu perthnasoedd effeithiol sy'n ddiwylliannol gymwys ac yn wrth-hiliol yn golygu bod ymarferwyr yn hyderus i drafod diwylliant, ethnigrwydd, hiliaeth, trawma hiliol, a hunaniaethau eraill megis rhai crefyddol, rhywiol, a dosbarth i gefnogi'r profiadau a'r anghenion.
- Mae angen hefyd adeiladu perthnasoedd effeithiol ym maes dargyfeirio trwy barch cilyddol, ymarfer wedi'i lywio gan drawma, cymorth cyfannol sy'n cael ei arwain gan anghenion, a chefnogi cleientiaid i ddatblygu meddwl beirniadol a sgiliau adfyfyrio er mwyn cael mwy o hunan-asiantaeth a gwneud dewisiadau bywyd gwybodus ac i gydgynhyrchu eu cynllun ymyrraeth a chymorth eu hunain fel rhan o'r broses ddatblygu hon.
- Deall bod pobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig yn wynebu rhwystrau lluosog i ymgysylltu â'r CJS oherwydd hiliaeth ac anghymesuredd a'u bod wedi profi ACE lluosog, hiliaeth, trawma hiliol, a bod ganddynt anghenion cymorth sylweddol a diffyg ymddiriedaeth yn y CJS a sefydliadau eraill mewn cymdeithas. Felly, mae angen i feini prawf cymhwyster ar gyfer rhaglenni dargyfeirio fod yn eang, yn hyblyg, yn faddeuol, ac yn gynhwysol, ac nid oes angen cyfaddefiad o euogrwydd am ymgysylltu.
- Ystyried y dylai arferion dargyfeirio gael eu safoni ledled Cymru ac y dylai'r model ddefnyddio dull dargyfeirio adeg arestio lle bo'n bosibl ac y dylai pob rhybuddiad seiliedig ar amodau ddefnyddio proses cyfiawnder adferol sydd wedi'i gwreiddio yn y cymorth a'r ymyriadau a ddarperir.
- Ymchwilio i anghenion a phrofiadau pobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig o ddargyfeirio a chydgynhyrchu arfer a phrosiectau newydd gyda'r rhai sydd â phrofiadau uniongyrchol.
- Defnyddio a datblygu darpariaeth a chymorth arbenigol i bobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig sy'n annibynnol ar y CJS / gwasanaethau statudol gan fod mwy o ymddiriedaeth ynddynt ac mae pobl yn ymgysylltu'n fwy hyderus ond hefyd i'r CJS weithio mewn partneriaeth â darparwyr o'r fath i ddysgu a deall gwasanaethau o'r fath, meithrin ymddiriedaeth gyda gwasanaethau o'r fath, a chyda grwpiau a chymunedau o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig.
- Datblygu gweithlu ethnig amrywiol sy'n adlewyrchu'r bobl y mae'n eu cefnogi.
- Codi ymwybyddiaeth trwy allgymorth cymunedol i hyrwyddo mwy o ddealltwriaeth a chefnogaeth i'r dull dargyfeirio cadarnhaol, a chyngor ac arweiniad i grwpiau lleiafrifoedd ethnig ynghylch dulliau dargyfeirio i gefnogi ymddiriedaeth yn y system a gwneud penderfyniadau gwybodus.

Cyfeiriadau

Adebisi, F. (2019). The only accurate part of 'BAME' is the 'and' [Ar-lein]. Ar gael yn: https://folukeafrica.com/the-only-acceptable-part-of-bame-is-the-and/

Advance (2021). London Women's Diversion Service The impact of community support on diverting women from the criminal justice system. Ar gael yn: https://www.advancecharity.org.uk/wp-content/uploads/2021/11/London-Womens-Diversion-report-2021-final-.pdf

Ames, A., Di Antonio, E., Hitchcock, J., Webster, S., Ellingworth, D., Meadows, L., McAlonan, D., Uhrig, N., & Logue, C. (2018) Adult Out of Court Disposal Pilot Evaluation – Final Report– Ministry of Justice Ministry of Justice Analytical Series 2018. Ministry of Justice. ISBN 978-1-84099-750-7. Ar gael yn: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/718947/adult-out-of-court-disposal-pilot-evaluation.pdf

Anderson RE, & Stevenson HC (2019). RECASTing racial stress and trauma: Theorizing the healing potential of racial socialization in families. American Psychologist, 74(1), 63–75. 10.1037/ amp0000392.

Asmussen, K., Fischer, F., Drayton, E., a McBride, T. (2020) Adverse childhood experiences: what we know, what we don't know, and what should happen next. Ar gael yn: https://www.eif.org.uk/files/pdf/adverse-childhood-experiences-report.pdf

Association of Chief Police Officers of England, Wales and Northern Ireland (ACPO) (2012) Guidelines on the use of Community Resolutions Incorporating Restorative Justice. Ar gael yn: https://library.college.police.uk/docs/appref/Community-Resolutions-Incorporating-RJ-Final-Aug-2012-2.pdf

Back et al. (2014) Blended learning approach improves teaching in a problem- based learning environment in orthopaedics - a pilot study, BMC Medical Education, 14:17, 1-8.

Banwell-Moore, Rebecca. (2022). The Delivery of Restorative Justice in Youth Offending Teams in England and Wales: Examining Disparities and Highlighting Best Practice. Laws 11: 60. https:// doi.org/10.3390/laws11040060

Bateman, T. & Hazel, N. (2014) The Resettlement of Girls and Young Women: Evidence From Research. Beyond Youth Custody. Ar gael yn: http://www.beyondyouthcustody.net/wp-content/uploads/421_research-report_04_8_w-front_cover.pdf

Bennett, L. a Corry-Roake, E. (2021). Evidence review: diverting young adults away from the cycle of crisis and crime. Revolving Door Agency. Ar gael yn: https://barrowcadbury.org.uk/wp-content/uploads/2021/07/RDA-T2A-Diverting-young-adults-away-from-the-cycle-of-crisis-and-crime.pdf

Bhatia, M. (2017) Racist Hate Crimes Against Those Seeking Asylum. Ar gael yn: https://www.law.ox.ac.uk/research-subject-groups/centre-criminology/centreborder-criminologies/blog/2017/05/racist-hate

Bhattacharya, A. (2021). Earning trust: improving criminal justice outcomes for ethnic minorities: BRIEFING PAPER. Social Market foundation. Ar gael yn: https://www.smf.co.uk/publications/earning-trust/

Boachie, V. (2021). A guide to understanding racial trauma [Ar-lein]. Ar gael yn: https://sparkandco.co.uk/blog/guide-understanding-racial-trauma

Bolton, G. (2014). Reflective Practice: Writing and professional development. (4th ed). London: Sage.

Bowen a Slade (2020) Delivering a Smarter Approach: Reforming Out of Court Disposals. London: Centre for Justice Innovation. Ar gael yn: https://justiceinnovation.org/sites/default/files/media/document/2020/Delivering%20a%20smarter%20approach.pdf

Bransford, J. D., A. L. Brown, et al., Eds. (2000). How People Learn: Brain, Mind, Experience, and School, National Academy Press.

Brockbank, A a McGill, I (2007) Facilitating Reflective Practice Through Mentoring and Coaching London: Kogan Page

Bryant-Davis T (2007). Healing requires recognition: The case for race-based traumatic stress. The Counselling Psychologist, 35(1), 135–143. 10.1177/0011000006295152.

Buncy, S. a Ahmed, I. (2019). Sisters in desistance: Community-based solutions for Muslim women post-prison. Bradford: Khidmat Centres.

Bunting A, Fox S, Adhyaru J, Holland A. (2020). Considerations for minority ethnic young people in multisystemic therapy. Clin Child Psychol Psychiatry. 2021 Jan;26(1):268-282. Doi: 10.1177/1359104520969762. Epub 2020 Nov 6. PMID: 33158384; PMCID: PMC7802048.

Burman, M. & Gelsthorpe,L. (2017) Feminist criminology: inequalities, powerlessness and justice. In: Liebling, A., Maruna, S. and McAra, L. (eds)The Oxford Handbook of Criminology, 6thedition. Oxford: Oxford University Press, pp.213–238.

Campbell, L., Ashworth, A. a Redmayne, M. (2019) The Criminal Process (Fifth Edition). Oxford: Oxford University Press.

Carter RT, Forsyth JM, Mazzula SL, & Williams B (2005). Racial discrimination and race-based traumatic stress: An exploratory investigation. In Carter RT (Ed.), Handbook of Racial-Cultural Psychology and Counselling, Vol. 2. Training and Practice (p. 447–476). John Wiley & Sons, Inc.

Case, Stephen; Browning, Ann (2021): Child First Justice: the research evidence-base [Summary report]. Loughborough University. Report. Ar gael yn: https://hdl.handle.net/2134/14153162.v1

Case, S., Sutton, C.E., Greenhalgh, J., Monaghan, M. a Wright, J. (2022), "Searching for context: a review of "what works" reviews of interventions to prevent youth offending using the EMMIE Framework", Safer Communities, Vol. 21 No. 4, pp. 272-289. https://doi.org/10.1108/SC-04-2022-0014

Case, S a Hazel, N (2020) Child first, offender second – A progressive model for education in custody, International Journal of Educational Development, 77, 102244, ISSN: 0738-0593. DOI: 10.1016/j.ijedudev.2020.102244.

Centre for Justice Innovation (2016). Valuing youth diversion: A toolkit for practitioners.

Centre for Justice Innovation (2019). Pre-court diversion for women: Evidence and practice briefing. Ar gael yn: https://justiceinnovation.org/sites/default/files/media/documents/2020-02/pre-court_diversion_for_women_for_website.pdf

Centre for Justice Innovation (2021). Disparities in youth diversion – an evidence review. Ar gael yn: https://justiceinnovation.org/sites/default/files/media/document/2021/disproportionality_diversion_lit_review.pdf

Centre for Justice Innovation (2021a) Equal Diversion: Racial disproportionality in youth diversion. Ar gael yn: https://justiceinnovation.org/publications/equal-diversion-racial-disproportionality-youth-diversion

Centre for Justice innovation (2022). Conditional cautions: An evidence review. Ar gael yn: https://justiceinnovation.org/sites/default/files/media/document/2022/CC.pdf

Centre for Innovative Justice (2022a). Project SHE (Support, Help, and Engagement). Ar gael yn: https://justiceinnovation.org/project/project-she-support-help-and-engagement

Centre for Innovative Justice (2022b). Effective point-of-arrest diversion for children and young people. Published by Clinks, evidence library. Ar gael yn: https://www.clinks.org/sites/default/files/2022-12/clinks_el_diversion_for_children_and_young_people_0.pdf

Centre for Innovative Justice (2022c). Children and young people's voices on youth diversion and disparity. Ar gael yn: https://justiceinnovation.org/sites/default/files/media/document/2022/CJI_Children%20and%20young%20people%E2%80%99s%20voices%20%281%29.pdf

Centre for Mental Health (2021). Guide to race and ethnicity terminology. Ar gael yn: https://www.centreformentalhealth.org.uk/sites/default/files/2021-06/RaceAndEthnicityTerminologyGuideJune2021.pdf

Chakraborti, N. (2017) 'Responding to Hate Crime: Escalating Problems, Continued Failings', Criminology and Criminal Justice, 18 (4): 387-404.

Chakraborti, N. (2021). Challenging Hate Crime in Challenging Times. The Centre for Hate studies. Ar gael yn: https://sticerd.lse.ac.uk/seminarpapers/ses10032021.pdf

Chism, Nancy Van Note (2006). Challenging Traditional Assumptions and Rethinking Learning Spaces. In Oblinger, Diana G. (ed) Learning Spaces, Educause, Available electronically at www.educause.edu/learningspaces, 2.1-12.

Clarke, A. (2008). E-learning skills. (2nd ed). Hampshire: Palgrave Macmillan.

Clark, D. (1996) Schools as learning communities. London: Cassell

Clarke, B. & Chadwick, K. (2020) Stories of Injustice: The Criminalisation of Women Convicted Under Joint Enterprise Laws. Manchester Metropolitan University. Ar gael yn: https://www.crimeandjustice.org.uk/resources/stories-injustice-criminalisation-women-convicted-under-joint-enterprise-laws

Clinks (2018). Briefing on the Ministry of Justice Female Offender Strategy. Ar gael yn: https://www.clinks.org/sites/default/files/2018-10/clinks_briefing_on_the_female_offender_strategy.pdf

Coates, S. (2016). Unlocking Potential: A Review of Education in Prison. Ar gael yn: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/524013/education-review-report.pdf

Collins, Augsberger, A., & Sirois, L. (2022). Examining civic engagement opportunities for system-involved youth: a comparative analysis. Journal of Youth Studies, 25(4), 416–432. https://doi.org/10.1080/13676261.2021.1892617

Cordis Bright (2019). What works in delivering court diversion and deferred prosecution schemes? Ar gael yn: https://www.cordisbright.co.uk/admin/resources/10-evidence-reviews-diversion-and-deferred-prosecution.pdf

Cordis Bright (2021). Process evaluation of Women's Pathfinder Whole System Approach and 18-25 Early Intervention Service. Confidential. The Commissioning Partnership. July 2021.

Cordis Bright (2022). WPWSA and 18-25 EIS impact evaluation report. Confidential. The Commissioning Partnership. February 2022.

Cox, J. a Sacks-Jones, K. (2017). "Double disadvantage" The experience of Black, Asian and Minority Ethnic women in the Criminal Justice System. London: Agenda. Ar gael yn: https://womeninprison.org.uk/media/downloads/double-disadvantage-1.pdf

Criminal justice in Wales (2022). Early Intervention and Prevention: What is being delivered and working? Written by Rachel Allen.

Criminal Justice Joint Inspectorates (CJJI) (2011) Exercising Discretion: the Gateway to Justice. London: Criminal Justice Joint Inspectorates. Ar gael yn: https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmicfrs/media/exercising-discretion-the-gateway-to-justice-20110609.pdf

Crowther, J., Hemmi, A., Martin, I., a Scandrett, E. (2009). Revisiting the adult learning 'icebergs': ICTS and cognitive praxis in social movements. Proceedings of Laboratory for Educational Theory, Stirling University, 26th-27th June 2009.

Czerniawski, G. (2016). A race to the bottom – prison education and the English and Welsh policy context. Journal of Education Policy, 31:2, 198-212, DOI: 10.1080/02680939.2015.1062146

Daudelin, M. (1996) Learning from experience through reflection in Organizational Dynamics, 24 (3), 36-38.

Davidson, N (2016) Religiously Aggravated Offending In Scotland 2015-16. The Scottish Government – Justice Analytical Services. Ar gael yn: www.gov.scot/Resource/0050/00501327.pdf.

Davies P a Biddle P (2018) Implementing a perpetrator-focused partnership approach to tackling domestic abuse: The opportunities and challenges of criminal justice localism. Criminology & Criminal Justice 18(4): 468–487.

Delgado, R., & Stefancic, J. (Eds.) (2013). Critical race theory: The cutting edge. Temple University Press.

Duncan, B, a S Trejo. (2017). The Complexity of Immigrant Generations: Implications for Assessing the Socioeconomic Integration of Hispanics and Asians. Industrial and Labour Relations Review 70(5):1146–1175. https://doi.org/10.1177/0019793916679613.

Durr, P. (2020). Trauma-informed work with people in contact with the Criminal Justice System. London: Clinks.

Easton, H., Silvestri, M., Evans, K., Matthews, R., a Walklate, S. (2010). Conditional cautions: Evaluation of the women specific condition pilot. Ministry of Justice. Ar gael yn: https://www.justice.gov.uk/downloads/publications/research-and-analysis/moj-research/evaluation-women-specific-condition-pilot.pdf

Eddo-Lodge, R. (2017). Why I'm No Longer Talking to White People about Race. London: Bloomsbury Publishing.

Fazey, J. A. a Marton, F. (2009). Understanding the space of experiential variation in Active learning in higher education. Sage: London

Fielding, N. (2018). Professionalizing the Police: The Unfulfilled Promise of Police Training. Oxford: Clarendon Studies in Criminology.

Fitzpatrick, C., Hunter, k., Shaw, J., a Staines, J. (2022). Disrupting the Routes between Care and Custody for Girls and Women: Final Report. Lancaster University. Ar gael yn: https://wp.lancs.ac.uk/care-custody/resources/

Foot Prints Project. (2020). Female Out of Court Diversionary Scheme. Ar gael yn: https://www.footprintsproject.co.uk/oocd

Foronda, C, D-L Baptiste, MM Reinholdt, a K Ousman. (2016). Cultural Humility: A Concept Analysis. Journal of Transcultural Nursing 27(3):210–217. https://doi.org/10.1177/1043659615592677.

Freire, P. (1972). Pedagogy of the Oppressed. London: The Continuum Publishing Company

Gaffney, H., Farrington, D., a White, H. (2022a). Pre-Court Diversion Toolkit technical report. The Youth Endowment Fund. Ar gael yn: https://youthendowmentfund.org.uk/wp-content/uploads/2021/06/Pre-Court-Diversion-technical-report-.pdf

Gaffney, H.; Jolliffe, D. a White, H. (2022b). Multi-Systemic Therapy Toolkit technical report. The Youth Endowment Fund.

Gibson, C. (2021) OUT OF COURT DISPOSALS: A review of policy, operation and research evidence. Sentencing Academy.

Giroux, A.H. (2021) (gol.) Pedagogy of Hope: Reliving Pedagogy of the Oppressed. Bloomsbury Publishing.

Gopee, N. (2008) Mentoring and Supervision in Healthcare. London: Sage.

Gov (2022). Regional ethnic diversity. Cyhoeddwyd 22 Rhagfyr 2022. Ar gael yn: https://www.ethnicity-facts-figures.service.gov.uk/uk-population-by-ethnicity/national-and-regional-populations/regional-ethnic-diversity/latest#:~:text=2021%20Census%20data%20for%20England,17.0%25%20with%20white%20ethnic%20minorities

Hamad, R. (2017). Hate Crime: Causes, Motivations and Effective Interventions for Criminal Justice Social Work. Centre for Youth & Criminal Justice, University of Edinburgh, & Edinburgh City Council. Ar gael yn: https://cycj.org.uk/wp-content/uploads/2017/06/Hate-Crime-causes-and-motivations.pdf

Hardy, S. a Chakraborti, N. (2017) Hate Crime: Identifying and Dismantling Barriers to Justice, Leicester: University of Leicester.

Hardy, S., Chakraborti, N. a Cuko, I. (2020) 'More Than a Tick Box: The Role of Training in Improving Police Responses to Hate Crime', British Journal of Community Justice, 16 (1): 4-20.

Hargons CN, Malone N, Montique C, Dogan J, Stuck J, Meiller C, Sanchez A, Sullivan QA, Bohmer C, Curvey R, Woods I, Tyler K, Oluokun J, Stevens-Watkins D. (2022). "White people stress me out all the time": Black students define racial trauma. Culture Diverse Ethnic Minor Psychol, 28(1):49-57. Doi: 10.1037/cdp0000351. Epub 2021 Jul 22. PMID: 34291977; PMCID: PMC8776568.

Harris, M. a Goodfellow, P. (2022). A critical juncture for Youth Justice: Learning lessons and future directions for a post-pandemic Youth Justice System. Alliance for Youth justice. Ar gael yn: https://static1.squarespace.com/static/5f75bfbbfb67fc5ab41154d6/t/62681a0994a57b562d20b266/1650989579287/A+critical+juncture+for+youth+justice+26.04.22+FINAL.pdf

Harvey E, Shakeshaft A, Hetherington K, Sannibale C, Mattick RP. (2007). The efficacy of diversion and aftercare strategies for adult drug-involved offenders: a summary and methodological review of the outcome literature. Drug Alcohol Rev 2007;26: 379 – 387. Ar gael yn: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1080/09595230701373917

Heap V a Patterson C (2021) Democratic localism and the implementation of the community remedy in England and Wales. Criminology & Criminal Justice 21(1): 107–127.

Helms JE, Nicolas G, & Green CE (2010). Racism and ethnoviolence as trauma: Enhancing professional training. Traumatology, 16(4), 53–62. 10.1177/1534765610389595.

HM Government (2020) Consultation on the New Victims' Code. Ar gael yn: https://consult.justice.gov.uk/victim-policy/consultation-on-improving-the-victims-code/supporting_documents/improvingthevictimscode.pdf

HMICFRS. (2021). Disproportionate use of police powers: A spotlight on stop and search and the use of force [Ar-lein]. Ar gael yn: https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmicfrs/wp-content/uploads/disproportionate-use-of-police-powers-spotlight-on-stop-search-and-use-of-force.pdf

HM Inspectorate of Prisons. (2020). Minority Ethnic prisoners' experiences of rehabilitation and release planning: A thematic review. October 2020. London: Her Majesty's Inspectorate of Prisons.

HM Inspectorate of Probation (2021). The experiences of black and mixed heritage boys in the youth justice system: A thematic inspection by HM Inspectorate of Probation. ISBN: 978-1-914478-23-9. Ar gael yn: www.justiceinspectorates.gov.uk/hmiprobation

HM Inspectorate of Probation (2022). 2021 Annual Report: inspections of youth offending services. Ar gael yn: https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmiprobation/wp-content/uploads/sites/5/2022/03/FINAL-HMIP-Youth-Annual-Report-2021.pdf

Holloway, K., Williams, K., & Brayford, J. (2017). Evaluation of the Pan-Wales Women's Triage (The Diversion Scheme). Welsh Centre for Crime and Social Justice (WCCSJ)/University of South Wales (USW). https://wccsj.ac.uk/images/docs/publications/2017/WilliamsHollowayBrayford_Womens_Pathfinder.pdf

Home Office (2022). Official Statistics: Hate crime, England and Wales, 2021 to 2022. Published 6 October 2022. Ar gael yn: https://www.gov.uk/government/statistics/hate-crime-england-and-wales-2021-to-2022/hate-crime-england-and-wales-2021-to-2022#fn:6

House of Commons Home Affairs Committee. (2015). Out of-Court Disposals Fourteenth Report of Session 2014– 15 Report. HC 799.

Hutchings, J. International Journal of Conflict and Violence. (2012). IJCV: Vol. 6 (2) 2012, pp. 225-233. Ar gael yn: https://incredibleyears.com/wp-content/uploads/introducing-researching-and-disseminating-IY-wales-2012.pdf

Hylton, K. (2012). Talk the talk, walk the walk: Defining Critical Race Theory in research. Race Ethnicity and Education, 15(1), 23–41. https://doi.org/10.1080/13613324.2012.638862

Iganski, P a Lagou, S (2015) 'Hate Crimes Hurt Some More Than Others: Implications for the Just Sentencing of Offenders', Journal of Interpersonal Violence 2015 Vol 30(10): 1696- 1718, SAGE Publications. Ar gael yn: www.jiv.sagepub.com.

Imkaan. (2016a). Capital losses: The state of the specialist BME ending violence against women and girls sector in London. London: Imkaan.

Imkaan. (2016b). Imkaan safe minimum practice standards: working with black and 'minority ethnic' women and girls. London: Imkaan.

Jamison. A. (2001) The Making of Green Knowledge, Cambridge: Cambridge University press.

Jeffs, T. a Smith, M. (2005) Informal Education. Conversation, democracy and learning, Ticknall: Education Now.

Jones, M. (2022) Horizon Scanning Report: Understanding stakeholder engagement to support the development of the Anti-Racist Action Plan for the Criminal Justice Boards for Wales.

Jones, M. a Henry, J. (2022) The Lived Experiences of Ethnic Minority Young People and Adults engaged with the Youth Justice and Criminal Justice System in Wales: A report of a small-scale engagement in South Wales.

Kanakam, N. (2022). Therapists' Experiences of Working with Ethnic Minority Females with Eating Disorders: A Qualitative Study. Cult Med Psychiatry 46, 414–434. https://doi.org/10.1007/s11013-021-09721-w

Khunti, K., Platt, L., Routen, A., a K. Abbasi (2020). Covid-19 and Ethnic Minorities: An Urgent Agenda for Overdue Action. In: British Medical Journal Publishing Group.

Kincheloe, J. L. (2005). Critical Constructivism Primer. New York, NY: P. Lang.

Knowles, M. (1968). Andragogy, not pedagogy. Adult Leadership, 16(10), 350-352, 386.

Knowles, M. (1980). The modern practice of adult education: From pedagogy to andragogy. 2nd ed. New York: Cambridge Books.

Knowles, M. (1984a). The adult learner: A neglected species. 3rd ed. Houston: Gulf.

Knowles, M. S. (1984b). Andragogy in Action. Applying Modern Principles of Adult Education. San Francisco, CA: Jossey Bass.

Knowles, M. S., Holton III, E. F. & Swanson, R. A. (2005). The adult learner (6 ed). London: Elsevier.

Kolb, D., A. (1984) Experiential Learning: experience as the source of learning and development New Jersey: Prentice-Hall

Law commission (2021). Hate crime laws: Final report. Ar gael yn: https://s3-eu-west-2.amazonaws.com/lawcom-prod-storage-11jsxou24uy7q/uploads/2021/12/Hate-crime-report-accessible.pdf

Lawrence, S a Hylton, K. (2022). Critical Race Theory, Methodology, and Semiotics: The Analytical Utility of a "Race" Conscious Approach for Visual Qualitative Research. Cultural Studies Critical Methodologies. ISSN 1532-7086 DOI: https://doi.org/10.1177/15327086221081829

Littell, J. H., Pigott, T. D., Nilsen, K. H., Green, S. J., & Montgomery, O. L. K. (2021). Multisystemic therapy ® for social, emotional, and behavioural problems in youth 21 age 10 to 17: An updated systematic review and meta-analysis. Campbell Systematic Reviews, 17, e1158. https://doi.org/10.1002/cl2.1158

Lord Farmer. (2019). The importance of strengthening female offenders' family and other relationships to prevent reoffending and reduce intergenerational crime. London: Ministry of Justice.

Lovatt, J. Gage, R. a Damji, F. (2000). "We are Invisible" The experiences of women in the Criminal Justice System. The View Magazine.

Marder ID (2020) Institutionalising restorative justice in the police: Key findings from a study of two English police forces. Contemporary Justice Review 23(4): 500–526.

Matthews, S. a Smith, C. (2009). The Sustainability Of Gender Specific Provision In The Youth Justice System. New Thinking about women and Criminal Justice. The Griffins Society.

Mayor of London (2021). ACTION PL AN: TACKLING ETHNIC DISPROPORTIONALIT Y IN YOUTH JUSTICE. A multi-agency response to the overrepresentation of children from Black, Asian and Minority Ethnic backgrounds in London's youth justice service. Ar gael yn: https://www.london.gov.uk/sites/default/files/tackling_ethnic_disproportionality_in_youth_justice_-_action_plan.pdf

Merriam, B., Sharan, B., Caffarella, Rosemary S., a Baumgartner, Lisa M., (2007) Learning in Adulthood, a Comprehensive Guide, (3rd Ed), John Wiley and Sons, Inc.

McBride, M (2015) What works to reduce prejudice and discrimination? A review of the evidence. The Scottish Government Social Research series. Ar gael yn: http://www.gov.scot/Resource/0048/00487370.pdf.

McBride, M (2016) A Review of the Evidence on Hate Crime and Prejudice: Report for the Independent Advisory Group on Hate Crime, Prejudice and Community Cohesion. The Scottish Centre for Crime & Justice Research, University of Glasgow. Report No.07/2016. Ar gael yn: https://www.sccjr.ac.uk/publication/a-review-of-the-evidence-on-hate-crime-and-prejudice-report-for-the-independent-advisory-group-on-hate-crime-prejudice-and-community-cohesion/

McNeill, F. (2018) Rehabilitation, Corrections and Society. Ar gael yn: http://eprints.gla.ac.uk/159625/7/159625.pdf

McNeill, F. (2019). Making Rehabilitation Work for Ex-prisoners. Ar gael yn: https://esrc.ukri.org/news-events-and-publications/news/news-items/making-rehabilitation-work-for-ex-prisoners/

Memon, A. Taylor, K. Mohebati, L. Sundin, J. Scnlon, T. a Visser, R. (2016). Perceived barriers to accessing mental health services among black and minority ethnic (BME) communities: a qualitative study in Southeast England. BMJ Open 6, pp. 1-9

Merriam. S. B. (2017). Adult Learning Theory: Evolution and Future Directions. PAACE Journal of Lifelong Learning, Vol. 26, 2017, 21-37. Ar gael yn: https://www.iup.edu/pse/files/programs/graduate_programs_r/instructional_design_and_technology_ma/paace_journal_of_lifelong_learning/volume_26,_2017/merriam.pdf

Ministry of Justice (April 2013a), The Out of Court Disposals National Framework. Available from: https://www.justice.gov.uk/downloads/oocd/national-framework-oocd.pdf.

Ministry of Justice (2013b) Code of Practice for Adult Conditional Cautions. London: The Stationary Office. Ar gael yn: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/243436/9780108512162.pdf

Ministry of Justice (2014), Pilot of a New Out of Court Disposal Framework: Core Briefing, unpublished briefing document from the Ministry of Justice.

Ministry of Justice (2019) Criminal Justice Statistics Quarterly, England and Wales, Year Ending December 2018 (annual). Ar gael yn: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/802032/criminal-justice-statistics-quarterly-december-2018.pdf

Ministry of Justice (2020). A Smarter Approach to Sentencing CP 292. London: Ministry of Justice. Ar gael yn: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/918187/a-smarter-approach-to-sentencing.pdf

MST UK & Ireland (2023). Multisystemic Therapy. Ar gael yn: http://www.mstuk.org/about/about-2

NACRO (2009). Liaison and diversion for BME service users: A good practice guide for court diversion and criminal justice mental health liaison schemes. Ar gael yn: https://www.bl.uk/collection-items/liaison-and-diversion-for-bme-service-users-a-good-practice-guide-for-court-diversion-and-criminal-justice-mental-health-liaison-schemes

National Audit Office (2022). Improving outcomes for women in the criminal justice system. Ministry of Justice. Ar gael yn: https://www.nao.org.uk/reports/improving-outcomes-for-women-in-the-criminal-justice-system/

National Offender Management Service (2015). Better Outcomes for Women Offenders. Ar gael yn: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/457922/Better_Outcomes_for_Women_Offenders_September_2015.pdf

National Police Chiefs' Council (2018) Charging and Out of Court Disposals: A National Strategy. Ar gael yn: https://www.npcc.police.uk/Publication/Charging%20and%20Out%20of%20Court%20Disposals%20A%20National%20Strategy.pdf

Naz, S., Gregory, R., & Bahu, M. (2019). Addressing issues of race, ethnicity and culture in CBT to support therapists and service managers to deliver culturally competent therapy and reduce inequalities in mental health provision for BAME service users. The Cognitive Behaviour Therapist, 12, E22. doi:10.1017/S1754470X19000060

Neyroud, P. a Slothower, M. (2013) Operation turning point: Second interim report (Interim report to West Midlands Police). Cambridge, England: Institute of Criminology, University of Cambridge.

Neyroud, P. (2018) Out of Court Disposals Managed by the Police: A Review of the Evidence. University of Cambridge and NPCC. Ar gael yn: https://www.npcc.police.uk/SysSiteAssets/media/downloads/publications/publications-log/2018/out-of-court-disposals-managed-by-the-police--a-review-of-the-evidence.pdf

Neyroud, P., & Slothower, M.P. (2015). Wielding the Sword of Damocles: The Challenges and Opportunities in Reforming Police Out-of-Court Disposals in England and Wales.

Nogueira S, Canário AC, Abreu-Lima I, Teixeira P, Cruz O. (2022). Group Triple P Intervention Effects on Children and Parents: A Systematic Review and Meta-Analysis. Int J Environ Res Public Health. 2022 Feb 13;19(4):2113. Doi: 10.3390/ijerph19042113. PMID: 35206299; PMCID: PMC8872306.

O'Brien, K. (2019) "Understanding Extra-Judicial Responses to Young People's Offending: Out of Court Disposals and 'Diversion' in Social Context." University of Bedfordshire, 2019. Print.

Office for Criminal Justice Reform (2010) Initial Findings from a Review of the Use of Out -of-court Disposals. London: Office for Criminal Justice Reform. Ar gael yn: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/217353/out-of-court-disposals-june2011.pdf

Palis AG, Quiros PA. (2014). Adult learning principles and presentation pearls. Middle East Afr J Ophthalmol. 2014 Apr-Jun;21(2):114-22. Doi: 10.4103/0974-9233.129748. PMID: 24791101; PMCID: PMC4005174.

Patel, P. (2021). Appendix 2: The intersection of domestic abuse, race and culture in cases involving black and minority ethnic women in the Criminal Justice System. In: Howes, S. Women who kill: how the state criminalises women we might otherwise be burying. London: Centre for women's Justice; Justice for Women.

Paterson, J. L., Walters, M.A., Brown, R. a Fearn, H. (2018). The Sussex Hate Crime Project: Final Report. University of Sussex: Brighton. Ar gael yn: http://sro.sussex.ac.uk/id/eprint/73458/

Prison Reform Trust. (2018). Counted out: Black, Asian and minority ethnic women in the criminal justice system. London: Prison Reform Trust.

Prowle, A. & Hodgkins, A. (2020). Making a Difference with Children and Families Re-imagining the Role of the Practitioner. Macmillan Education.

Ranjbar, N. Erb, M. Mohammed, O. a Moreno, F. (2020). Trauma-informed care and cultural humility in the mental health care of people from minoritized communities. Focus Vol 18(1), pp. 8-15.

Revive. (2020). Impact of racism on Domestic Abuse survivors. Ar gael yn: https://homefinderuk.org/sites/default/files/u29/impact_of_racism_on_da_survivors.pdf

Revolving Doors Agency (2022). Revolving Doors Briefing on amendment to the Police, Crime, Sentencing and Courts Bill at the House of Lords Committee Stage. Ar gael yn: https://revolving-doors.org.uk/wp-content/uploads/2022/02/Revolving-Doors-Briefing-PCSC-Bill-Committee-Stage-HoL-PDF-3.pdf

Resler, M. (2019) Systems of Trauma: Racial Trauma. Ar gael yn: https://www.fact.virginia.gov/wp-content/uploads/2019/05/Racial-Trauma-Issue-Brief.pdf

Restorative Justice Council. (2017). Restorative justice and black, Asian and minority ethnic children in the youth justice system A Restorative Justice Council research report. Ar gael yn: https://barrowcadbury.org.uk/wp-content/uploads/2017/02/Restorative-justice-and-BAME-children-in-the-youth-justice-system-1.pdf

Rowe, M., Amankwaa, A., Biddle, P., & Bengtsson, L. (2022). Streamlining out-of-court disposals: Assessing the impact on reoffending and police practice. Criminology & Criminal Justice, 0(0). https://doi.org/10.1177/17488958221087492

Sanders, Matthew & Kirby, James & Tellegen, Cassandra & Day, Jamin. (2014). The Triple P-Positive Parenting Program: A Systematic Review and Meta-Analysis of a Multi-Level System of Parenting Support. Clinical Psychology Review. 34. 337-357. 10.1016/j.cpr.2014.04.003. Ar gael yn: https://www.researchgate.net/publication/261916623_The_Triple_P-Positive_Parenting_Program_A_Systematic_Review_and_Meta-Analysis_of_a_Multi-Level_System_of_Parenting_Support

Schön, D. (1995) The Reflective Practitioner, New York: Basic Books

Sheeran, E. (2022). Identifying Women's Pathways to Offending and the Primary Prevention and Early Intervention Opportunities for Women at Risk of Offending in Wales. ACE Hub Wales. Ar gael yn: https://business.senedd.wales/documents/s134338/Public%20Health%20Wales%20Identifying%20Womens%20Pathways%20to%20Offending%20Report.pdf

Slothower, M. (2014). Strengthening Police Professionalism with Decision Support: Bounded Discretion in Out-of-Court Disposals. Policing : a Journal of Policy and Practice, 8(4), 353–367. https://doi.org/10.1093/police/pau051

Smith, M, K. (2000) Local Education: community, conversation, praxis. Buckingham: OUP.

Sturrock, R. a Mews, A. (2018) Out of Court Disposals Pilot: Cautions Reoffending Analysis. Ministry of Justice. Ar gael yn: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/720700/out-of-court-disposals-pilot-cautions-reoffending-analysis.pdf

Strang, H., Sherman, L., Ariel, B., Chilton, S., Braddock, R., Rowlinson, T., Cornelius, N., Jarman, R. a Weinborn, C. (2017) Reducing the Harm of Intimate Partner Violence: Randomized Controlled Trial of the Hampshire Constabulary CARA Experiment. Cambridge Journal of Evidence Based Policing. 1, 160 – 173. Ar gael yn: https://link.springer.com/article/10.1007/s41887-017-0007-x

The Sentencing Project (2022). DIVERSION A Hidden Key to Combating Racial and Ethnic Disparities in Juvenile Justice. Ar gael yn: https://www.sentencingproject.org/reports/diversion-a-hidden-key-to-combating-racial-and-ethnic-disparities-in-juvenile-justice/

The Tavistock Institute (2019). Why Women's Centres Work: An Evidence Briefing. Ar gael yn: https://www.tavinstitute.org/wp-content/uploads/2019/05/Women-and-Girls-Briefing-Report-Final-_web.pdf

Thomas, M. (2021). Developing Appropriate Strategies for Supporting Racially and Ethnically Minoritized Women within the Criminal Justice System in Wales. Supervised by Dr Cerys Miles. A Review for the Female Offending Blueprint.

Thompson, N. (2006). Anti-discriminatory Practice: Basingstoke: Palgrave Macmillan. ISBN 0333803132.

Thompson,S. & Thompson, N. (2008) The Critically Reflective Practitioner. Basingstoke: Palgrave Macmillan

Torlone, F. a Vryonides, M. (2016) Innovative Learning Models for Prisoners. CC BY-NC-ND 4.0, 2016, Firenze University Press. ISBN 978-88-6655-923-8

Towler, K. (2017). Prompt Positive Action Interventions with offenders aged 18-25 in South Wales: FINAL REPORT. Commissioned by the Police and Crime Commissioner for South Wales. A Qualitative Review of the MAC18-25 Triage Project and DIVERT 18-25 Project. Ar gael yn: https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2018-08/Submission-evidence-prompt-positive-action-report.pdf

Traverse (2023). Understanding ethnic disparity in reoffending rates in the youth justice system: Child and practitioner perspectives report. A report for the YJB.

Traverse (2023b). Understanding ethnic disparity in reoffending rates in the youth justice system: Analysis of reoffending data. A report for the YJB.

Trevelyan R, & Wilson A. (2012). Using patchwork texts in assessment: clarifying and categorising choices in their use. Assessment & Evaluation in Higher Education, 487–498. Doi: 10.1080/02602938.2010.547928.

Trickett, L (2015) 'Reflections on gendered masculine identities in targeted violence against ethnic minorities' in Hall, N, Corb, A, Giannasi, P and Grieve, J G D (eds) (2015) The Routledge International Handbook on Hate Crime. Abingdon: Routledge.

van den Brink, Y. (2022). Different but equal? Exploring potential catalysts of disparity in remand decision-making in the youth court. Social & Legal Studies, 31(3), 477–500. https://doi.org/10.1177/09646639211033709

Walters, M, Brown, R a Wiedlitzka, S (2016a) Causes and motivations of hate crime. Equality and Human Rights Commission Research Report 102. Ar gael yn: https://www.equalityhumanrights.com/en/publication-download/research-report-102-causes-and-motivations-hate-crime

Walters, M, Brown, R, a Wiedlitzka, S (2016b) Preventing Hate Crime: Emerging practices and recommendations for the improved management of criminal justice interventions. Equality and Human Rights Commission. Ar gael yn: https://www.sussex.ac.uk/.../file.php?name=preventing-hate-crime

Wang, L. (2023). Racial disparities in diversion: A research roundup. Prison Policy Initiative. Online. Ar gael yn: https://www.prisonpolicy.org/blog/2023/03/07/diversion_racial_disparities/

Warner, K. (2007). Against the Narrowing of Perspectives: How Do We See Learning, Prisons and Prisoners? Journal of Correctional Education, 58(2), 170-183. Ar gael yn: www.jstor.org/stable/23282735

Weaver, M (2016) "Horrible spike' in hate crime linked to Brexit vote, Met police say'. The Guardian 28 September 2016. Ar gael yn: https://www.theguardian.com/society/2016/sep/28/hate-crime-horrible-spike-brexit-vote.

Weir, K., Routledge, G. a Kilili, S. (2019) Checkpoint: An Innovative Programme to Navigate People Away from the Cycle of Reoffending: Implementation Phase Evaluation. Policing: A Journal of Policy and Practice.

Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru (2021). Gwella Cydraddoldeb Hiliol ym maes Trosedd a Chyfiawnder. Briff Polisi, Mawrth 2021. Ar gael yn: https://www.wcpp.org.uk/wp-content/uploads/2021/03/Gwella-Cydraddoldeb-Hiliol-ym-maes-Trosedd-a-Chyfiawnder.pdf

Llywodraeth Cymru (2017). Fframwaith i gefnogi newid positif ar gyfer y rheini sydd mewn risg o droseddu yng Nghymru: 2018-2023. Llywodraeth Cymru a Gwasanaeth Carchardai a Phrawf ei Mawrhydi. Cymeradwywyd gan Fwrdd Cyfiawnder Troseddol Cymru Gyfan 28/04/2017. Ar gael yn: https://www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2019-03/fframwaith-i-gymorth-cadarnhaol-newid-ir-rhai-mewn-risg-o-droseddu_0.pdf

Llywodraeth Cymru (2019). Glasbrint ar gyfer Cyfiawnder Ieuenctid yng Nghymru. Y Weinyddiaeth Gyfiawnder a Lluywodreth Cymru. Ar gael yn: https://www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2019-05/glasbrint-ar-gyfer-cyfiawnder-ieuenctid.pdf

Llywodraeth Cymru (2020). Canolfan breswyl i droseddwyr benywaidd yng Nghymru. Ar gael yn: https://www.llyw.cymru/canolfan-breswyl-i-droseddwyr-benywaidd-yng-nghymru

Llywodraeth Cymru (2022). Asesiad gwerthusadwyedd ar gyfer Glasbrint Cyfiawnder i Fenywod Cymru a'r Glasbrint ar gyfer Cyfiawnder Ieuenctid yng Nghymru: crynodeb. Mae'r adroddiad hwn yn crynhoi canfyddiadau'r asesiad gwerthusadwyedd ac yn cynnwys y modelau a argymhellir ar gyfer gwerthuso'r Glasbrintiau. Ar gael yn: https://www.llyw.cymru/asesiad-gwerthusadwyedd-ar-gyfer-glasbrint-cyfiawnder-i-fenywod-cymru-ar-glasbrint-ar-gyfer-html

Cymorth i Fenywod Cymru. (2018). State of the Sector. Ar gael yn: https://www.welshwomensaid.org.uk/wp-content/uploads/2019/01/State-of-the-Sector-2018-Eng.pdf.

Williams, C. J. (2001). Overcoming Depression: A Five Areas Approach. London: Arnold.

Williams E, Norman J a Rowe M (2019) The police education qualification framework: A professional agenda or building professionals? Police Practice & Research 20(3): 259–272.

William, K. a Llywelyn. D. (2016). An Independent Evaluation of the Dyfed-Powys Bureaus. Prifysgol Aberystwyth a Chanolfan Trosedd a Chyfiawnder Cymdeithasol Cymru.

Williams MT, Printz D, & DeLapp RC (2018). Assessing racial trauma with the trauma symptoms of discrimination scale. Psychology of violence, 8(6), 735. Doi: 10.1037/vio0000212.

Williams, M. T., Haeny, A. & Holmes, S. (2021). Posttraumatic stress disorder and racial trauma. PTSD Research Quarterly, 32(1), 1-9. Ar gael yn: https://www.ptsd.va.gov/publications/rq_docs/V32N1.pdf

Wood, S. (2020). Inmates share inspirational prison education stories in powerful new book. June 9th, 2020. The Big Issue. Ar gael yn: https://www.bigissue.com/latest/social-activism/hmp-pentonville-prisoners-education-trust/

Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid. (2020). Why Enhanced Case Management is 'Child First.' Ar gael yn: https://yjresourcehub.uk/images/Childfirst/ECM_Child_First_Final.pdf

Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid. (2021). Cynllun Strategol 2021 – 2024. YJB Cymru a Lloegr. Ar gael yn: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/966200/YJB_Strategic_Plan_2021_-_2024.pdf

Bwrdd Cyfiawnder Ieuenctid (2023). Prevention and Diversion Project – adroddiad terfynol Chwefror 2023. Ar gael yn: https://yjresourcehub.uk/images/YJB/Prevention_and_Diversion_Project_Final_Report_YJB_Feb_2023.pdf

Zajac K, Randall J, Swenson CC. (2015). Multisystemic Therapy for Externalizing Youth. Child Adolesc Psychiatr Clin N Am. 2015 Jul;24(3):601-16. Doi: 10.1016/j.chc.2015.02.007. Epub 2015 Mar 29. PMID: 26092742; PMCID: PMC4475575.

Cyfiawnder Troseddol yng Nghymru

Criminal Justice in Wales

Ein gweledigaeth a'n diben yw sicrhau bod system cyfiawnder troseddol Cymru mor deg, mor effeithlon ac mor effeithiol ag y bo modd gyda dull gweithredu gwrth-hiliaeth yn un o'i gwerthoedd a'i dulliau gweithredu craidd

GIG CYMRU NHS WALES | Iechyd Cyhoeddus Cymru Public Health Wales

© 2024 Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru.
Gall deunydd sydd wedi'i gynnwys yn y ddogfen hon gael ei ailgynhyrchu o dan delerau'r Drwydded Llywodraeth Agored (OGL) www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3/ ar yr amod ei fod yn cael ei wneud mor gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol. Cydnabyddiaeth i Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru i'w nodi.
Mae hawlfraint yn y trefniant, dyluniad a chynllun argraffyddol yn eiddo i Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru.